

Katolícka Univerzita v Ružomberku

Teologická fakulta v Košiciach

Pastoračné potreby a služba stáleho diakona

Martin Kahanec

Košice 2007

Katolícka Univerzita v Ružomberku

Teologická fakulta v Košiciach

Katedra pastorálnej teológie

Pastoračné potreby a služba stáleho diakona

Diplomová práca

Martin Kahanec

Školiteľ: Prof. ThDr. JCDr. Anton Fabian, PhD.

Košice 2007

Abstrakt

KAHANEK, Martin: *Pastoračné potreby a služba stáleho diakona* (Diplomová práca). Katolícka univerzita v Ružomberku. Teologická fakulta v Košiciach; Katedra pastorálnej teológie. Školiteľ: Prof. ThDr. JCDr. Anton Fabian, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister teológie. Košice : 2005.

Práca ponúka stručný pohľad na trvalý diakonát a jeho službu v tradícii Cirkvi od doby prvotnej Cirkvi až po súčasnú teológiu o stálom diakonáte. Analyzuje základné termíny používané v priamej súvislosti s vysviackou a službou stáleho diakona. Rozoberá rôzne formy jeho služby, najmä službu slova, liturgickú službu a službu charity. Venuje sa vzájomnému vzťahu medzi službou manželskou a službou diakonskou. Vo výskumnej časti hodnotí súčasné zapojenie stálych diakonov do pastorácie na Slovensku.

Kľúčové slová: diakonát, služba stáleho diakona, posvätný stav, manželstvo, pastorácia.

KAHANEK, Martin: *The pastoral needs and the ministry of a permanent deacon* (Thesis). Catholic University in Ružomberok. Theological College in Košice; Department of Pastoral Theology. Adviser: Prof. ThDr. JCDr. Anton Fabian, PhD. Academic degree: Master of Divinity. Košice : 2005.

The thesis offers a brief view on permanent deaconate and its role in the tradition of the Church beginning with the age of the early Church through contemporary permanent deaconate theology. Basic terms that are used in direct connection with the ordination and ministry of a permanent deacon are being discussed. The thesis is also concerned with various forms of the ministry, mainly ministry of word, liturgical ministry and ministry of charity. The relationship between ministry of marriage and ministry of deaconate is in its attention, as well. In the research part, present involvement of permanent deacons in pastoral care in Slovakia is being evaluated.

Key words: deaconate, ministry of a permanent deacon, holy orders, marriage, pastoral care.

Predhovor

Už ako malého chlapca ma fascinovalo kňazstvo. Počas totality, keď nám učiteľka kázala nakresliť, čím by sme chceli byť, nakreslil som kňaza. Táto túžba vo mne rástla od mojich pätnástich rokov spolu s láskou k mojej snúbenici Marianne. Počas štúdia som zistil, že moje túžby našli svoje spojenie v trvalom diakonáte.

Toto moje vnútorné smerovanie a hlad po poznaní sa stali inšpiráciou pre výber témy diplomovej práce.

Pri hľadaní vhodnej literatúry mi veľmi pomohol Michal Opatrný, ktorému ďakujem za profesionálnu pomoc, hlboko ľudský prístup a ústretovosť. Vďaka patrí aj môjmu školiteľovi Prof. ThDr. JCDr. Antonovi Fabianovi, PhD. za pomoc pri záverečných úpravách práce.

Stretol som sa s veľkým nedostatkom literatúry, keďže v slovenčine neexistujú okrem dvoch dokumentov magistéria nijaké publikované diela na tému trvalého diakonátu. Množstvo diel je publikovaných v angličtine, nemčine a francúzštine, keďže v týchto jazykových oblastiach pôsobí v súčasnosti približne 70% stálych diakonov. Trvalý diakonát je v Cirkvi veľmi nerovnomerne rozšírený, čo vyplýva aj z kontrastných postojov hierarchie k tejto otázke.

Diakonát ako vlastný a trvalý stupeň hierarchie sa zrodil už v prvotnej Cirkvi. Ako taký existoval v Cirkvi celé prvé tisícročie, aj keď z rôznych príčin na jeho sklonku tvoril už iba prechodný stupeň ku kňazstvu. V tejto okyptenej forme diakonát prežil takmer celé druhé tisícročie. Znovuobnovil ho až Druhý vatikánsky koncil. Tisícročné vákuum v teológii i v prežívaní diakonátu spôsobilo, že jeho znovuzavedenie prinieslo veľa otázok. Ešte ani dnes, po štyridsať ročnej skúsenosti Cirkvi, nie je teológia diakonátu a jeho služby úplne jasná a rôznosť teologických názorov odrážajú aj texty magistéria.

V tejto práci som sa pokúsil zhrnúť základné historické i súčasné poznatky o službe trvalého diakona v pastorácii. S osobitným záujmom som realizoval výskum medzi diakonmi. Stretnutie sa s každým z nich bolo pre mňa profesionálnym i osobným prínosom. A tak všetkým štrnástim diakonom ďakujem, že obohatili môj život.

Čestné prehlásenie

Dolu podpísaný Martin Kahanec, narodený 7. apríla 1981 v Prešove, týmto čestne prehlasujem, že som magisterskú prácu s názvom:

Pastoračné potreby a služba stáleho diakona

vypracoval sám a že pramene a literatúru, ktorú som pri jej tvorbe použil, som uviedol v bibliografii tejto práce.

Ďalej prehlasujem, že jadro práce obsahuje 143 997 znakov.

v Prešove, 15. marca 2007

Obsah

Obsah	6
Zoznam použitých skratiek	8
Úvod	9
1 Trvalý diakonát a jeho služba v tradícii Cirkvi	10
1.1 Nový zákon	10
1.1.1 <i>Pojem diakonos</i>	10
1.1.2 <i>Diakonia Krista</i>	10
1.1.3 <i>Diakonát v apoštolskej dobe</i>	11
1.1.4 <i>Ustanovenie diakonátu - Sk 6,1-7</i>	12
1.1.5 <i>Štefan – diakonia až po vyliatie krvi</i>	15
1.1.6 <i>Filip – diakonia otvorená svetu</i>	15
1.1.7 <i>Diakonát – podiel na službe biskupa</i>	17
1.1.8 <i>Vlastnosti potrebné pre službu</i>	18
1.1.9 <i>Diakonia žien</i>	19
1.2 Od doby otcov po Druhý vatikánsky koncil	20
1.2.1 <i>Diakonát ako služba dverí v rannej Cirkvi</i>	21
1.2.2 <i>Tradícia cirkevných otcov</i>	23
1.2.3 <i>Kríza diakonátu</i>	24
1.2.4 <i>Tridentský koncil</i>	27
1.3 Druhý vatikánsky koncil a pokoncilové magistérium	28
1.3.1 <i>Kryštalizovanie otázky diakonátu počas koncilu</i>	28
1.3.2 <i>Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu</i>	30
1.3.3 <i>Pavol VI.</i>	32
1.3.4 <i>Kódex kanonického práva</i>	33
1.3.5 <i>Katechizmus Katolíckej cirkvi</i>	34
1.3.6 <i>Základný poriadok a Direktórium</i>	35
1.4 Posvätný stav – prameň a základ služby	36
1.4.1 <i>Upresnenie termínov a pojmov</i>	36
1.4.2 <i>Sviatostný charakter diakonátu</i>	37
1.4.2.1 <i>Služba „in persona Christi (Capitis)“</i>	38
1.4.2.2 <i>Služba „in persona Christi Servi“</i>	40
1.4.3 <i>Jednota sviatosti posvätného stavu</i>	41
1.4.3.1 <i>Vkladanie rúk „non ad sacerdotium...“</i>	43
1.4.3.2 <i>„...sed ad ministerium (episcopi)“</i>	45

2 Služba stáleho diakona	47
2.1 Rôzne formy služby	47
2.1.1 <i>Tri dimenzie vlastnej služby</i>	47
2.1.2 <i>Služba slova</i>	48
2.1.2.1 <i>Úloha proroka - diakonia pravdy</i>	49
2.1.2.2 <i>Homília a katechéza</i>	50
2.1.2.3 <i>Nová evanjelizácia a misijné poslanie</i>	51
2.1.3 <i>Liturgická služba</i>	53
2.1.3.1 <i>Diakon v liturgickom úkone</i>	54
2.1.3.2 <i>Služba Eucharistii</i>	55
2.1.3.3 <i>Ostatné sviatosti a sväteniny</i>	57
2.1.4 <i>Služba charity</i>	58
2.1.4.1 <i>Široké pole služby</i>	59
2.1.4.2 <i>Charitatívne úlohy</i>	59
2.1.4.3 <i>Správčovsko-administratívne úlohy</i>	61
2.1.5 <i>„Medius ordo“</i>	62
2.1.6 <i>Spôsob zapojenia do pastorácie</i>	65
2.2 <i>Služba manželská a služba diakonská</i>	66
2.2.1 <i>Manželstvo a diakonát</i>	66
2.2.1.1 <i>Jedinečnosť sviatostí</i>	67
2.2.1.2 <i>Asymetria a napätia</i>	68
2.2.1.3 <i>Komplementarita</i>	69
2.2.2 <i>Partnerstvo v službe</i>	70
2.2.2.1 <i>Tvorcovia spoločenstva</i>	70
2.2.2.2 <i>Prínos manželky</i>	71
2.2.3 <i>Niektoré špecifická a nebezpečnosť</i>	72
2.3 <i>Trvalí diakoni na Slovensku</i>	74
2.3.1 <i>Metodológia výskumu</i>	74
2.3.2 <i>Zapojenie stálych diakonov do pastorácie</i>	76
2.3.2.1 <i>Farská pastorácia</i>	77
2.3.2.2 <i>Diakonická pastorácia</i>	80
2.3.2.3 <i>„Biskupov diakon“</i>	80
2.3.2.4 <i>Iné služby</i>	80
2.3.3 <i>Niektoré špecifické výsledky výskumu</i>	81
2.3.3.1 <i>Štatistika</i>	81
2.3.3.2 <i>Tri pohľady na vlastnú službu</i>	81
2.3.3.3 <i>Spokojnosť v službe a návrhy na zmeny</i>	83
2.3.3.4 <i>Prijatie veriacimi a klérom</i>	84
2.3.3.5 <i>Povolanie</i>	85
Záver	86
Použitá literatúra	88
Prílohy	91

Zoznam použitých skratiek

AG	- Ad gentes
AK	- Apoštolské konštitúcie
can.	- canon [kánon]
CIC	- Codex Iuris Canonici [Kódex kanonického práva]
DMVDP	- Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium [Direktórium pre službu a život trvalých diakonov]
DV	- Dei Verbum
DVK	- Druhý vatikánsky koncil
EN	- Evangelii nuntiandi
ChD	- Chistus Dominus
KKC	- Katechizmus Katolíckej cirkvi
LG	- Lumen gentium
NZ	- Nový zákon
OE	- Orientalium Ecclesiarum
RFIDP	- Ratio fundamentalis institutionis diaconorum permanentium [Základný poriadok pre formovanie trvalých diakonov]
SAMK	- súkromný archív Martina Kahanca
SC	- Sacrosanctum Concilium
SZ	- Starý zákon
TA	- Traditio apostolica

Úvod

Už na začiatku mojich teologických štúdií som sa zaujímal o trvalý diakonát. Tento môj záujem sa stal pre mňa výzvou a tiež **motívom** pri voľbe témy diplomovej práce.

Cieľom práce je ponúknuť súhrnný pohľad na trvalý diakonát a jeho službu v pastorácii z hľadiska historického vývoja i dnešnej teológie a magistéria a analyzovať jeho súčasné zapojenie do pastorácie na Slovensku.

Práca je **rozdelená** do dvoch kapitol. V prvej kapitole ponúka stručný pohľad na trvalý diakonát a jeho službu v tradícii Cirkvi od dôb prvotnej cirkvi až po súčasnú teológiu a analýzu základných termínov používaných v priamej súvislosti s vysviackou a službou stáleho diakona. V druhej kapitole sú bližšie rozobrané rôzne formy diakonskej služby (slovo, liturgia, charita) a vzájomný vzťah služby manželskej a služby diakonskej. Špecifickou časťou druhej kapitoly je výskum, ktorý analyzuje súčasné zapojenie stálych diakonov do pastorácie na Slovensku.

V práci sme postupovali analytickou a priamou **metódou**.

Dokumenty pápežov a magistéria boli hlavnými prameňmi práce, pričom z **použitej literatúry** dominujú: Direktórium pre službu a život trvalých diakonov, Základný poriadok pre formovanie trvalých diakonov, Zapojení stálych jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci, Služba trvalých jáhnů I.,II., Das Amt des Diakons, Jáhenství – vývoj a perspektivy, Jáhni v Čechách a na Moravě.

Táto práca je druhou prácou zaoberajúcou sa trvalým diakonátom na tejto fakulte a špecifickou ju robí výskum realizovaný medzi diakonmi ako jediný na Slovensku a jej pastoračné zameranie.

3 Trvalý diakonát a jeho služba v tradícii Cirkvi

3.1 Nový zákon

3.1.1 Pojem diakonos

Grécke slovo *diakonos* v profánnom jazyku v dobe NZ znamenal služobník, často ten, ktorý obsluhoval pri stoloch, čašník (porov. *Mk* 1,31; *Lk* 10,40; *Jn* 12,2).¹ V helenistickom období sa slovom *diakonos* začali označovať aj kultovní, či chrámoví úradníci, čím tento pojem sčasti anticipoval neskorší kresťanský význam. Výraz *diakonos* sa v NZ vyskytuje približne 30-krát, odvodené slová *diakoneo*, *diakonia* asi 100-krát. Spomenuté slová majú v prevažnej miere svoj bežný význam – služobník (sluha), slúžiť, služba („*kráľ povedal sluhom*“ *Mt* 22,13; „*verný služobník*“ *Kol* 4,7; „*slúžil namiesto teba*“ *Flm* 1,13; „*Dvoch zo svojich pomocníkov*“ *Sk* 19,22; porov. *Ef* 6,21; *Kol* 1,7.23.25). Avšak v niektorých prípadoch (*Flp* 1,1; *1 Tim* 3,8-13; *Rim* 16,1) je zjavné, že ich význam nadobúda nový obsah vzťahujúci sa na zvláštnu funkciu v Cirkvi.²

3.1.2 Diakonia Krista

Vtelenie Krista predstavuje novú tvár Boha – nepredstaviteľný zvrät v jeho doterajšom ponímaní. Boh *Kyrios* (Pán) je *Diakonos* (služobník).³ On, majúc „božskú prirodzenosť (*morfé hteou*), nepridržal

---

1 Porov. COLSON, J.: Der Diakonat im Neuen Testament. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 49.

2 Porov. DOUGLAS, J.D.: *Nový biblický slovník*. Praha : Návrat domů 1996, s. 164-165; Porov. SCHMAUS, M.: *Cirkev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1993, s. 394; Porov. FILIPI, P.: *Cirkev a cirkve*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury 2000, s. 57; Porov. NIEVES, G.R.: Der Ständige Diakon: Identität, Funktion und Perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006); Porov. JUBANY, N.: Diakonat. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 17.

3 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 73.

sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu (*morfé doulou*), stal sa podobný ľuďom; a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka. Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži“ (*Flp 2,6-8*). Toto uponíženie sa zvyrazňuje aj použitie slova *doulou*. Preklad slov „*doulos* - služobník, sluha, otrok; *douloo* – zotročujem, podrobujem; pas.: som otrocky viazaný, podriaďujem sa“⁴ v porovnaní so slovami „*diakonos* – sluha, pomocník, diakon; *diakoneo* – slúžim, posluhujem, komu čím; obsluhujem, servírujem [pri stole]“⁵ ponúka radikálnejšie chápanie Kristovej služby ľuďom. K tomuto postoju Ježiš vyzýva aj apoštolov: „Viete, že vládcovia národov panujú nad nimi a mocnári im dávajú cítiť svoju moc. Medzi vami to tak nebude. Ale kto sa medzi vami bude chcieť stať veľkým, bude vaším *diakonos*. A kto bude chcieť byť medzi vami prvý, bude vaším *doulos*. Ako ani Syn človeka neprišiel dať sa obsluhovať, ale *diakonesai* a položiť svoj život ako výkupné za mnohých.“ (*Mt 20,25-28*) . Kristus je teda „diakonom *par excellence*.“⁶

3.1.3 Diakonát v apoštolskej dobe

Popri pôsobení apoštolov Petra a Pavla (porov. *Gal 2*) sa stretávame s ich rôznymi spoločníkmi. Jednak sú to ich priami spoločníci v apoštolskom úrade (napr. Silván, Timotej, Títus, Apollo), jednak sú to rôzni spolupracovníci podieľajúci sa na apoštoláte a službe v prvocirkevných obciach, napríklad Epafrdit (*Flp 2,25*), Epafras (*Kol 4,12*), Archippo (*Kol 4,17*), ktorí sú nazývaní služobníkmi Kristovými. V liste Filipanom Pavol pozdravuje *episkopois kai diakonois* (*Flp 1,1*). V tomto prípade nám prichádzajú na um ministéria, ktoré sa neskôr v Cirkvi vyvinú.⁷

Názvoslovie ministérii však v tej dobe ešte nebolo ustálené. Používali sa rôzne termíny: *proistamenos* (*Rim 12,8*) „Prosíme vás,

4 HUDYMAČ, P. - PRISTÁŠ, P.: *Grécko – slovenský slovník k Novému zákonu*. Košice : Verbum 2000, s. 67.

5 HUDYMAČ, P. - PRISTÁŠ, P.: *Grécko – slovenský slovník k Novému zákonu*. Košice : Verbum 2000, s. 60.

6 DOUGLAS, J.D.: *Nový biblický slovník*. Praha : Návrat domů 1996, s. 165.

7 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhennství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 74.

bratia, aby ste si vážili tých, čo pracujú medzi vami, sú vašimi predstavenými (stoja na vašom čele) v Pánovi a napomínajú vás. Majte ich vo veľkej láske pre ich dielo!“ (1Sol 5,12); *hegoumenon* „ktorí vám hlásali Božie slovo“ (Hebr 13,7.17 ; porov. Hebr 13,24); „poslaní muží“ (porov. Sk 5,22-29); misioári, proroci, učitelia (porov. 1Kor 12,28; Gal 6,6; Sk 13,1;); „On ustanovil... niektorých za prorokov, iných za evanjelistov a iných za pastierov a učiteľov, aby pripravovali svätých na dielo služby“ (Ef 4,11-12). Pavol spomína aj Stefanasa, Fortunáta a Achaika, ktorí „sa dali do služby svätým...“ (1Kor 16,15) a vyzýva Korintľanov: „Len vás, bratia, prosím... aby ste sa aj vy podriadovali takýmto a každému, kto spolupracuje a namáha sa... Nuž vážte si takýchto.“ (1Kor 16,15-17)⁸

Činnosť vyjadrená týmito výrazmi naznačuje, že k ustáleniu oficiálnych názvov dochádzalo krátko po vzniku týchto funkcií. Z vyššie spomínaných citácií Písma vyplýva, že „prvotná Cirkev pripisuje utváranie rôznych ministérii pôsobeniu Ducha Svätého (1Kor 12,28; Ef 4,11; Sk 20,28) a osobnému úsiliu apoštolov, ktorí dostali svoje poslanie z nebies a od Pána tohto sveta, a ktorí zakotvili svoju úlohu stĺpov Cirkvi v moci, ktorú od neho dostali (Mk 3,13-19; 6,7-13; Mt 28,16-20; Sk 1,15-26; Gal 1,10-24).“⁹

3.1.4 Ustanovenie diakonátu - Sk 6,1-7

Za klasický text o ustanovení diakonskej služby sa väčšinou považuje Sk 6,1-7, aj keď sa tu autor vyhýba označeniu siedmych vybraných za diakonov.¹⁰ Z textu však vyplýva, že úloha siedmych bola

8 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhensství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 74.

9 MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhensství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 75.

10 Porov. FILIPI, P.: *Církev a církve*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury 2000, s. 56; Porov. SCHMAUS, M.: *Církev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1993, s. 395; Porov. OPATRŇÝ, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 37; Porov. OPATRŇÝ, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci*. In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php, s. 7; Porov. DOUGLAS, J.D.: *Nový biblický slovník*. Praha : Návrat domů 1996, s. 165; Porov. BENGSCHE, A. – SCHAFFRAN, G. – HUHN, B. – AUFDERBECK, H. – THEISSING, H. – BRAUN, J.: Pastoralbrief der Bischöfe an die Priester. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*.

„celkom určite chápaná ako diakonická.“¹¹ Príčinou voľby siedmich sa stáva nespokojnosť Helenistov s tým, že Hebreji zanedbávajú pri stoloch ich vdovy. Ich poslaním bolo zjednať nápravu tejto nespravodlivosti,¹² ktorá bola tým výraznejšia, že sa jednalo o vdovy, ktoré boli spolu so sirotami a cudzincami najzraniteľnejšou skupinou. Preto ich Boh zahŕňal osobitnou láskou a sám vystríhal pred porušovaním ich práv: „Prekliaty, kto prevráti právo cudzinca, siroty a vdovy!“ (Dt 27,19)

Na sťažnosť Helenistov apoštoli reagovali: "Nie je správne, aby sme my zanedbávali Božie slovo a obsluhovali pri stoloch. Preto si, bratia, vyhlíadnite spomedzi seba sedem osvedčených mužov, plných Ducha a múdrosti, a na túto úlohu ustanovíme ich. My sa budeme celkom venovať modlitbe a službe slova." (Sk 2,2-4) Túto ich odpoveď netreba chápať ako dištancovanie sa od služby núdznym, ktorá akoby bola menej dôležitá ako modlitba a služba slova. Práve naopak, apoštoli si uvedomovali dôležitosť všetkých troch úradov svojej služby, ktoré vďaka svojej vnútornej jednote boli konštitutívnymi prvkami prvokresťanských spoločenstiev, ich rastu a obľuby u Boha i u ľudí (porov. Sk 2,42-47). Teda apoštoli, vedomí si dôležitosti všetkých svojich úradov na jednej strane i vlastnej neschopnosti napĺňať ich v rastajúcom kresťanskom spoločenstve na druhej strane, sa rozhodli zveriť časť svojej zodpovednosti siedmym. Uvedomovali si, že za službu núdznym má byť niekto podobne zodpovedný¹³, ako sú oni zodpovední za modlitbu a službu slova.¹⁴ To však neznamenalo zbavenie sa zodpovednosti za Cirkev ako celok, pretože práve oni ich na túto službu ustanovili. Inak povedané, služba núdznym bola v Cirkvi natoľko vážna a naliehavá, že apoštoli, aby boli schopní plniť svoju

---

Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 9-10; Porov. JUBANY, N.: Diakoniat. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 17; Porov. HOLAS, A.: Jáhen dnes. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I., II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

- 11 OPATRŇY, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 37; Porov. KLIESCH, K.: *Skutky apoštolů* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 5, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 59.
- 12 Porov. KŘIŠŤAN, A. - OPATRŇY, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 41.
- 13 Porov. BOULÍK, V.: *Boží lid*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1997, s.305.
- 14 Porov. POSPÍŠIL, C.: *Teologie služby*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 99.

úlohu hlavy miestnej Cirkvi, potrebovali pomocníkov, ktorí by ich v tejto službe trvalo zastupovali.¹⁵

Už v NZ teda môžeme pozorovať akúsi „dvojniskovosť“ apoštolskej služby. Jedným určujúcim atribútom je ohlasovanie a modlitba, druhým diakonia. Možno nebudeme ďaleko od pravdy, ak povieme, že vzorom tejto dvojniskovosti bol Ježišov život, ktorý evanjeliá sumarizujú:¹⁶ „Ježiš chodil po celej Galileji, učil v ich synagógach, hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu medzi ľuďom“ (Mt 4,23; a.i.) Výsledkom tohto zverenia zodpovednosti bolo urovanie sporu, „Božie slovo sa šírilo a počet učeníkov v Jeruzaleme veľmi rástol. Aj veľa kňazov poslušne prijalo vieru.“¹⁷ (Sk 6,7)

Spomínaný spor sa stal podnetom k ustanoveniu siedmich, ktorí v skutočnosti už predtým pôsobili v čele Jeruzalemskej obci, ohlasovaním a najmä službou núdzným. Pre autora však bolo dôležité podriaďiť ich účinkovanie, zvlášť nasledujúce ohlasovanie Štefana a Filipa, autorite Dvanástich.¹⁸ Čo sa týka otázky počtu siedmich, pravdepodobne toto číslo autor vybral s úmyslom archaizovať opisovanú udalosť. Lukáš dal tejto udalosti veľmi významné miesto, znamenala jednu z reprezentatívnych skutočností. Jej význam nebol ani tak v ustanovení poradia v hierarchii, ale v tom, že ide o prvý prípad delegovania zodpovednosti na tých, ktorí mali potrebné vlastnosti aj obdarovanie charizmou.¹⁹

K prehĺbeniu pochopenia úradu siedmich veľmi napomáha aj ďalší text Sk 6,8-8,40.21,8-14, v ktorom sa nám viac odhaľuje identita a služba dvoch zo siedmich, Štefana a Filipa.

---

15 Porov. OPATRŇÝ, M.: Otázka identity jáhenskej služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 37.

16 Porov. FILIPI, P.: *Církev a církve*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury 2000, s. 57; Porov. BENGSCHE, A. – SCHAFFRAN, G. – HUHN, B. – AUFDERBECK, H. – THEISSING, H. – BRAUN, J.: Pastoralbrief der Bischöfe an die Priester. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 12.

17 Porov. COLSON, J.: Der Diakonat im Neuen Testament. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 53.

18 Porov. KLIESCH, K.: *Skutky apoštolů* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 5, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 59.

19 Porov. DOUGLAS, J.D.: *Nový biblický slovník*. Praha : Návrat domů 1996, s. 165.

3.1.5 Štefan – diakonia až po vyliatie krvi

Príbeh o Štefanovi poukazuje na jeho stotožnenie sa s Kristom (porov. DMVDP 47), ktorý je prameňom a cieľom diakonie, ku ktorej boli siedmi ustanovení. Autor nám najprv načrta paralelu osudu Štefana s osudmi osobností SZ Jozefa a Mojžiša, vrcholí podobnosťou Štefanovej a Kristovej smrti (Sk 7,54-60; Lk 22,39-23,46) a stáva sa predzvesťou prenasledovania Cirkvi (Sk 8,1n; Lk 21,12-19).²⁰ Na tomto príbehu silno kontrastuje nepravá vernosť zákonu starších a zákonníkov so Štefanovou vernosťou Kristovi, ktorý neprišiel zákon zrušiť, ale naplniť (Mt 5,17). Život Štefana sa už v prvotnej Cirkvi predkladá ako znamenie radikálnosti, ale i nádeje v diakonii ohlasovania. Oboje je človek schopný uskutočniť len v zjednotení sa s Kristom.²¹

3.1.6 Filip – diakonia otvorená svetu²²

Po ukameňovaní Štefana a začatí prenasledovania Cirkvi sa mnohí z kresťanov „rozprchli, chodili a hlásali slovo“ (Sk 8,4). Tak sa paradoxne snaha o zničenie kresťanstva stáva impulzom k jeho šíreniu aj mimo Jeruzalema, dokonca v oblastiach osídlených samaritánmi.²³ „Filip prišiel do mesta Samárie a zvestoval im Krista“ (Sk 8,5), kázal, robil znamenia, vyhánal zlých duchov. Jeho pastoračná služba bola taká účinná, že mnoho domácich, dokonca aj miestny čarodejník Šimon uverili a dali sa pokrstiť.

V tomto príbehu (Sk 8,4-13) Filip, tak ako aj ostatní apoštoli a učeníci, opustil rodinu, domov, majetok, ostal bez ochrany, chodil z miesta na miesto a ohlasoval veľkonočné posolstvo. Aj keď jeho životný štýl potvrdzoval jeho náuku, v tej dobe to nebolo ničím

---

20 Porov. KLIESCH, K.: *Skutky apoštolů* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 5, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 59.

21 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 74.

22 WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

23 Porov. KLIESCH, K.: *Skutky apoštolů* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 5, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 64.

ojedinelým, existovalo mnoho potulných filozofov, ktorí sa tiež snažili presviečať o svojej pravde. Autentickosť a účinnosť jeho ohlasovania však dobre vystihuje porovnanie jeho činnosti s čarodejníkom Šimonom. Zatiaľ čo Šimon iba „ohromoval samárijský ľud čarami“ (Sk 8,9), Filipovo svedectvo dokázalo priviesť ľudí k viere a ku krstu.²⁴

Keď Filip svojou diakoniou položil základy cirkvi, prichádzajú do Samárie Peter a Ján, vyslaní dvanástimi, lebo sa dopyčuli, že „Samária prijala Božie slovo“ (Sk 8,14). Títo vidia Filipovo dobré dielo a vkladajú ruky na pokrstených, „aby dostali Ducha Svätého“ (Sk 8,15-16). Takto apoštoli završujú a potvrdzujú Filipovo poslanie. Filip bol teda v „prvej línii“. V tomto kontexte je treba diakonát vnímať ako službu pre budúcnosť Cirkvi. Kardinál Kasper to vyjadril slovami: „Diakon nemá myslieť len na tých a byť tu len pre tých, ktorí k nám „ešte“ patria, ale má pozývať tých, ktorí zajtra snád' k nám „patrit' môžu“.“²⁵

Takéto chápanie diakonátu sa v ešte plnšej miere prejavuje v pokračovaní Filipovho príbehu, keď krstí eunucha. „Pre Lukáša znamená misia medzi samaritánmi a krst etiópskeho dvorana prvý krok na ceste k pohanom“. Je naozaj veľmi šokujúce, že Boh posielal Filipa k človeku, o ktorom Tóra jasne hovorí: „Eunuch, ktorý má rozmliaždené alebo odstránené semenníky, alebo odrezaný pohlavný úd, nesmie vojsť do Pánovho zhromaždenia.“ (Dt 23,1) Takto „Boh sám ruší text Dt 23,2-9, teda zákaz prijať eunucha do národného spoločenstva, a naplňuje prisľúbenie z Iz 56,3-5.“²⁶: „Eunuchovia, čo zachovávajú moje soboty, volia si to, v čom mám záľubu, a pridriavajú sa mojej zmluvy, tým dám vo svojom dome, medzi svojimi múrmi pomník a meno lepšie, než sú synovia a dcéry. Večné meno im dám, ktoré nezahynie.“

Filip sa týmto svojim konaním stáva symbolom otvorenosti a misijného poslania diakonie, ktorá hľadá na zajtrajšok.²⁷ „Diakon musí communio-diakoniou v Cirkvi uskutočňovať v tom zmysle, že buduje

---

24 Porov. KLIESCH, K.: *Skutky apoštolů* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 5, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 64-65.

25 KASPER, W.: Trvalý jáhen v ekleziologickém pohledu. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

26 Porov. KLIESCH, K.: *Skutky apoštolů* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 5, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 67.

27 Porov. ULLRICH, L.: Thesen zur Theologie des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons.* Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 40-41.

Cirkev budúcnosti. A to je podstatný a nenahraditeľný k dnes vyhlásenej novej evanjelizácii.“²⁸

3.1.7 Diakonát – podiel na službe biskupa

Aj keď v spisoch NZ nenachádzame ešte pevnú hierarchickú štruktúru predsa v ňom možno rozoznať istú diferenciáciu. So slovom *diakonos*, ktoré by označovalo osobu ako člena utvárajúcej sa hierarchie, sa stretávame v Flp 1,1 a 1Tim 3,8-13.²⁹ V týchto textoch sa diakoni spomínajú v úzkej väzbe na biskupa.³⁰

Pavol vo svojom pozdrave v Liste Filipanom osobitne pozdravuje biskupov a diakonov (Flp 1,1), čo naznačuje ich špecifickú úlohu, vzájomnú reláciu a vedúce postavenie v komunite Filipanov už okolo roku 50.³¹ Je zaujímavé, že práve v tomto liste nachádzame tiež starokresťanský liturgický hymnus, v ktorom si Kristus skrze *kenosis*, vyprázdnenie sa,³² berie prirodzenosť sluhu, a tak sa stáva vzorom diakonie.³³ V 1Tim 3,1-13 sa vzťah medzi episkopátom a diakonátom prejavuje v podobnosti katalógov vlastností pre jeden i druhý stupeň hierarchie. „Po boku biskupa stoja diakoni.“³⁴ Ich účasť na službe biskupa zvyrazňuje použitie slov „*diakonos osautos*“ (takisto diakoni) a tiež vyžadovanie týchto rovnakých vlastností: „ani príliš oddaní vínu, (...) nech sú muži jednej ženy a nech dobre vedú svoje deti a svoje domy.“

---

28 KASPER, W.: *Trvalý jáhen* v ekleziologickém pohledu. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtěcha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtěcha 2005, CD nosič.

29 Porov. SCHMAUS, M.: *Cirkev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1993, s. 394; Porov. COLSON, J.: *Der Diakonats im Neuen Testament*. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 65; Porov. NIEVES, G.R.: *Der Ständige Diakon: Identität, Funktion und Perspektiven*. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

30 Porov. BOULÍK, V.: *Boží lid*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1997, s. 305.

31 Porov. Poznámka k Flp 1,1 In: SVĚTÉ PÍSMO. 1995. Řím : SÚSCM 1995, s. 2455; Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Jáhenství – vývoj a perspektivy*. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 74.

32 Porov. HUDYMAČ, P. - PRISTÁŠ, P.: *Grécko – slovenský slovník k Novému zákonu*. Košice : Verbum 2000, s. 114.

33 Porov. HERIBAN, J.: *Úvod do Listu Filipanom*. In: SVĚTÉ PÍSMO. 1995. Řím : SÚSCM 1995, s. 2454.

34 BORSE, U.: *První a druhý list Timotejovi, List Titovi* Malý stuttgartský komentář, *Nový zákon 13*, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 40.

3.1.8 Vlastnosti potrebné pre službu

Ďalšiu významnú zmienku o diakonáte a jeho väzbe na biskupský úrad nachádzame v 1Tim 3,1-13. V tomto liste je mimoriadna pozornosť venovaná „organizácii a správe cirkevných obcí, ktorá má za cieľ povzbudiť predstavených, aby lepšie slúžili veriacim v Cirkvi, definovanej ako „dom Boží“ (1Tim 3,15)³⁵ V týchto intenciách Pavol podáva pastoračné usmernenia ohľadom výberu a vlastností kandidátov na biskupov (porov. 1Tim 3,1-7) a diakonov³⁶ (porov. 1Tim 3,8-13). „Diakoni majú byť cudní, (...) v čistom svedomí nech uchovávajú tajomstvo viery, (...) nech sú muži jednej ženy a nech dobre vedú svoje deti a svoje domy.“ Niektoré žiaduce vlastnosti pre diakona sú implicitne vyjadrené v ich opozitách: čestnosť – „nie dvojaký v reči“, miernosť – „ani príliš oddaný vínu“, skromnosť – „ani žiadostiví mrzkého zisku“.

„K úradu diakona môžu byť pripustení len takí muži, ktorí sa už predtým v obci osvedčili vierou a životom (...), predpokladá sa i tu určitá skúšobná doba,³⁷ hlavne v oblasti kresťanského života. Je dôležité ich „najprv vyskúšať; až potom, keď sa ukážu bez úhony, nech konajú službu.“ Nakoniec Pavol povzbudzuje diakonov „dobre konať svoju službu“, čím si získajú „dôstojné postavenie a veľkú istotu vo viere“ Nijako však ich službu nešpecifikuje, zrejme preto, že už v tom čase bola všeobecne známa a praktizovaná. Teda neexistovala potreba ju definovať, či bližšie objasňovať.³⁸

---

35 HERIBAN, J.: Úvod do Prvého listu Timotejovi. In: SVĚTÉ PÍSMO. 1995. Rím : SÚSCM 1995, s. 2483.

36 Porov. HOLAS, A.: Jáhen dnes. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič; Porov. SCHMAUS, M.: *Církev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1993, s. 395.

37 BORSE, U.: *První a druhý list Timotejovi, List Titovi* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 13, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 40.

38 Porov. FILIPI, P.: *Církev a církve*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury 2000, s. 57; Porov. COLSON, J.: Der Diakonat im Neuen Testament. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 65.

3.1.9 Diakonia žien

Otázka diakonátu žien³⁹ je doteraz nevyjasnená. „V skutočnosti tento problém nie je jasný z hľadiska exegetického, ani z hľadiska historického, ani z hľadiska teologického“.⁴⁰

V NZ sa na viacerých miestach hovorí o apoštoláte žien, ale vo výklade textov sa exegéti často nezhodujú a môžeme sledovať širokú diferencovanosť ich názorov. Výslovnú zmienku o diakonáte v súvislosti so ženami nachádzame u apoštola Pavla (Porov. *Rim* 16,1n). „Odporúčam vám našu sestru Fébu, služobníčku cirkvi v Kenchrách.“ Túto ženu apoštol nazýva *diakonos* (v mužskom rode). Podľa niektorých exegétov ide tu o diakonský úrad, podľa iných titul *diakonos* je použitý iba vo všeobecnom zmysle služby (diakonie), ako sa používa v *Ef* 4,12.⁴¹

Exegéti tiež rozlične interpretujú text *1Tim* 3,11n., kde nachádzame odporúčania Pavla ohľadom vlastností a správania sa diakonov, pričom do tohto textu autor vsúva vetu: „Podobne aj ženy nech sú cudné, nie klebetné, triezve a verné vo všetkom.“ Avšak o akých „ženách“ tu hovorí? Udo Borse nám súhrnne ponúka tri rôzne výklady:

1. Vzhľadom na predchádzajúcu reč o diakonoch, si možno myslieť, že ide o „ich ženy“, teda manželky diakonov. Túto tézu však spochybňuje fakt, že v predošlom texte o biskupoch, nie je žiadny pokyn ohľadom ich žien.

2. V cirkevnej službe, okrem biskupov a diakonov, zrejme boli aj ženy, majúce určité povinnosti, napríklad starosť o núdzných, chorých. Do tejto skupiny môžeme zaradiť aj Fébu diakonku kenchrenskej cirkevnej obce. Toto tvrdenie by však znamenalo, že autor sa takmer náhodou zaoberá ich službou, dokonca len jednou vetou.

39 Porov. MIKLUŠČÁK, P.: *Teológia sviatostí II*. Spišské Podhradie 1996, s. 59-60; Porov. SCHMAUS, M.: *Cirkev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1993, s. 397.

40 SCHMAUS, M.: *Sviatosti*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1992, s. 274; Porov. THEOBALD, M.: *List Římanům* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 6, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 454-457.

41 Porov. THEOBALD, M.: *List Římanům* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 6, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 456; Porov. SCHMAUS, M.: *Sviatosti*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1992, s. 274.

3. Nakoniec sa nám môže zdať, že autor ponúka nejakú tematickú odchýlku. Uprostred pokynov pre nositeľov cirkevných úradov, poukazuje na stavovské povinnosti žien vo všeobecnosti, keďže v predchádzajúcom pojednaní o ženách (porov. *1Tim 2,9-15*) ešte neuviedol niektoré smernice.⁴²

Existuje samozrejme aj výklad, že sa jedná o diakonisy. Avšak sv. Pavol svoje spolupracovníčky v apoštoláte, ako Priscila, Evodia alebo Syntycha, nikdy netituluje diakonisami. Pri tom je zaujímavé, že keď Pavol hovorí o ich veľkej práci pre Cirkev, používa výraz *kapiao*, čo znamená apoštolskú prácu. Nedáva im však titul *diakonos*.⁴³

Aj keď sa úmysel autora s istotou nedá určiť, je nepochybné, že ženy sú vyzvané k tomu, aby svoj život usmerňovali podľa týchto slov.⁴⁴ Môžeme teda tvrdiť, že diakonát žien, ako osobitný úrad, nie je v NZ ani jednoznačne artikulovaný, ani dostatočne objasnený. Hoci NZ formálne nedosvedčuje existenciu osobitnej diakonskej služby žien, nič nemuselo nebrániť tomu, aby sa neskôr, keď tento úrad ustanovili, cirkevné authority odvolávali aj na svedectvo Písma.

3.2 Od doby otcov po Druhý vatikánsky koncil

Od 1. storočia zaznamenávame v Cirkvi rozmach diakonátu, ktorý dosahuje svoj vrchol približne v 4.-5. storočí (porov. *U DMVDP RFIDP 2*). Po tomto období nastupujú u nositeľov tohto úradu snahy preberať kňazské úlohy a zároveň sa usilujú vlastné povinnosti prenechať nižším klerikom, najmä subdiakonom. Tieto tendencie nazačiatku zdanlivo povzniesli diakonát na akýsi vyšší stupeň, no v konečnom dôsledku priniesli stratu jeho identity a zmrzačili ho iba na predstupeň ku kňazstvu.⁴⁵ V nasledujúcich podkapitolách chceme

---

42 Porov. BORSE, U.: *První a druhý list Timotejovi, List Titovi* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 13, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 41.

43 Porov. SCHMAUS, M.: *Sviatosti*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1992, s. 274.

44 Porov. BORSE, U.: *První a druhý list Timotejovi, List Titovi* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 13, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 41.

45 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 96-97; Porov. DOLISTA, J.: Úvaha o perspektívach jáhenskej služby. In: DOLISTA, J. - LÍSKOVÁ, P. (edit.): *Kněz strážce majáku?*

priblížiť niektoré formy a vlastnosti diakonskej služby, ktoré rozvíjali a prehľbovali sebaepochopenie diakona a jeho poslania v tomto historickom období. Tiež sa pokúsime analyzovať krízu diakonátu, jej príčiny i následky. Tieto historické skutočnosti sa môžu stať inšpiráciou pre hľadanie identity a vlastných pastoračných úloh diakona v dnešnej dobe, ktorá znovuustanovuje diakonát ako trvalý stav.

3.2.1 Diakonát ako služba dverí v rannej Cirkvi

V prvých storočiach krstu predchádzalo dlhé obdobie katechumenátu, ktoré malo trochu inú štruktúru ako dnes. Jeho hlavnými piliermi boli spločenstvo (*communio*), vyučovanie (*traditio*) a rast vo viere (*mystagogia*). V prvom štádiu (*communio*) veriaci privádzali záujemcov o kresťanstvo k biskupovi (porov. *TA 15*) a s jeho súhlasom ich uvádzali do praktického života miestnej komunity. Zvlášť dôležité bolo, aby katechumen mohol na vlastnej koži zažiť, čo v praxi znamená žiť ako Kristov učeník. Už z týchto niekoľkých viet sa dá usúdiť, že v tejto prvej fáze, aj keď biskup má rozhodujúce slovo o prijatí kandidáta, hlavný vplyv na formáciu má miestna cirkevná obec. Je to pochopiteľné, veď umožniť prežiť *communio*, pri všetkej šikovnosti, nedokáže žiadny jednotlivec ale vždy len dvaja alebo traja, zhromaždení v jeho mene (porov. *Mt 18,20*). „V tomto byli křesťané, jejich rodiny a velmi pravděpodobně zejména jáhni se svými rodinami naprosto nezastupitelní. Na nich bylo, aby katechumeni prožívali víru jako praxi křesťanské rodiny.“⁴⁶ Diakoni boli často ručiteľmi (krstnými otcami) kandidátov na krst. Táto silná, vzájomná, vnútorná väzba služby diakonov katechumenom sa prejavuje aj v ich spoločnom znovuoobnovení DVK, ktorý obnovil aj katechumenát dospelých i diakonát ako trvalý stav.⁴⁷

Úloha diakonov sa však nesústredila iba na katechumenov, ale mala oveľa širší záber. Ak prichádzal cudzí človek a chcel byť prijatý do komunity musel sa preukázať tzv. *literae recomandationis*, teda

---

České Budějovice : Sdružení sv. Jana Neumanna 1997, s. 37.
46 KAŇA, J.: *Jáhni a my*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2005, s. 20.
47 Porov. KAŇA, J.: *Jáhni a my*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2005, s. 17-20.

odporúčajúcou listinou. Práve diakon preveroval jej platnosť, tiež zisťoval, životný stav a povolanie daného človeka, či patrí do Cirkvi, či nie je heretik. Ak bolo všetko v poriadku uviedol ho diakon na jeho miesto, ak bol kňaz, ku kňazom, ak bol diakon, k diakonom.⁴⁸

Všetky tieto jeho úlohy sa odrážali pri liturgii eucharistie: Diakoni mali za úlohu predovšetkým dbať na to, aby každý veriaci mal na eucharistii svoje miesto. Pred omšou jeden z diakonov sedel pri daroch k eucharistii a druhý pri vchode vítal prichádzajúcich. Pri liturgii dbali na to, aby bol každý na svojom mieste. Rovnako dávali pozor, aby niekto neprekážal druhým, nespal, nesmiel sa alebo negestikuloval. Mali dbať o pokojnú a úctivú atmosféru v zhromaždení, aby každý mohol s veľkou pozornosťou načúvať Božiemu slovu.⁴⁹ Týmto svojim konaním v liturgii aj mimo nej diakon vyzýval miestnu obec, aby neprestávala slúžiť všetkým ľuďom.⁵⁰

Moderný jazyk vhodne používa, na vyjadrenie už spomínaných (i iných) úloh diakona, pojem: „team-building“ (tímbilding), či „budovanie tímu“. Tímbilding „podporuje pozitívne vzťahy v tíme a vzájomnú spoluprácu, čím zefektívňuje spoluprácu celej skupiny; poskytuje možnosť vzájomného poznania sa i sebaoznania každého účastníka; posilňuje pocit súdržnosti a lepšiu sebareflexiu tímu; upevňuje vzájomnú dôveru a radosť zo spoločnej práce; zlepšuje otvorenú a priamu komunikáciu; naznačuje stratégiu ďalšej tímovej spolupráce“.⁵¹ Olivier Windels nám ponúka iný termín, keď nazýva diakona „služobníkom prahu“, ktorý slúži k vchádzaniu a vychádzaniu, teda má „funkciu dverí“.⁵²

---

48 Porov. Didascalia Apostolorum. In: <http://www.bombaxo.com/didascalia.html>, kapitola 2; Porov. KAŇA, J.: *Jáhni a my*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2005, s. 17-21.

49 Porov. Didascalia Apostolorum. In: <http://www.bombaxo.com/didascalia.html>, kapitola 16.

50 Porov. WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I., II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

51 Teambuilding. In: http://www.fiducia.sk/index.php?id=26&no_cache=1

52 WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I., II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

3.2.2 Tradícia cirkevných otcov

V ranokresťanských časoch mala každá miestna Cirkev svojich diakonov podľa počtu členov, aby tak mohli každého poznať a účinne pomáhať⁵³. Podobnú myšlienku „teritoriality“ uplatnil aj pápež Fabián (236-250), keď rozdelil mesto Rím na sedem oblastí, ktoré nazval diakonie. Na ich čele stál „regionálny“ diakon a preukazoval lásku a starostlivosť núdznym, nachádzajúcich sa na „jeho“ území (porov. *U DMVDP RFIDP 2*).

Cirkevní otcovia i ďalší pisatelia prvých storočí „vštepujú do myslí ľudí dôležitosť diakonskej služby, na široko vysvetľujú mnohoraké a vážne úlohy diakonov a jasne im priznávajú veľkú autoritu v kresťanských obciach a zásluhy o apoštolát.“⁵⁴ Diakon bol stále poruke biskupovi, slúžil Božiemu ľudu, staral sa o chorých (porov. *TA 24, 34, 39*), a preto ho autor Testamentu nášho Pána Ježiša Krista právom označuje „milovníkom sirôt, milovníkom tých, čo pestujú nábožnosť, milovníkom vdov, horlivcom za duchovné záujmy, milovníkom všetkého, čo je dobré.“⁵⁵ Z tohto označenia možno vyvodzovať silný sociálny a charitatívny rozmer jeho služby. Diakoni tiež asistovali pri eucharistickej slávnosti, pri krstoch a vyučovali tých, čo patrili do Cirkvi (porov. *TA 21, 39*), mali teda pod autoritou biskupa prorockú a učiteľskú úlohu.⁵⁶

Sv. Ignác z Antiochie (35-107) chápe diakona ako neodmysliteľnú súčasť hierarchie v komunitách ranej Cirkvi. „Všetci nech si ctia diakonov podobne ako Ježiša Krista, ako aj biskupa, ktorý je obrazom Otca, a starších (...) Bez nich nemožno hovoriť o Cirkvi.“⁵⁷ Túto svoju výzvu na jednotu Cirkvi dopĺňa varovaním, že „kto niečo podniká bez biskupa, bez kňazov a bez diakonov, ten nie je čistý vo svedomí.“⁵⁸ Ignác tiež

53 Porov. Didascalia Apostolorum. In: <http://www.bombaxo.com/didascalia.html>, kapitola 16.

54 PAVOL VI.: Ad Pascendum. 1972. In: PAVOL VI.: *Rímsky pontifikát*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 13-14; Porov. HOLAS, A.: Jáhen dnes. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I., II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

55 PAVOL VI.: Ad Pascendum. 1972. In: PAVOL VI.: *Rímsky pontifikát*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 14.

56 DIDACHÉ. In: <http://teologia.iskra.sk/docs/stachovic/didslovak.htm>

57 Sv. IGNÁC Z ANTIOCHIE: List Tralliančanom. In: KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: *Liturgia hodín IV*. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1996, s. 319.

58 Sv. IGNÁC Z ANTIOCHIE: List Tralliančanom. In: KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: *Liturgia hodín IV*. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1996, s. 320.

upozorňuje diakonov, aby nestrácali zo zreteľa podstatu svojej služby, „aby sa vo všetkom všetkým páčili. Ved' nie sú služobníkmi jedál a nápojov, ale Božej Cirkvi.“⁵⁹ Sv. Polykarp zo Smyrny (+155) vyzýva diakonov k zdržanlivosti, milosrdenstvu a ochote kráčať podľa pravdy Pána, aby takto autentickjšie konali svoju službu.⁶⁰ Sv. Klement Rímsky (+97) vo svojom Liste Korint'anom píše, že apoštoli „prechádzajúc krajinami a mestami, zakúšali v Duchu Svätom prvé dary, to ich biskupov a diakonov, ktorých ustanovovali pre budúcich veriacich“.⁶¹

V prvých storočiach sa naozaj diakonát „obdivuhodne rozvinul a zároveň vydal svedectvo lásky ku Kristovi a bratom vykonávaním skutkov milosrdenstva, pri posvätných obradoch a pri plnení pastoračných úloh.“⁶² Sv. Vavrínek, sv. Vincent, učiteľ cirkvi sv. Efrém sú toho dôkazom.⁶³ Môžeme povedať, že diakonom sa vo veľkej miere darilo plniť to, k čomu ich vyzýval autor diela Didascalía Apostolorum, teda byť biskupovo ucho, ústa, srdce a duša.⁶⁴

3.2.3 Kríza diakonátu

Už v štvrtom storočí sú diela Ambroziastera a Hieronyma ostrou sondou do diakonátu a jeho služby. V traktáte „De iactantia Romanorum levitarum“ sa dozvedáme, že diakoni nestoja akoby pod kňazským stupňom, ale že si môžu nárokovať rovnakú hodnosť ako kňazi. Proti podobnými tézami ostro vystupuje Hieronym aj Ambroziaster. Pre nás nie sú tak veľmi dôležité argumentácie obidvoch autorov, ale skôr situácia, ktorá je v ich dielach načrtnutá. Dozvedáme sa od nich, že rímsky diakoni si v priebehu času zvykli, skromnejšie

---

59 Sv. IGNÁC Z ANTIOCHIE: List Tralliančanom. In: KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: *Liturgia hodín IV*. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1996, s. 319.

60 Porov. PAVOL VI.: Ad Pascendum. 1972. In: PAVOL VI: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 13.

61 KAŇA, J.: *Jáhní a my*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2005, s. 30.

62 PAVOL VI.: Ad Pascendum. 1972. In: PAVOL VI: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 14.

63 Porov. HOLAS, A.: Jáhen dnes. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II*. Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

64 Porov. Didascalía Apostolorum. In: <http://www.bombaxo.com/didascalía.html>, kapitola 11.

služby prenechať nižším klerikom. Už nenosili na oltár sväte nádoby, nepodávali kňazovi vodu, aby si umyl ruky. Ale naopak začali si robiť nároky na to, čo prislúchalo len kňazom. Na hodoch lásky v neprítomnosti biskupa zaujímali miesto kňaza a dokonca udeľovali aj požehnanie. Často sa vyznačovali početnými návštevami po domoch a rôznymi rečami i ohováraniami, ktoré z dôvodu ich postavenia neostali bez účinku. Preto sa ich jedni báli, iní im lichotili, dokonca ich podplácali, aby si naklonili ich priazeň. Diakonský úrad sa takto stal veľmi výnosným, a Hieronym píše, že, čo sa týka peňazí, kňazi mohli diakonom len závidieť. Tento popis však zobrazuje len pomery v Ríme a okrem toho je veľmi jednostranný, zrejme tendenčný. Napriek tomu upriamuje našu pozornosť na problémy, ktoré si zasluhujú pozornosť.⁶⁵

V priebehu času popri diakonskom úrade vznikli aj iné nižšie cirkevné úrady a je pochopiteľné, že diakoni sa snažili časť ich pracovného zaťaženia predať iným. Tento vývoj bol nutný. Takto sa diakoni mohli uvoľniť pre iné dôležitejšie úlohy. Tu však prichádzame do rozpačitostí, keďže z niektorých pracovných oblastí sa ich vidíme uvoľňovať, bez toho, aby prevzali nové úlohy. Napríklad v oblasti charity diakoni v 4.-5. storočí nehrajú už takmer žiadnu rolu. Predstaveným charity už nebol diakon, ale mních alebo laik. Cirkev sa síce snažila vedenie charitných domov prenechať klerikom, avšak pramene sa zmieňujú len o kňazoch a nižších klerikoch, diakonov nespomínajú. Na podriadených miestach sa objavuje diakon iba výnimočne. Rímska synoda (r. 595) karhá ako neprístojnosť, že diakoni sa viac činia ako speváci, než ako opatrovatelia núdznych. Aj keď si Cirkev stále priała, aby sa diakoni ujímali chudobných, diakoni sa tlačili do iných oblastí, a nezaujímali sa už viac o charitu. Toto sa odrazilo aj na karolínskej reforme, ktorá už s diakonmi v oblasti charity už vôbec nepočítala.⁶⁶

Aj v oblasti spravovania majetku boli diakoni využívaní len zriedkavo. Tento úrad bol zvyčajne zverený kňazovi, prípadne arcidiakonovi. Gregor Veľký si pre spravovanie patrimonii zvolil spravidla subdiakonov, nie diakonov. Dôvod nie je jednoznačne

---

65 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 96-97.

66 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 97-100.

pochopiteľný (mladý vek, nedôveryhodnosť, nedostatok potrebných vedomostí). V každom prípade bolo na biskupovi, koho si vybral pre správu majetku. Gregor Veľký sa najprv poobzeral po vhodných mužoch, ktorých potom prijal do klerického stavu.⁶⁷

V periódach úpadku poznáme tiež diakonov, ktorí boli výraznými osobnosťami ako Alkuin (dvorný teológ Karola Veľkého), Paulus Diaconus, Johanes Diaconus (biograf Gregora Veľkého). Ale ich sláva, nemá nič spoločné s ich postavením diakona. Neboli povolani ako diakoni na franský dvor alebo do blízkosti pápežskej kúrie, ale naopak, z dôvodu ich osobných predností im bol udelený diakonský úrad, pretože ich veľmi nezamestnával a tak mohli nerušene žiť vede a literárnej práci. Práve ich mená dokazujú, ako zanikal diakonát ich času. Prispela k tomu tiež decentralizácia cirkevného života a vývoj farností. Tieto dôvody môžu vyjasniť niečo, ale určite nie všetko.⁶⁸

Zdalo sa, že Hypolit našiel jasnú a jednoduchú formulku, ktorá mohla ukazovať smer pre činnosť diakonov. Diakonátom mala byť vytvorená inštitúcia, ktorá by navždy zabezpečila vykonávanie dôležitých úloh, ktoré by v Cirkvi nikdy nemali chýbať. Napriek tomu vyvstávali otázky: Čo sú čisto služobné úlohy a čo patrí už k špecifickým kňazským funkciám? Kde leží hranica medzi obidvoma? Isté je, že diakoni boli nasadení v obidvoch oblastiach, najprv a predovšetkým v predpolí pastorácie, a potom tiež v tej oblasti, ktorá je blízko ku kňazskej službe. Aj z tohto dôvodu sa veľmi skoro v radoch diakonov pocítila tendencia, vzdať sa práce v predpolí, aby sa vtláčili bližšie ku kňazstvu. Dobové cirkevné poriadky (napr. synoda v Arles, r. 314) upozorňujú, že diakon nepožehnáva, nekrstí, neprináša omšovú obeť. V nich môžeme spoznať nielen snahu zabrániť mieneným tendenciám, ale aj to, ako veľmi sa diakoni namáhali priblížiť sa ku kňazskému úradu. Nakoniec to viedlo k tomu, že diakoni sa obmedzili hlavne na oblasť liturgie a dokonca pristúpili i na povinnosť celibátu, len aby sa mohli dotknúť svätých mistérií.⁶⁹

---

67 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 100-102.

68 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 110-111.

69 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des*

Nič sa nedá namietat' ani proti laikom, ktorí na seba z vlastnej vôle prevzali vykonávanie služby charity. Avšak ak tieto úlohy vykonávali nakoniec len dobrovoľní pomocníci (laici), kým tí, čo boli k tomu zaväzovaní cez ich úrad sa ich zbavili, potom bol tento vývoj nezdravý. Následná protireakcia sa ukázala sa najprv v tom, že určité funkcie boli obmedzené len na núdzu (krst, pomazanie chorých, eucharistia). Ďalej sa muselo stále znova zdôrazňovať, že diakoni sú na nižšom stupni ako kňazi, a že by nemali sedieť v prítomnosti kňazov predtým, než sú k tomu vyzvaní. Pápež Gelázius vyjasnil tiež, že diakonovi nepatrí stolička v presbytériu (miesto na lavičke kňazov v oltárnej miestnosti). Tieto stoličky často skrývali otvorené boje, rivalitu a určite boli málo potešiteľné, ale boli skutočnosťou a zároveň aj následkom vývoja, ktorým sa diakonát uberal.⁷⁰

Diakonát prestával zodpovedať svojmu pôvodnému zmyslu. Najväčšia tragika spočívala možno v rozdelenosti, ktorá stále zaťažovala diakonát. Diakoni boli na jednej strane zaväzovaní k celibátu (ku kňazskej forme života), na druhej strane kňazmi neboli. Ktorý dôvod však nakoniec udal smer, že diakonát ako úrad zanikol, sa asi nikdy jednoznačne nestanoví. Mnoho v diakonáte bolo veľmi problematické a najviac mu chýbalo asi vlastné sebapochopenie.⁷¹

3.2.4 Tridentský koncil

O obnovenie diakonátu ako trvalého stupňa hierarchie sa pokúsil Tridentský koncil (1545-1563), ktorý v čase reformácie významne prispel k obnove cirkevnej náuky i disciplíny. Otcovia Tridentu si boli vedomí, že v priebehu dejín diakonát ustúpil do úzadia. A aj to bolo zrejme dôvodom, že Tridentský koncil ustanovil, aby „trvalý diakonát bol obnovený ako za starých čias, podľa svojej podstaty, totiž ako

---

Diakons. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 110-113.

70 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons.* Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 113-114.

71 Porov. CROCE, W.: Aus der Geschichte des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons.* Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 114.

originálna služba v Cirkvi“.⁷² Otcovi koncilu tiež pripúšťali možnosť, v oblastiach s nedostatkom kňazov, ustanoviť za trvalých diakonov i ženatých mužov, v prípade, že boli len raz ženatý. Žiaľ toho želanie koncilu nenašlo v praxi žiadnu odozvu, ďalších štyristo rokov (porov. *U DMVDP RFIDP 2*). Myšlienka obnoviť trvalý diakonát dozrela omnoho neskôr. Pius XII začal prvé výraznejšie snahy o jeho obnovu, no „súdil, že problém ešte nie je zrelý“.⁷³ Jeho želania naplnil až DVK.⁷⁴

V tomto období sa cirkevná prax ustálila v tom, že diakonát mohol prijať len ten, kto mal pevné predsavzatie prijať aj kňazskú vysviacku.⁷⁵

3.3 Druhý vatikánsky koncil a pokoncilové magistérium

3.3.1 Kryštalizovanie otázky diakonátu počas koncilu

„Diakonát sa bude môcť v budúcnosti uplatňovať ako samostatný a trvalý hierarchický stupeň všade, alebo aspoň v tých krajoch, kde to podľa mienky cirkvi žiadajú pastoračné potreby.“⁷⁶ Tento pracovný text koncilu jasne poukazuje, že v sebareflexii Cirkvi boli otcovia koncilu vedení Duchom Svätým k znovuobjaveniu hodnoty a služby diakona, práve vďaka silnému podnetu – naplňovať hojnejšie pastoračné potreby veriacich.

Avšak vrásky na tvári otcov vytvárala otázka bezženstva. „Prijať do služieb ženatých diakonov alebo nie? Alebo budú ženatí diakoni pre Cirkev veľkým pokušením dať im aj kňazstvo? A v tom prípade je koniec celibátu. Alebo bude žena pre kňaza takým lákadlom, že kôli nej v mnohých prípadoch zostane diakonom a objaví sa v Cirkvi ešte väčší

---

72 TRIDENTSKÝ KONCIL: *Decretum de reformatione*. can. 17. In: *U DMVDP RFIDP*, s. 15.

73 Porov. HOLAS, A.: Jánhen dnes. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

74 Porov. PAVOL VI.: *Ad Pascendum*. 1972. In: PAVOL VI: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 14.

75 Porov. KMEC, J.: *Postavenie a služba stáleho diakona*. Košice 2003, s. 11; Porov. *U DMVDP RFIDP*, s. 15.

76 Druhý vatikánsky koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

nedostatok kňazov?“⁷⁷ Tieto nejasnosti otcov sa sformulovali do štyroch základných otázok, o ktorých sa malo rozhodnúť hlasovaním:

1. Má byť trvalý diakonát vôbec zavedený? Nemeckí, juhoamerickí a africkí biskupi boli rozhodne za jeho zavedenie. Ich hlavným dôvodom bolo napĺňanie pastoračných potrieb v diaspórach, kde sa kňaz mohol dostať len veľmi zriedkavo a tiež vo veľkých komunitách, kde sám kňaz na všetko nestačil – krstiť, sobášiť, pochovávať, vyučovať náboženstvo, rozdávať a roznášať eucharistiu, viesť administratívu a charitu. Všetky tieto pastoračné úlohy chceli zveriť práve diakonom. Otázka o zavedení diakonátu teda súvisela aj s nedostatkom kňazov v daných krajinách.⁷⁸

„Arcibiskup z Bolívie zaprisahával biskupov, ktorí diakonov nepotrebujú, aby hlasovaním dovolili mať ich aspoň tým, ktorým sú tak veľmi treba. (...) Arcibiskup z afrického Abidjanu prosil, aby ak bol diakonát ustanovizňou prvocirkevnou, bol ponechaný aspoň pre Afriku, lebo táto prežíva svoje prvé kresťanské storočie.“⁷⁹ Chorvácky prímas posmelil ostatných, aby sa nebáli tejto novoty: „Ved' sme sa nezišli nato, aby sme na všetko, čo je v Cirkvi povedali 'Amen', ale aby sme mysleli aj na budúce potreby.“⁸⁰ Tieto výzvy našli odozvu u koncilových otcov. V tretej etape koncilu totiž viac ako 1900 z nich hlasovalo za zavedenie trvalého diakonátu. Dátum vyhlásenia konštitúcie LG (21. 11. 1964), sa považuje za dátum obnovenia diakonátu v latinskej Cirkvi.⁸¹

2. Kto má ustanoviť trvalý diakonát, biskupská konferencia alebo pápež? Pápežovi to prisúdilo 1523 hlasov.

3. Možno tento rád udeliť aj ženatým mužom? Za odpoveď „Áno“ hlasovali takmer tri štvrtiny koncilových otcov.

4. Môžu sa aj diakoni ešte oženiť? Táto otázka dostala negatívnu

---

77 Druhý vatikánsky koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

78 Porov. Druhý vatikánsky koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

79 Druhý vatikánsky koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

80 Druhý vatikánsky koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

81 Porov. HOLAS, A.: Jáhen dnes. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

odpoveď.⁸²

Týmito rozhodnutiami koncilu sa urobil ďalší ekumenický krok, ktorý nás priblížil k praxi východných cirkví a „prítom spadol strach z tých, čo mysleli, že zavedenie tejto starobylej, ale dnes znova aktuálne inštitúcie, bude na úkor (...) kňazského celibátu. Bohu vďaka.“⁸³

3.3.2 Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu

Koncil, ako už z vyššie uvedeného možno tušiť, v textoch, kde priamo hovorí o diakonáte (porov. SC 35; LG 20, 28, 29, 41; OE 17; ChD 15; DV 25; AG 15, 16), si nerobil nárok dogmaticky sa vyjadrovať k rôznym otázkam diakonátu, ani nemal ambíciu predložiť o ňom systematickú náuku. Skutočným záujmom koncilu bolo obnoviť trvalý diakonát, a to spôsobom otvoreným rôznym pohľadom. O tomto svedčia aj samotné koncilové texty, ktoré odrážajú rozmanitosť teologických prístupov a tiež problémy s ich harmonickým začlenením v pastoračnej i vieroučnej rovine.⁸⁴

Hlavným dokumentom pojednávajúcim o trvalom diakonáte je LG. Ostatné spomínané dokumenty sa iba okrajovo dotýkajú niektorých aspektov jeho služby. SC zveruje diakonovi úlohu zastupovať kňaza pri liturgii (porov. SC 35). DV vyzýva diakonov k „vytrvalému čítaniu (...) Svätého písma, aby sa nik z nich nestal iba 'márnym povrchným hlásateľom slova Božieho'“ (DV 25), aby sa takto účinne oddali službe slova. ChD ukazuje, že ich služba je podielom na službe biskupa. Od neho závisia „diakoni, ktorí boli vysvätení, aby slúžili ľudu Božiemu v spojení s biskupom a jeho kňazstvom“ (ChD 15). V OE koncil vyslovuje želanie, aby sa vo Východných cirkvách „obnovila ustanovizeň stáleho diakonátu tam, kde prestala jestvovať“ (OE 17). AG navrhuje biskupským konferenciám, aby tam, kde to vyžadujú pastoračné

---

82 Porov. Druhý vatikánsky koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

83 Druhý vatikánsky koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

84 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 75.

potreby obnovili trvalý diakonát. Nech muži, ktorí „ako katechisti hlásajú slovo Božie, alebo (...) spravujú odľahlé kresťanské pospolitosti, alebo dobročinne pôsobia v sociálnych a charitatívnych ustanovizniach, sa posilnia a tesnejšie pripoja k oltáru vkladáním rúk (...), aby pomocou sviatostnej milosti diakonátu účinnejšie vykonávali svoju službu.“ (AG 16)

Najviac sa trvalému diakonátu a jeho pastoračným úlohám venuje LG v tretej kapitole, kde sa opisuje ako apoštoli „zverili vykonávanie svojej služby v rozličných stupňoch (...) A tak Bohom ustanovenú cirkevnú službu konajú v rôznych stavoch tí, čo sa od pradávna nazývajú biskupmi, kňazmi a diakonmi“ (LG 28). Diakoni sa teda ako členovia hierarchie „podujali na službu pospolitosti a stoja namiesto Boha na čele stáda, ktorému sú pastiermi ako učitelia viery, kňazi svätej bohoslužby a vykonávatelia cirkevnej moci“ (LG 20).

Službu diakona najlepšie približuje LG 29:

„Posilnení sviatostnou milosťou slúžia (...) ľudu Božiemu pri službách Božích, kázaní slova Božieho a skutkoch lásky. Je úlohou diakona, podľa toho ako mu to určí zodpovedná cirkevná vrchnosť, vysluhovať slávnostným spôsobom krst, opatrovať a rozdávať Eucharistiu, asistovať v mene Cirkvi pri uzavieraní manželstva a požehnať ho, prinášať umierajúcim sväté prijímanie (viatikum), čítať veriacim Sväté písmo, vzdelávať a povzbudzovať ľud, viesť pobožnosti a modlitby veriacich, vysluhovať sväteniny, konať smútočné a pohrebné obrady. Diakoni, venujúc sa charitatívnym a administratívnym povinnostiam, nech sú pamätliví slov blaženého Polykarpa: 'Milosrdní, pracovití, postupujúci podľa pravdy Pána, ktorý sa stal sluhom všetkých!.'“ (LG 29)

Tieto úlohy konštitúcia označuje ako „prepotrebné“ pre život Cirkvi. Obnovenie trvalého diakonátu spadá do kompetencií biskupských konferencií. A pripúšťa sa aj možnosť vysvätiť mužov zreleho veku, žijúcich v manželstve. (porov. LG 29)

3.3.3 Pavol VI.

Ďalej sa problematike diakonátu venujú dokumenty Pavla VI. V motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem* (1967), pápež, odvolávajúc sa na konštitúciu LG, vydal predpisy týkajúce sa obnovy trvalého diakonátu a v piatej kapitole načrtáva 11 úloh pastoračnej služby diakona:

- 1) - asistovať počas liturgických úkonov biskupovi a kňazovi pri všetkom, čoho je podľa predpisov rôznych obradných kníh kompetentný,
- 2) - vykonávať slávnostne krst a dopĺňať prípadne vynechané (zanedbané) obrady (formality) pri jeho udelení deťom a dospelým,
- 3) - uchovávať Eucharistiu, distribuovať ju sebe a ostatným, prinášať ju ako viatikum umierajúcim a dávať ľudu eucharistické požehnanie,
- 4) - vykonávať sobáše a požehnávať ich v mene Cirkvi splnomocnený biskupom alebo farárom, v prípadoch ak chýba kňaz, v súlade s CIC (can. 1095 § 2 a can. 1096) a zostávajúcim platným kan. 1098, ktorého predpisy, čo sa vzťahujú na kňaza, musia sa považovať za rozširujúce (vzťahujúce sa) aj pre diakona,
- 5) - vykonávať sviatosti, viesť smútočné obrady a pochovávanie,
- 6) - čítať veriacim božské knihy Písma a vyučovať a povzbudzovať ľud,
- 7) - viesť obrady a modlitby, kde nie je prítomný kňaz,
- 8) - riadiť liturgiu Božieho Slova, najmä ak chýba kňaz,
- 9) - plniť si, v mene hierarchie, povinnosti lásky a správy (administratívny), nielen diela sociálnej služby,
- 10) - oprávnené riadiť, v mene farára a biskupa, rozptýlené kresťanské komunity,
- 11) - propagovať a podporovať apoštolské aktivity laikov.⁸⁵

---

85 PAVOL VI.: *Sacrum diaconatus ordinem*. 1967. In: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19670618_sacrum-diaconatus_it.html

Všetky tieto funkcie má plniť v dokonalom spojení s biskupom a kňazmi a nakoľko je možné, majú byť súčasťou pastoračných rád.⁸⁶

Apoštolská konštitúcia *Pontificalis romani recognitio* (1968) potvrdzuje nový obrad udeľovania tohto rádu a definuje matériu a formu samej ordinácie. Motu proprio *Ad Pascendum* (1972) hovorí podrobnejšie o niektorých zásadách týkajúcich sa prijatia diakonátu. Zavádza obrad prijatia medzi kandidátov na diakonát. Ako podmienku vstupu stanovuje prijatie služby lektora a akolytu s dostatočným časovým odstupom. Pre trvalých diakonov určuje povinnosť modliť sa aspoň časť liturgie hodín. Pre ženatých stálych diakonov platí zásada, že po smrti manželky už nemôžu uzavrieť nové manželstvo.⁸⁷

3.3.4 Kódex kanonického práva

Súčasnú základnú normu o diakonáte promulgoval v roku 1983 pápež Ján Pavol II. v CIC. Desiat' kánonov hovorí výslovne o stálych diakonoch: can. 236 – rozoberá formáciu trvalých diakonov; can. 276 – záväzok modliť sa liturgiu hodín; can. 281 – plat a renumerácia; can. 288 – predpisy, ktoré neviažu stálych diakonov; can. 1031 – vekové požiadavky na kandidátov; can. 1032 – štúdium a doba formácie; can. 1035 – povinnosť vykonávať službu lektora a akolytu; can. 1037 – záväzok celibátu pre neženatých stálych diakonov; can. 1042 – možnosť prijať diakonát pre ženatého muža; can. 1050 – doklady požadované k vysviacke. Prvé štyri kánony sú v II. knihe – Boží ľud, III. titul – Posvätný služobníci čiže klerici, ostatné sú zakomponované v IV. knihe – Posväcovacia úloha Cirkvi, VI. titul – Posvätný stav.⁸⁸

Niektoré aspekty služby diakona rámcovo stanovuje CIC v kánonoch 273-289 – Povinnosti a práva klerikov: Diakoni majú prijať a verne plniť každú úlohu, ktorú im zverí ordinár a ich služba Kristovmu telu bude o to účinnejšia, o čo viac budú navzájom spolupracovať

---

86 Porov. PAVOL VI.: *Sacrum diaconatus ordinem*. 1967. In: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19670618_sacrum-diaconatus_it.html

87 Porov. PAVOL VI.: *Ad Pascendum*. 1972. In: PAVOL VI.: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 15.

88 Porov. KMEC, J.: *Postavenie a služba stálego diakona*. Košice 2003. s. 15.

a vytvárať medzi sebou zväzok bratstva a modlitby. Vzhľadom na to, že diakon sa vysviackou novým spôsobom zasvätil Bohu, na službu jeho ľudu, má sa osobitným spôsobom usilovať o svätosť, ktorú dosiahne predovšetkým verným a neúnavným plnením svojej pastoračnej služby. Medzi prostriedkami, ktoré upevňujú diakona v jeho službe, CIC vymenúva dennú účasť na eucharistii, časté čítanie Písma a pristupovanie k sviatosti pokánia, pravidelnú meditatívnu modlitbu, účasť na duchovných cvičeniach a uctievanie Bohorodičky. Diakoni si tiež majú vysoko vážiť najmä tie združenia, ktoré svojim „usporiadaním života a bratskou pomocou rozvíjajú ich svätosť vo vykonávaní služby a ktoré upevňujú jednotu klerikov“ (CIC 278).

3.3.5 Katechizmus Katolíckej cirkvi

Na tridsiate výročie otvorenia DVK , 12. októbra 1992, pápež Ján Pavol II zverejnil prvý text KKC. V tomto dokumente nachádzame stručný, ale jadrný súhrn teológie diakonátu a jeho služby. V mnohom zopakoval a potvrdil náuku koncilu a CIC, ale i cirkevných otcov, či sv. Tomáša. V niektorých statiach túto náuku bližšie vysvetľuje.

KKC v článkoch 871-945 hovorí o služobnom poslaní všetkých veriacich. Na začiatku však vysvetľuje služobné poslanie hierarchie, teda aj diakonov (porov. KKC 874-896). Pôvodcom tejto služby je sám Ježiš, ktorý jej dal moc, poslanie i cieľ. „Na spravovanie a stály vzrast Božieho ľudu (...) na dobro celého tela (...) aby všetci, čo patria do Božieho ľudu,... dosiahli spásu“ (KKC 874; LG 18; porov. KKC 1534) Od Krista dostávajú biskupi a kňazi „poslanie a schopnosť (“posvätnú moc“) konať v osobe Krista Hlavy (*in persona Christi Capitis*), kým diakoni dostávajú silu slúžiť Božiemu ľudu „diakoniu“ (službou) liturgie, slova a kresťanskej lásky v spoločenstve s biskupom a jeho presbytériom“ (KKC 875).

Články 1536-1600 sú venované sviatosti posvätného stavu. O služobnom charaktere diakonov sa píše, že „pri vysviacke na diakona vkladá ruky iba biskup. Tým [sa] naznačuje, že diakon je v úlohách svojej „diakonie“ (služby) osobitne spätý s biskupom“ (KKC 1569).

Vysviacka „ich označuje *znakom* (charakterom), ktorý nemôže nik odstrániť a ktorý ich pripodobňuje Kristovi, ktorý sa stal „diakonom“ čiže služobníkom všetkých“ (*KKC* 1570; porov. *KKC* 1582). Trojitá úloha diakonov (porov. *KKC* 1588) je rozvedená predovšetkým v jej liturgickej dimenzii: „asistovať biskupovi a kňazom pri slávení Božích tajomstiev, predovšetkým Eucharistie, rozdávať ju, asistovať pri uzatváraní manželstva a požehnať ho, hlásať evanjelium a kázať, predsedáť pri pohrebných obradoch a venovať sa rozličným charitatívnym službám.“ (*KKC* 1570) Je však dôležité pozorne si všimnúť slová, ktorými sú uvedené tieto konkrétne činnosti: „Úlohou diakonov je okrem iného...“ Teda *KKC* si nerobí nárok na definovanie úloh diakona, ani sa nesnaží určiť ťažisko jeho pastoračného pôsobenia, ale ilustruje niektoré z jeho činností.

Sviatosťná povaha ordinácie, zvláštnym spôsobom u diakona, je vnútorne spätá s jej charakterom služby (*servitium*), ktorá z neho robí Kristovho služobníka (porov. *Rim* 1,1), ktorý sa má stať sluhom všetkých (*1Kor* 9,19). K sviatosťnej povahe tejto služby patrí aj kolegiálny charakter, avšak táto služba má samozrejme aj osobný ráz (porov. *KKC* 877-878).

3.3.6 Základný poriadok a Direktórium

Doteraz najnovšie dokumenty Magistéria o diakonáte vyšli v roku 1998. Sú to *RFIDP*, ktorý vydala Kongregácia pre katolícku výchovu a *DMVDP*, vydané Kongregáciou pre klerikov. Trvalý diakonát a jeho služba sa od obnovenia koncilom, v priebehu tridsiatich rokov, mohutne rozvíjali a boli požehnaním pre novú evanjelizáciu i misie. Mnohí biskupi miestnych cirkví vydali vlastné normy týkajúce sa trvalého diakonátu. „Toto bolo na osoh cirkevnej skúsenosti, ktorá na svoj rast teraz vyžaduje jednotu noriem, vysvetľovanie vyššie spomínaných pojmov, podnety na činnosť a presnejšie pastoračné vysvetlenia“ (*SV DMVDP RFIDP*). Preto sa obe kongregácie rozhodli venovať sa tejto téme, aby celá pravda o diakonáte bola podaná „v jednom objasňujúcom svetle“ (*SV DMVDP RFIDP*). Dokumenty verne vyjadrujú „požiadavky, návrhy

a podklady zo všetkých oblastí na celom svete, ktoré boli predložené“ (SV DMVDP RFIDP). Spolupráca kongregácii pri zostavovaní týchto dokumentov podporila ich uniformitu a pastoračnú účinnosť.

RFIDP má byť pomôckou a hlavným kritériom pre biskupské konferencie, ktoré si majú vytvoriť vlastné národné poriadky. Takto bude zachovaná jednota a integrita pri formačnom procese (porov. SV DMVDP RFIDP). V prvej kapitole sa venuje osobám, zodpovedným za formáciu diakonov. V druhej bližšie rozoberá dary povolania k trvalému diakonátu všeobecne i vzhľadom na žitotný stav. Tretia kapitola opisuje formáciu od ašpirantúry až po vysviacku. Posledná časť sa venuje štyrom rozmerom formácie: ľudský, duchovný, vzdelávací a pastoračný.

DMVDP je nielen „dokument na povzbudenie, ale najmä dokument o kňazoch, má právnu záväznosť“ (SV DMVDP RFIDP), pretože jeho normy sa odvolávajú na normy CIC. Bližšie vysvetľujú, rozvádzajú predpisy týkajúce sa diakonátu, vymedzujúce spôsoby, ktoré treba zachovávať pri ich uplatňovaní (porov. CIC 31-34). Prvá kapitola definuje právny stav diakona, jeho práva a povinnosti. Druhá definuje jeho úlohy a službu. Špiritualite diakona sa venuje tretia kapitola. V poslednej časti sa podrobnejšie rozoberá ich trvalá formácia. Dokumenty sú zakončené modlitbou k Panne Márii, ktorá je vzorom diakonov.

3.4 Posvätný stav – prameň a základ služby

3.4.1 Upresnenie termínov a pojmov

Ak sa chceme zaoberať diakonátom, je treba rozlišovať základne pojmy: *sacerdos*, *episkop*, *presbyter* a *diakon*. Vzhľadom na rôzne jazykové, prekladové, historické a iné skutočnosti sa často základné obsahy týchto termínov nesprávne chápu a používajú. Je teda potrebné upresniť si ich.⁸⁹

Slovo episkop (v slovenčine biskup) a označuje toho, kto má

---

89 Porov. OPATRŇÝ, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci*. In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006), s. 7.

plnosť kňazstva. Tento najstarší úrad bol ustanovený povolaním Dvanástich, ktorí zverovali svoje úlohy mužom, ktorí sú v NZ označení ako *episkopi* (porov. *1Tim 3, 1-7*). Neskôr biskupi vkladáním rúk delegovali niektoré svoje úlohy a tým sa z biskupskej služby odvodili ďalšie dve – služba diakonov a služba presbyterov. Je pravdepodobné, že diakonát vznikol o čosi skôr ako presbyterát, ktorý sa začal kryštalizovať až so šírením viery z miest do príľahlých obcí. Slovo „farnosť“ je odvodené z gréckeho slova „vidiek“. Táto téza nachádza svoju podporu aj ranokresťanských spisoch.⁹⁰

Predovšetkým je však nutné rozlišovať pojmy *sacerdos* a *presbyter*, ktoré sa do Slovenčiny vo väčšine prípadov prekladajú slovom *kňaz*. Aj keď obidva termíny istým spôsobom kňazstvo označujú, ich obsah a podstata sú rôzne. Presný preklad týchto slov je nasledovný: *sacerdos* – *kňaz*, *presbyter* – *starší*. V dobe NZ slovo *sacerdos* označovalo židovského alebo pohanského kňaza. Slovo *presbyter* však označovalo nositeľa určitej kresťanskej služby. V NZ je titulom *sacerdos* – *kňaz* označený jedine Kristus (porov. *Hebr 4,14-5,10; 7,1-28*). Slovo *presbyter* však v katolíckom prostredí rýchlo zaniklo a nositeľa druhého stupňa sviatosti posvätného stavu začali bežne označovať termínom *kňaz*. Ďalej bude používaný termín *presbyter*, aby sa odlíšilo *všeobecné kňazstvo*, *služobné kňazstvo* a *presbyterát*.⁹¹

3.4.2 Sviatostný charakter diakonátu

Náuka o diakonáte ako sviatosti je istá a v súlade s praxou Cirkvi. Ak by však bola spochybnená jeho sviatostnosť, diakonát by predstavoval iba nejakú cirkevnú funkciu, ktorú možno kedykoľvek zrušiť, alebo jej dať úplne nový obsah. Každopádne by Cirkev mala oveľa väčšiu slobodu konania, než tú, ktorú má pri sviatostiach, ktoré ustanovil Kristus. Práve sviatostná povaha robí diakonát toľko

---

90 Porov. KAŇA, J.: *Jáhní a my*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2005, s. 31; Porov. OPATRŇY, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci*. In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006), s. 7.

91 Porov. OPATRŇY, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci*. In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006), s. 7.

diskutovanou témou, a jedine na jej základe môžeme hľadať správne riešenia ďalších teologických otázok o ňom.⁹²

Ako každá sviatosť, aj diakonát je ukotvený v Kristovi. Práve toto ukotvenie v Kristovi je nutným predpokladom jeho sviatostnej povahy a vďaka nemu sú pochopiteľné všetky pokusy napojiť diakonát priamo na Krista. Avšak z toho nevyplýva, že ho priamo „ustanovil“ sám Kristus, ako sviatostný stupeň. Na jeho konkrétnom formovaní v dejinách zohrala kľúčovú úlohu Cirkev. Teologické a exegetické štúdie hlbšie rozoberajú zložitost' historického vývoja a postupnú diferenciaciu povolání, chariziem a služieb, ktorá viedla k členeniu na tri hierarchické stupne⁹³: episkopát, presbyterát a diakonát.⁹⁴

Pokoncilové dokumenty, hoci sa koncil o tom výslovne nezmienil, hovoria o „nezmazateľnom charaktere“ diakonátu spojenom so stavom trvalej služby⁹⁵ a o neodstrániteľnom znaku, ktorý diakona pripodobňuje Kristovi (porov. *KKC* 1570). Táto náuka je v súlade s jeho sviatostnou povahou, potvrdzuje Božiu vernosť v daroch, neopakovateľnosť sviatosti a jej trvalé miesto v cirkevnej službe (porov. *DMVDP* 21). Tiež dodáva diakonátu teologickú hĺbku, ktorá nie je obmedzená len na praktickú funkciu. Otvárajú sa však aj ďalšie otázky potrebujúce hlbšie objasnenia, napríklad vymedziť špecifický charakter diakonátu, a to čo ho odlišuje od episkopátu a presbyterátu.⁹⁶

3.4.2.1 Služba „in persona Christi (Capitis)“

Technický výraz „in persona Christi (Capitis)“ sa v textoch magistéria používa v rôznych významoch. DVK tento pojem vzťahuje sa na biskupskú službu ako celok, alebo na jednu z jej funkcií. (porov. *LG*

92 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 76.

93 Toto rozdelenie na tri stupne sa prvý krát jasne objavuje u Ignáca z Antiochie. Porov. Sv. IGNÁC Z ANTIOCHIE: List Tralliančanom. In: KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: *Liturgia hodín IV*. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1996, s. 319-321.

94 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 76-77.

95 Porov. PAVOL VI.: Sacrum diaconatus ordinem. 1967. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006); Porov. HOYOS, D.C.: Homily holy mass and diaconate ordination. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

96 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 77-78.

21, 25, 27; *ChD* 11; *AA* 2) Osobitné miesto zaujíma tento výraz v súvislosti s eucharistickou službou biskupov a presbyterov, kde v najväčšej miere vyjadruje podstatu ich služby - predsedáť a sláviť eucharistiu. V iných textoch nadobúda tento výraz oveľa širší význam: niekedy zahŕňa celú služobnú činnosť kňaza, ktorý zastupuje Krista – Hlavu, inokedy odkazuje na iné presne určené funkcie (porov. *PDV* 20, 21, 22; *EN* 67). Koncil však tento výraz nikdy priamo nepoužil pre diakonskú službu. Tento výraz v priamom súvisi s diakonátom uplatnili až pokoncilové dokumenty (porov. *CIC* 1008; *DMVDP* 28, 37; *RFIDP* 5).⁹⁷ Rôzne významy, ktoré výraz nadobúda, v dokumentoch magistéria i v teologických úvahách, sú príčinou dnešných názorových rozporov medzi teológmi. Pripodobňuje sa diakon Kristovi – Hlave?⁹⁸ Ak tento výraz vzťahujeme všeobecne na sviatosť posvätného stavu, ktorá je zvláštnou účasťou na trojakom poslaní Krista, potom môžeme povedať, že i diakon koná „in persona Christi (Capitis)“. Diakonská služba je tak špecifickým „sprítomnením“ Krista. K tomuto názoru sa dnes prikláňajú mnohí teológovia, pretože je v súlade so sviatostnou povahou a má oporu v niektorých dokumentoch magistéria. Iní však vymedzujú používanie tohto výrazu iba na „kňazské“ funkcie, zvlášť na predsedanie a premieňanie eucharistie a nevzťahujú ho na diakonát. Opierajú sa najmä o poslednú redakciu KKC, kde výraz „in persona Christi (Capitis)“ nie je použitý pre činnosť diakona a môže sa zdať, že spôsobilosť jednáť „in persona Christi (Capitis)“ je vyhradená biskupom a presbyterom.⁹⁹ Znamená to však, že diakoni sú z tejto spôsobilosti s konečnou platnosťou vylúčení? Názory teológov na túto otázku sa rôznia. Aj sám KKC na iných miestach používa tento výraz na sviatosť kňazstva ako celok (porov. *KKC* 1548, 1581, 1591), pričom priznáva prvoradú úlohu biskupom a kňazom. Rôznorodosť obtiažne zladiteľných názorov pramení v odlišnom teologickom chápaní diakonátu. I za

---

97 JÁN PAVOL II.: Discorso di Giovanni Paolo II ai partecipanti al convegno dei diaconi permanenti. In: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1985/march/documents/hf_jp-ii_spe_19850316_diaconi-permanenti_it.html (18. 01. 2007)

98 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 79-80.

99 „...biskupi a kňazi dostávajú poslanie a schopnosť („posvätnú moc“) konať v osobe Krista Hlavy (*in persona Christi Capitis*), kým diakoni dostávajú silu slúžiť Božiemu ľudu „diakoniou“ (službou) liturgie, slova a kresťanskej lásky v spoločenstve s biskupom a jeho presbytériom (kňazským zborom)...“ (*KKC* 857)

predpokladu, že je správne chápať diakonát ako pôsobenie „in persona Christi (Capitis)“, je treba upresniť akým jedinečným spôsobom diakonská služba sprítomňuje Krista, aké je „špecifikum“ tejto služby, čím sa odlišuje od biskupskej a presbyterskej služby.¹⁰⁰

3.4.2.2 Služba „in persona Christi Servi“

Jednou z možností ako objasniť špecifikum diakonátu je zdôrazniť aspekt „služby“, vidieť jeho vlastnú podstatu a rozlišovací znak v sprítomňovaní Krista „Služobníka“. Tento postoj odrážajú niektoré nedávne dokumenty i teologické texty. Ťažkosti však vznikajú, nielen kvôli zásadnému významu „služby“ pre všetky stupne kňazstva, ale aj preto, že služba je považovaná za špecifikum diakonského úradu. Je možné oddeliť od seba zastupovanie Krista – „Hlavy“ a Krista – „Služobníka“ a vytvoriť tým základ pre špecifické odlíšenie úradov? Kristus je zároveň aj Pán aj najvyšší Služobník a služobník všetkých. Služba biskupa a presbytera, osobitne pri predsedaní a konaní v osobe Krista, Hlavy, Pastiera a Ženícha jeho Cirkvi, zviditeľňuje tiež Krista Služobníka, a má teda služobný charakter. Z tohto dôvodu sa javí rozdelenie úradov, podľa kritéria služby ako nedostatočné a výlučné zosobnenie Krista ako Služobníka v diakonovi ako problematické. Ak predpokladáme, že služba má byť spoločným rysom všetkých kňazských stupňov, je treba v každom prípade stanoviť, akým spôsobom nadobúda služba v diakonáte rozhodujúci význam a mimoriadnu váhu. Neúmerným teologickým úvahám sa vyhneme, ak budeme mať na zreteli jednotu Kristovej osoby, jednotu sviatosti kňazstva a jednotu symbolickej podstaty zastupujúcich výrazov (hlava, služobník, pastier, ženích).¹⁰¹

---

100 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 80.

101 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 81.

3.4.3 Jednota sviatosti posvätného stavu

Magistérium jasne potvrdzuje sviatostnú povahu biskupského úradu, ktorý má plnosť kňazstva (porov. LG 21b). Tým však nepopiera jedinečný význam presbyterátu a diakonátu, ktoré by sa v opačnom prípade stali len prípravnými stupňami na episkopát. Vo svojej účasti na jedinom Kristovom kňazstve presbyteri spolupracujú s biskupmi, pričom sú im podriadení (porov. 1Tim 2,5; LG 28). Je treba stanoviť, ako z tohto uhla pohľadu teologicky chápať diakonát.¹⁰²

I keď náuka o jednote sviatosti posvätného stavu je súčasťou viac ako osemstoročného teologického dedičstva, vznikajú problémy, ktoré sa však netýkajú súhlasu s touto jednotou, ale toho, akým spôsobom ju teologicky zdôvodniť. Tradične sa táto jednota zdôvodňovala na základe vzťahu k eucharistii. DVK pozmenil tento uhol pohľadu a to sa stalo impulzom k hľadaniu iných ciest, ako problém zdôvodniť. Východiskovým bodom môže byť biskupský úrad, ktorý má plnosť sviatosti posvätného stavu a je základom jej jednoty.¹⁰³

Služobné kňazstvo je v koncilovej tradícii chápané ako „hierarchické“ (porov. LG 28, 29). Toto lineárne chápanie viedlo k náuke o „stupňoch“ kňazstva, kde diakon stojí na najnižšom stupni mysleného schodišťa a je podriadený biskupom a presbyterom.¹⁰⁴ Vnútoraná jednota sviatosti spôsobuje, že každý stupeň je svojim spôsobom účastný na trojitom „munus“, kde každý vyšší stupeň zahrňuje a presahuje podstatu a funkciu predchádzajúceho. Takto sa diakonát stáva službou závislou na episkopáte a presbyteráte.¹⁰⁵ „Tak ako má biskup plnosť kňazstva, tak má aj plnosť diakonátu. Počas niektorých špeciálnych dní počas eucharistie biskup nosí dalmatiku pod ornátom a počas omše Pánovej večere, keď umýva nohy, nosí dalmatiku ako

102 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 82-83.

103 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 83.

104 Porov. POTTIER, B.: Svátostnost jáhenství. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič; Porov. OPATRŇY, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci*. In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006)

105 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 83-84.

Kristus služobník.¹⁰⁶

Problémy s hľadáním vlastnej identity diakonátu v hierarchickej schéme, viedli k hľadaniu nových modelov. Považovať však episkopát, presbyterát a diakonát za tri sviatosťné skutočnosti¹⁰⁷ určite nie v súlade s koncilovými dokumentami. Utrpela by tým jednota sviatosti a episkopát by už nebol chápaný ako plnosť kňazstva. Aj preto sa iní teológovia, v umiernenom „trojuholníkovom modele“¹⁰⁸, vracajú k dávnyim prameňom, kde diakon mal priamy a bezprostredný vzťah k biskupskej službe - „ad ministerium episcopi“.¹⁰⁹ To by robilo z diakonov prirodzených pomocníkov biskupa (porov. *DMVDP* 8, 11), a otvorila by sa im možnosť (prednostne) plniť nad-farské úlohy.¹¹⁰

V tomto prípade ešte treba doriešiť otázku vzťahu diakon – presbyter. Niektorí tvrdia, že ich vzájomný vzťah by mal byť úmerný ich účasti na biskupskej službe, ktorá predstavuje plnosť tejto sviatosti. Toto zodpovedá aj ranokresťanskej tradícii, kedy diakon mohol byť svätený priamo na biskupa a laik sa mohol stať presbyterom aj bez diakonskej vysviacky.¹¹¹ Tieto historické skutočnosti treba brať zohľadniť pri vypracovávaní duchovného profilu diakonátu. Ale je zrejmé že diakonov nemožno vylúčiť zo spolupráce s presbyteriom.¹¹²

---

106 NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

107 Prvky tohto názorového prúdu možno nájsť u B. Pottiera. Porov. POTTIER, B.: Svátostnost jáhenství. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič;

108 Porov. POTTIER, B.: Svátostnost jáhenství. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič; Porov. OPATRŇY, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci.* In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006)

109 Porov. HYPOLIT RÍMSKY: Traditio apostolica. In: <http://teologia.iskra.sk/docs/stachovic/tradicioapostolica.htm> (23.10.2006)

110 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 84.

111 Porov. POTTIER, B.: Svátostnost jáhenství. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič; Porov. OPATRŇY, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci.* In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006)

112 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 84.

3.4.3.1 Vkladanie rúk „non ad sacerdotium...”

Koncil v LG 29a, vychádzajúc z TA, tvrdí, že na diakonov sú vkladané ruky „non ad sacerdotium, sed ad ministerium“. V tejto formulácii prebratej aj do Rímskeho Pontifikála však chýba pôvodne Hypolitovo upresnenie „in ministerio episcopi“.¹¹³ Výklad presného zmyslu tejto nejednotnosti je v súčasnej teológii diakonátu sporný. My sa najprv pokúsime analyzovať predovšetkým to, čo sa zdá byť v tejto formulácii vylúčené („sacerdotium“), potom poukážeme na to, čo je jej obsahom (vzťah k „ministeriu“).¹¹⁴

Diakonát nie je „ad sacerdotium“. No „sacerdotium“ možno chápať dvojako. V užšom slova zmysle bolo služobné „sacerdotium“ tradične spájané s mocou predsedáť a premieňať eucharistiu.¹¹⁵ Z tohto dôvodu nie sú diakoni ustanovení „ad sacerdotium“. Nemôžu predsedáť eucharistii a platne ju sláviť, pretože táto moc je zverená iba „kňazom“. V širšom zmysle slova koncil chápal „sacerdotium“, keď umiestnil vzťah medzi kňazskou službou a eucharistiou do širšieho kontextu ekleziologie sústredenej okolo eucharistie (porov. LG 10b) a do kontextu kňazskej služby, ktorá je vo vzťahu k všetkým „munera“ cirkevnej služby. Ak by sme diakonát úplne vylúčili z „kňazstva“ vo všetkých významoch, znova by bola zrejme narušená jednota sviatosti „služobného kňazstva“ (porov. LG 10b), ako aj používanie „kňazských“ kategórií ako jednotné a súhrnné označenie pre sviatosť. V koncilných textoch i v následnom vývoji možno v tejto otázke pozorovať rôzne tendencie.¹¹⁶

Texty koncilu, ktoré sa priamo zaoberajú diakonátom, i posledná redakcia KKC nevzťahujú naňho kňazské kategórie, ale skôr kategórie ministeriálne. Presne vymedzujú stupeň účasti na kňazstve (episkopát a presbyterát) a stupeň určený na službu (diakonát), pre ktorý neplatí

---

113 Porov. HYPOLIT RÍMSKY: *Traditio apostolica*. In:

<http://teologia.iskra.sk/docs/stachovic/tradiciaoapostolica.htm> (23.10.2006)

114 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Jáhenství – vývoj a perspektivy*. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 85.

115 Porov. HYPOLIT RÍMSKY: *Traditio apostolica*. In:

<http://teologia.iskra.sk/docs/stachovic/tradiciaoapostolica.htm> (23.10.2006)

116 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Jáhenství – vývoj a perspektivy*. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 85-86.

označenie „sacerdos“. Avšak v textoch, kde sa hovorí o jednote sviatosti kňazstva, sa zdá že používa „kňazské“ kategórie ako súhrnné a nadradené rozdielu medzi „sacerdotiom“ a „ministeriom“ (porov. LG 10b). CIC zahŕňa diakonov pod „sacri ministri“, ktorí sú skrze svoje vysvätenie určení, „aby primerane svojmu stupňu, plniac „in persona Christi Capitis“ učiacu, posväcovaciu a riadiacu úlohu, páslu Boží ľud“ (CIC 1008). Z tohto pohľadu je pochopiteľné, že pokoncilové napätia o tom, či diakonát vylúčiť, alebo zahrnúť do kategórií kňazstva, sa neskôr, keď už bol trvalý diakonát zriadený a uplatnený v praxi mnohých cirkví, priostřili a vyhranili sa dva odlišné náhľady.¹¹⁷

Niektorí sú na základe jednoty sviatosti kňazstva presvedčení, že je správne zachovať jeho chápanie a pomenovanie ako „sacerdotium ministeriale seu hierarchicum“ (porov. LG 10b). Pre nich je diakonát sviatostnou skutočnosťou, ktorá odlišuje „essentia, non gradu tantum“ (porov. LG 10b) od všeobecného kňazstva veriacich. Preto vyhlásenie, že diakonát je „non ad sacerdotium“, znamená iba jeho vylúčenie z vysluhovania eucharistie (a sviatosti zmierenia), má však byť zahrnutý do „kňazstva služobného alebo hierarchického“, jednak kvôli svojmu začleneniu do jednoty sviatosti kňazstva a kvôli svojmu zvláštnemu vzťahu k eucharistickej službe, jednak z dôvodu širšieho „kňazského“ významu „munera“ a kvôli jeho špecifickej účasti na poslaní a milosti najvyššieho kňaza.¹¹⁸

Iní zase silno zdôrazňujú odlišnosť, ktorú obsahuje tvrdenie „non ad sacerdotium, sed ad ministerium“. Podľa nich logická argumentácia, ktorá je v protiklade k tej predchádzajúcej, vylučuje diakonát z „kňazstva“. Práve jeho „odlišnosť“ zabraňuje „pokňazšteniu“ sviatosti posvätného stavu, ktorá potom obsahuje dva stupne (biskupský a kňazský) patriace k „sacerdotiu“ a tretí (diakonský) k „ad ministerium“. Takto by sa zabránilo chápaniu diakona ako neúplného kňaza a zároveň by bolo možné priznať diakonovi jasnejšiu charakteristiku a vlastnú identitu ako služobníkovi. Ostáva však upresniť jeho identitu vo svetle LG 10b, lebo vzhľadom na vysviacku je diakon odlišný od

---

117 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 86-87.

118 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 85-86.

laikov.¹¹⁹

3.4.3.2, „...sed ad ministerium (episcopi)“

Niektoré teologické prúdy vidia špecifickosť diakonátu v „in ministerio episcopi“, ktoré zaisťuje jeho priamu väzbu na biskupskú službu. Koncil však zmierňuje vyjadrenie z Traditio Apostolica a potvrdzuje iba, že diakonát je „ad ministerium“, teda je službou ľudu konanou v oblasti liturgie, slova a lásky k blížnemu, v spoločenstve s biskupom a jeho presbytériom (porov. *LG 29, DMVDP 22*). Problém nastáva vo chvíli, keď má byť upresnený teologický dosah výrazu „ad ministerium (episcopi)“ a následnej možnosti jeho začlenenia do služby apoštolskej postupnosti. Vtedy sa opäť objavujú už spomínané rozdielne vyjadrenia, ktoré vyplývajú i zo zdvojenosti koncilových i pokoncilových textov.¹²⁰

Z *LG 28a* sa zdá, že diakoni sú tiež zahrnutí do následníckej línie, čo potvrdzuje aj *KKC*, keď definuje sviatosť posvätného stavu v jej troch stupňoch ako „sviatosť apoštolskej služby“ (*KKC 1536*). Mohli by sme teda na základe týchto textov, považovať diakonát za neoddeliteľnú súčasť služby apoštolskej postupnosti (porov. *LG 10b*). Toto by bolo v súlade s jednotou tejto sviatosti, s jej ukotvením v Kristovi a s vlastnou účasťou diakonov na jeho poslaní (porov. *AA 2b, LG 19a*).¹²¹

S takýmto tvrdením sa však nestotožňujú zástancovia posledných úprav *KKC*, ktorí vidia kvalitatívny rozdiel medzi „sacerdotium“ a „ministerium“. Pre nich je rozhodujúci *KKC 1554*, kde je termín „sacerdos“ vyhradený biskupom a kňazom. Apoštolské poslanie chápu ako pokračovanie „diakónie“ Krista, ktorú nie je možné oddeliť od jeho „kňazstva“. V tomto zmysle charakterizujú aj „munus“ biskupov a presbyterov. Diakonov teda nepovažujú za zvláštnych dedičov tejto ich

---

119 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 85-86.

120 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 88-89.

121 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 89.

služby. Diakonát je podľa nich apoštolský, čo sa týka jeho založenia, a nie vzhľadom na svoju teologickú prirodzenosť. Apoštolská postupnosť by mala byť obmedzená len na „kňazstvo“, zatiaľ čo diakoni by mali byť časťou „cirkevného“ ministeria (porov. LG 29a), a mali by byť považovaní za pomocných spolupracovníkov ministeria apoštolskej postupnosti, ktorej by neboli v prísnom slova zmysle súčasťou.¹²²

---

122 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 89-90.

4 Služba stáleho diakona

4.1 Rôzne formy služby

4.1.1 Tri dimenzie vlastnej služby

Od koncilu až podnes charakterizuje „Munera“ diakonátu pluralita činností a kolísanie medzi prioritami. LG 29a vymenováva a vysvetľuje diakonské činnosti v oblasti liturgie, kázania a charity, do ktorej začleňuje administratívne úlohy. Ad gentes má zmenené poradie i niektoré pomenovania: služba slova, vedenia spoločenstva a charity. Sacrum diaconatus ordinem hovorí o jedenástich úlohách, pričom osem z nich spadá do oblasti liturgie (privilegovaná oblasť). CIC podrobnejšie rozoberá vlastné diakonské úlohy, medzi ktoré zaraďuje napríklad účasť na vykonávaní „crura pastoralis“ vo farnosti. KKC s odkazom na koncilové texty predlžuje už známy zoznam úloh vo vzťahu k liturgii, pastorácii, charite i sociálnym úlohám. RFIDP predstavuje diakonskú službu v troch „munera“ vo zvláštnom svetle „diakónie“ - „munus docendi“, „munus sanctificandi“ a „munus regendi“ (do ktorého zahŕňa charitatívnu činnosť ako veľmi dôležitý aspekt diakonskej služby). DMVDP preberá schému LG 29 o trojitej diakónii, ale mení jej poradie – služba slova, liturgická služba, služba charity.¹²³

Rozmanité funkcie pripisované (trvalému) diakonátu sú známe z dávnej liturgickej tradície, zo svätiacich obradov a z tomu zodpovedajúcej teologickej reflexie. „Tieto funkcie sú otvorené taktiež súčasťným pastoračným situáciám a potrebám, hoci v tejto veci zachovávajú dokumenty istú zdržanlivosť“.¹²⁴ Celkovo však pripúšťajú trojakú „diakóniu“ („munus“) ako základnú štruktúru pre súhrn všetkých diakonských funkcií. Charitatívnej činnosti, dokumenty i teologické práce, pripisujú isté významné postavenie, avšak bolo by problematické

---

123 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 91-92.

124 MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 93.

považovať túto činnosť za špecifickú pre diakonát, nakoľko sú za ňu zodpovední tiež biskupi a kňazi.¹²⁵

„Naviac svedectvo cirkevnej tradície smeruje k zlúčeniu týchto troch funkcií v jeden celok. Z tohto hľadiska možno v rámci diakonskej služby odlíšiť rozdielne aspekty. Ťažisko diakonskej služby môže spočívať buď v charite, alebo v liturgii, alebo v evanjelizácii; môže spočívať v službe napojenej priamo na biskupa, alebo na farské prostredie“.¹²⁶ Trojitá služba diakona je trojnásobnou službou, pretože v osobe diakona sa tieto tri služby úplne koncentrujú. Nikto nemôže narysovať kruh bez toho, aby si najprv určil stred, okolo ktorého ho nakreslí. Tak ako je kruh definovaný svojím stredom presne tak je táto diakonská trojnásobná služba je definovaná Kristom služobníkom.¹²⁷

V ďalšom texte budeme používať delenie diakonskej služby podľa DMVDP.

4.1.2 Služba slova

Diakonom je zverená táto služba slova osobitným obradom v liturgii vysviacky. Po skončení konsekračnej modlitby a oblečení novovysvätených, biskup každému z nich podá knihu evanjelia týmito slovami: „Prijmi evanjelium Kristovo. Stal si sa jeho hlásateľom. Dbaj, aby si to, čo čítaš, veril, čo veríš, učil, a čo učíš, aj uskutočňoval.“¹²⁸ V tomto ohľade môžeme vidieť zrejmu paralelu s vysviackou biskupa, na ktorého službe je diakon účastný. V oboch prípadoch sa odovzdáva evanjelium a zvoláva sa Duch Svätý na ordinadov, aby zapálil ohlasovanie evanjelia, ktoré sa bude skrze nich diať.¹²⁹ Úlohou biskupa

---

125 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 93.

126 MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 93.

127 Porov. NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

128 PAVOL VI.: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 89. Iný preklad znie: „to čo čítaš, premeň na živú vieru, uč, čo sa stalo živou vierou v tebe a uskutočni (dosiahni) to, čo učíš.“ NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

129 Pri biskupskej, kňazskej a diakonskej vysviacke v byzantskom ríte sa používa rovnaká formula pre všetky tri hierarchické stupne. Podľa potreby sa menia iba slová biskup, kňaz a diakon. Porov. NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In:

je ohlasovať evanjelium. Kňazi sa podieľajú na tejto službe so svojim biskupom. Na druhej strane diakonom, ktorí neprijímajú kňazské svätenie, je zverená táto služba ohlasovania evanjelia zhromaždeniu ako služobníkom Krista služobníka. Oni sú vyzvaní pretvárať evanjelium na živú vieru, ohlasovať ju a napíňať ju.¹³⁰

Už aj z čisto ľudského pohľadu je pre diakonov nevyhnutné, aby prešli ľudskou, duchovnou a taktiež teologickou i praktickou formáciou. Je potrebné aby si osvojili schopnosti rozprávať na verejnosti, kázať a učiť. V tejto službe má byť ich zdrojom Sväté písmo, tradícia, liturgia a život Cirkvi. Sú povinní nechať sa viesť Magistériom, lebo iba tak môžu predkladať celostne a verne Kristovo tajomstvo (porov. *CIC* 760, *DMVDP* 23). Ak budú mať v tejto službe stále na zreteli slová apoštola Pavla: „nepočíname si úskočne, ani nefalšujeme Božie slovo, ale zjavujeme pravdu, a tak sa pred Bohom odporúčame svedomiu všetkých ľudí“ (2 Kor 4, 2-2), potom bude ich slovo spočívať naozaj na krídlach Ducha.¹³¹

4.1.2.1 Úloha proroka - diakonia pravdy

Božie slovo, vyslovené prostredníctvom posväcujúcej služby, môže pravdivo zaznieť len posväcujúco. Diakon má byť teda posväcujúci hlásateľ Božieho slova, ktoré znepokojuje falošný pokoj mnohých svedomí, rozsekáva každú nejasnosť a vie sa dotknúť aj najtvrdších srdc. Má ho ohlasovať nie pre ulichotenie ušiam počúvajúcich, ale bez obmedzení, dohôd, váhaní, strachu a komplexov. Ono nesmie byť nikdy zredukované na mieru našej pohodlnosti, naopak má sa stať prameňom rastu až na mieru Slova, tak pre jeho hlásateľa ako aj pre poslucháčov. Ján Pavol II. označil za jednu z hlavných úloh Cirkvi, práve túto službu – diakoniu pravdy.¹³²

Diakon je prorok nového sveta a ohlasovateľ posolstva, ktoré vrhá

<http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).
130 Porov. NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

131 Porov. NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

132 Porov. HOYOS, D.C.: Homily holy mass and diaconate ordination. In :<http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

vlastné svetlo na páľčivé problémy dnešnej doby. Keďže sa má usilovať „pomáhať všetkým bez rozdielu, najmä chorým a hriešnikom“ (DMVDP 38), jeho zodpovednosť za službu Cirkvi núdzným sa má prejavovať aj v službe slova. Musí neustále obracať pozornosť veriacich k ich núdzným bratom a sestrám¹³³, a tak podnecovať Cirkev, aby „neprestávala slúžiť svetu“.¹³⁴ Je povolaný „diakonizovať Cirkev“.¹³⁵ Túto svoju úlohu má realizovať aj vo vzťahu k celému svetu, pretože Cirkev nemôže mlčať, keď sa vďaka nespravodlivosti ľudia dostávajú do stavu núdze. Diakon má tzv. advokátnu úlohu charity, teda upozorňovať na problematické miesta v sociálnej politike a vyžadovať ich nápravu nielen vo vzťahu k štátu, ale i vo vzťahu k celej spoločnosti. Je povolaný uplatňovať princíp solidarity, ktorý hovorí, že nemožno čakať, kým sa nad biednym niekto zmiluje, ale vytvárať miesta, kde nájde podporu každý, kto sa ocitne v núdzi. Ohlasovanie tohto posolstva je vo veľkej miere práca na zmene zmysľania a osobitné postavenie v tejto úlohe zohrávajú diakoni s civilným zamestnaním.¹³⁶

4.1.2.2 Homília a katechéza

Vlastnou úlohou diakona je ohlasovať evanjelium a kázať Božie slovo.¹³⁷ Avšak dnešný moderný človek, keďže je unavený z všelijakého rečenia a návalu informácií, bude počúvať jedine tých učiteľov, ktorí aj svojím životom podávajú autentické svedectvo. Stále je totiž nepostrádateľné kázanie, ktorým sa radostná zvesť ohlasuje slovom (porov. EN 41-42). „Medzi formami kázania vyniká homília, ktorá je časťou samej liturgie a je rezervovaná kňazovi alebo diakonovi“

---

133 Porov. ERHARTER, H.: Der Diakon in der Stadt. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 256, 259.

134 WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I., II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

135 Porov. ZULEHNER, P.M., Dienende Männer, *Diakonia* 34 (2003), s. 364. In: OPATRŇY, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 43.

136 Porov. OPATRŇY, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 42-43; Porov. ZULEHNER, P.M., Dienende Männer, *Diakonia* 34 (2003), s. 364. In: OPATRŇY, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 43.

137 Porov. PAVOL VI.: Všeobecné smernice Rímskeho misála. In: PAVOL VI.: *Rímsky misál*. 1975. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1980, č. 34,61.

(CIC 767). A mýlil by sa, kto by v homílii nevidel účinný a vhodný prostriedok ohlasovania (porov. EN 43). Ak diakon predsedá liturgickému sláveniu (nie pri omši), alebo bol vyslaný na jej slávenie, má kázni prikladať veľký význam (porov. DMVDP 24-25), pretože veriaci očakávajú veľmi mnoho od jeho kázania (porov. EN 43). „Mnoho farností a iných komunít žije a vzrastá práve zásluhou nedel'ných homílií“ (EN 43). Diakon môže mať na zodpovednosť kázanie ľuďom, ktorí sa z rôznych príčin nemôžu zúčastňovať riadnej pastorácie (porov. CIC 771).

Diakoni sa tiež majú usilovať o katechetickú výuku veriacich v rôznych stavoch kresťanského života. Pritom majú používať také prostriedky, ktoré „sa zdajú účinnejšie na to, aby si veriaci primerane svojej povahe, schopnostiam a veku, ako aj životným podmienkam plnšie osvojili katolícku náuku a mohli ju vhodnejšie uvádzať do praxe“ (CIC 779) vo svojom rodinnom, profesionálnom i spoločenskom živote. Katechéza má byť dnes o to plnšia, vernejšia a jasnejšia, o čo viac sa spoločnosť prispôsobuje svetu (porov. DMVDP 25). Keďže katechetické ohlasovanie sa týka nielen klerikov, ale všetkých veriacich, zvlášť rodičov, animátorov, či katechétov, diakon je povolaný podieľať sa na ich príprave a zdokonaľovaní v tomto „nepostrádateľnom a náročnom obore“ (EN 44). S týmto úzko súvisí aj rovnako naliehavá potreba kvalitnej pred i po sviatostnej katechézy. Úlohou diakona môže byť aj katechéza rôznych etnických, či sociálnych skupín.

4.1.2.3 Nová evanjelizácia a misijné poslanie

Dnešnej spoločnosti je určená nová evanjelizácia, ktorá vyžaduje od posvätných služobníkov čo najväčšie úsilie. „Diakoni, posilnení modlitbou a láskou k Eucharistii, okrem svojej účasti na diecéznych alebo farských programoch, ktoré sa týkajú katechézy, evanjelizácie alebo prípravy ku sviatostiam, do svojho prostredia pôsobenia majú odovzdávať slovo, a to jasnými slovami alebo svojou aktívnou účasťou na miestach, kde sa vytvára verejná mienka, alebo kde sa vysvetľujú etické normy (napríklad v sociálnych službách, v službách pre rodinné právo pre život, atď)“ (DMVDP 26). Majú si vysoko vážiť a využívať

veľké možnosti, ktoré evanjelizácii poskytuje náboženská a mravná výchova v školách (porov. *CIC* 804-805), úloha vyučovať na katolíckych i štátnych univerzitách (porov. *CIC* 810). Keďže dnes žijeme v dobe informačnej revolúcie a expanzie rôznych masovokomunikačných prostriedkov, prvé prípravné ohlasovanie i ďalšia katechéza a prehľbovanie „sa bez týchto prostriedkov nemôže obísť“ (*EN* 45).

Tieto nové aeropágy vyžadujú okrem zdravej náuky, veľkorysosti a osobného nasadenia¹³⁸ aj svedomitú odbornú prípravu, aby sa stali účinnými nástrojmi ohlasovania dnešným ľuďom aj samotnej spoločnosti. „Ak ich postavíme do služieb evanjelia, temer až do nekonečna môžu rozšíriť oblasť, v ktorej ľudia môžu počúvať Božie slovo“ (*EN* 45). Aj vďaka nim môže Cirkev hlásať „zo striech“ (*Mt* 10,27 *Lk* 12,3). Oni sa stali modernou kazateľnicou pre celé zástupy, avšak hlásateľ nesmie zabúdať, že evanjeliové posolstvo má preniknúť až do srdca každého poslucháča s takou silou, ako keby bolo hlásané iba jemu. Diakoni v tejto službe nech majú vždy na mysli prvotnú a pevnú požiadavku vysvetliť pravdu a svoje angažovanie sa v médiach nech nezabúdajú riadiť podľa noriem, ktoré vydala biskupská konferencia (porov. *EN* 45, *DMVDP* 26, *CIC* 831).

Cirkev je svojou podstatou misionárska, pretože prijala od vzkrieseného Pána príkaz ohlasovať evanjelium každému stvoreniu a pokrstiť tých, ktorí uverili (porov. *Mk* 16, 15-16; *Mt* 28, 19). Hoci sú diakoni inkardinovaní do partikulárnej Cirkvi, sú aj služobníkmi univerzálnej Cirkvi a nijako nemôžu byť vyňatí z jej misionárskej úlohy. Majú byť teda pripravení aj na misie, a to takým spôsobom a mierou, ako im dovoľujú rodinné (ak sú ženatí) a stavovské a pracovné povinnosti. Celá ich služba má misionárske jadro, ktoré v sebe zahŕňa službu slova, liturgie a charity. Toto misijné poslanie majú uskutočňovať v každodennom živote (porov. *DMVDP* 27). Civilné zamestnanie robí v tomto ohľade z diakona „originálny typus“¹³⁹ s osobitným poslaním.

---

138 Porov. JÁN PAVOL II.: Live your mission joyously and faithfully. (sunday angelus, 20. februára 2000). In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

139 CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 205.

4.1.3 Liturgická služba

Aj keď liturgia nevyčerpáva celý život Cirkvi, predsa jej patrí podstatné miesto. V skutočnosti Cirkev a liturgia nie sú úplne oddelené. Cirkev, partikulárna i univerzálna, je prítomná v liturgii, ktorá je jej sviatosťou (v dvojakom zmysle znamenia i účinnosti). Neexistuje Cirkev bez liturgie a liturgia bez Cirkvi. Univerzálna Cirkev existuje a žije skrze liturgiu.¹⁴⁰ Pretože „liturgia je vrcholom, ku ktorému smeruje činnosť Cirkvi, a zároveň prameň, z ktorého vychádza všetka jej sila“ (SC 10).

Konsekračná modlitba osvetľuje aj druhý aspekt diakonskej služby - službu oltára.¹⁴¹ Diakon je vysvätený, aby v hierarchickom spoločenstve s biskupom a kňazmi, slúžil posväcovaniu kresťanskej komunity. Biskupom a kňazom poskytuje vnútornú, organickú, sviatosťnú pomoc. Jeho služba pri oltári, pretože je spôsobená vysviackou, sa na jednej strane podstatne odlišuje od liturgickej služby, môžu konať laici, na druhej strane sa však líši aj od samotnej služby kňazského stavu (porov. *DMVDP* 28, *LG* 10, 29).

Ak je liturgia je zjavením sa Cirkvi, vo všetkých jej rozmeroch, potom diakon „svou samotnou existencií i úlohami, ktoré vykonáva, zrcadlí ve shromáždění křesťanů tvář Církve. Svou přítomností doplňuje její portrét podle charizmatu, jež je vlastní jeho úřadu, tj. diakonie, služby lidem: je svědkem, nebo lépe svátostí Církve, otevřené vůči světu a pozorné zvláště vůči nejmenším“.¹⁴² Jeho konanie a liturgické úkony sú vnútornými časťami jeho diakonie, nie iba nejakou ozdobou, preto im má zodpovedať primeraná, hlboká teologická a liturgická príprava (porov. *DMVDP* 28). Jeho úlohou je robiť „len to a všetko to, čo prináleží jeho funkcii“ (SC 28). Preto je „veľmi nevyhnutné pre diakona, aby poznal svoju úlohu v liturgii, aby bol inteligentný ako rubriky a zároveň flexibilný, aby sa vedel prispôbiť rôznym situáciám

---

140 Porov. NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006); Porov. WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

141 Porov. PAVOL VI.: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 87.

142 WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

napríklad ako sú rôznosti, ktoré sú niekedy prítomné v rôznych farnostiach“. ¹⁴³ Diakon si má uvedomovať, že „každá liturgická služba ako dielo Krista kňaza a jeho Tela, to jest Cirkvi, je obzvlášť posvätným úkonom, ktorému sa čo do účinnosti nevyrovná tým istým titulom a v tom istom stupni nijaká iná cirkevná činnosť“ (SC 7).

4.1.3.1 Diakon v liturgickom úkone

Prítomnosť diakona v liturgii je vecou významu (nie slávnostnosti) - pomáha plnšiemu zjaveniu tváre Cirkvi. Bez jeho prítomnosti je liturgia ochudobnená o sviatosťné znamenie kresťanskej lásky. ¹⁴⁴ Ak sa chceme viac zaoberať jeho úlohami, je potrebné si najprv položiť otázku: „čo je vlastným charizmatom jáhna, ktorým by se projevoval během liturgie?“. Nebo ešte: „jak se během slavení zviditelňuje onen rozměr církve, jehož svátostným nositelem je jáhen?“ ¹⁴⁵ Hned' při prvej predstave diakonskej služby (krst, pohreb, slávenie manželstva, čítanie evanjelia) sa nám jeho úrad javí ako „predsednícky“. V týchto prípadoch je znamením Krista - prameňa Cirkvi a koná ako proťajšok spoločenstva. Používa napríklad slová „Pán s vami“, hoci laik v tom istom prípade hovorí „Pán s nami“. Tu treba pripomenúť, že v týchto prípadoch je reč o zástupnom predsedníctve, pretože diakonát nemá svoj účel v predsedníctve. ¹⁴⁶ „Mimo tyto výjimečné okamžiky může jáhen během eucharistie posloužit svátostným vyjádřením svého specifického úřadu, jáhenským charizmatem, které není zaměřeno k předsednictví, ale ke službě. Tak je obrazem Krista-služebníka pro shromáždění, obrazem církve obrácené navenek“. ¹⁴⁷

---

143 NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

144 Porov. DE CLERC, P.: *Moudrost liturgie*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 147.

145 WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

146 Porov. NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006); Porov. WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

147 WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA

Spomínaná diakonská charizma realizovaná v liturgii, známa už z dávnej tradície, pripisovala diakonovi zodpovednosť za poriadok pri liturgii¹⁴⁸ a robila z neho služobníka prijatia, „služobníka prahu“. Dnes by sa táto jeho úloha mohla aktualizovať tak, žeby mal „funkciu dverí“, ktoré by slúžili k vchádzaniu a vychádzaniu - „sviatosť Cirkvi s otvorenými dverami“.¹⁴⁹ Pomáha vstúpiť do liturgie - prispieva k jej sláveniu vykonávaním rôznych služieb¹⁵⁰ a celé zhromaždenie zahŕňa svojou starostlivosťou o hlbšiu účasť všetkých (porov. *DMVDP* 30, *LG* 28). Pomáha odísť z liturgie - posieľa veriacich, aby išli slúžiť svetu,¹⁵¹ už oddávna je totiž služobníkom vyslania.¹⁵²

Diakon si má „uvedomovať veľký význam estetického pôsobenia, ktoré celému človeku dovolí precítiť krásu slávení. Hudba a spevy, aj skromné a jednoduché, slová kázne, spoločenstvo veriacich, ktorí zažívajú pokoj a zmierenie s Kristom, sú vzácne dobrá, ktoré diakon zo svojej strany tak vedie, aby dosiahli vzrast“ (*DMVDP* 30). Pritom však diakon, ani v liturgii ani mimo nej, nemá monopol na službu, ale skrze svoj úrad a spôsobom jeho realizácie sa stáva výzvou pre komunitu, aby neprestávala slúžiť svetu.¹⁵³

4.1.3.2 Služba Eucharistii

Eucharistia pomáha dosahovať cieľ putujúcej Cirkvi – budovať spoločenstvo s Bohom i medzi veriacimi. „Viac než vo všetkých sviatostiach, je tajomstvo [spoločenstva] také dokonalé, že vedie k

-
- (edit.): *Texty Pastoračného strediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.
- 148 Porov. Didascalia Apostolorum. In: <http://www.bombaxo.com/didascalia.html>, kapitola 16.
- 149 WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračného strediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.
- 150 Porov. PAVOL VI.: Všeobecné smernice Rímskeho misála. In: PAVOL VI.: *Rímsky misál.* Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1980, č. 61, 127-141.
- 151 Porov. WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračného strediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.
- 152 Porov. Didascalia Apostolorum. In: <http://www.bombaxo.com/didascalia.html>, kapitola 16; Porov. PAVOL VI.: Všeobecné smernice Rímskeho misála. In: PAVOL VI.: *Rímsky misál.* Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1980, č. 140.
- 153 Porov. WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračného strediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

vrcholu všetkých dobier: tu je vrcholný bod všetkých ľudských túžob, lebo dosahujeme Boha a Boh sa spája s nami v najdokonalejšej jednote“.¹⁵⁴ Aj keď diakon pri eucharistickej obeti nemôže naplniť jej tajomstvo, je povolaný, na jednej strane účinne ho predstavovať veriacim a pomáhať im svojím vlastným spôsobom spojiť obeť svojho života s obeťou Krista; na druhej strane v mene samého Krista slúžiť svojou účasťou Cirkvi a vydávať ovocie svojej obety. Pri slávení omše diakon asistuje a pomáha tým, ktorí predsedajú zhromaždeniu, teda biskupovi a kňazom, podľa predpisov Všeobecného úvodu Rímskeho misála¹⁵⁵, a takto predstavuje Krista služobníka (porov. *DMVDP* 28,32). Zvlášť asistuje, pri slávení omše, slepému kňazovi alebo kňazovi trpiacemu nejakou chorobou (porov. *CIC* 930).

Vlastnou povinnosťou diakona je čítať z kníh Svätého písma. Prednáša úmysly modlitieb veriacich a vyzýva ľudí, aby si dali znak pokoja. Pri oltári posluhuje pri kalichu a pri knihe. Ak chýbajú iní pomocníci, sám vykonáva podľa potreby ich povinnosti. „Pri eucharistickom slávení nie je diakonom (...) dovolené prednášať modlitby, zvlášť nie eucharistickú modlitbu alebo robiť úkony, ktoré sú vlastné sláviacemu kňazovi“ (*CIC* 907). Diakon pripravuje oltár, stará sa o posvätné nádoby, pomáha kňazovi pri preberaní obetných darov, rozdáva sväté prijímanie, purifikuje posvätné nádoby a prepúšťa ľud (porov. *DMVDP* 32).¹⁵⁶

Ako riadny vysluhovateľ svätého prijímania (porov. *CIC* 910) ho rozdáva aj mimo slávenia Eucharistie, prináša ho chorým, aj vo forme viatika (porov. *CIC* 911). Diakon je aj riadnym vykonávateľom vyloženia Najsvätejšej sviatosti a eucharistického požehnania (porov. *CIC* 943). Ak nie je prítomný kňaz, jemu prináleží predsedáť na nedeľných sláveniach (porov. *DMVDP* 32).¹⁵⁷

---

154 JÁN PAVOL II.: *Ecclesia de Eucharistia*. 2003. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 2003, č. 34.

155 Porov. PAVOL VI.: Všeobecné smernice Rímskeho misála. In: PAVOL VI.: *Rímsky misál*. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1980, č. 61, 127-141.

156 Porov. PAVOL VI.: Všeobecné smernice Rímskeho misála. In: PAVOL VI.: *Rímsky misál*. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1980, č. 61, 127-141.

157 Porov. PAVOL VI.: *Sacrum diaconatus ordinem*. 1967. In: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19670618_sacrum-diaconatus_it.html (27. 10. 2006)

4.1.3.3 Ostatné sviatosti a sväteniny

Diakonská služba má smerovať k príprave veriacich ku sviatostiam a k pastoračnej starostlivosti po ich slávení. Diakon sa je riadnym vysluhovateľom krstu. Sviatosť pomazania nemocných môže udeliť len biskup alebo kňaz, pretože táto sviatosť je spojená s odpustením hriechov a hodným prijatím Eucharistie. Avšak pastoračná starostlivosť o chorých môže byť zverená diakonom, ktorí ich môžu pripraviť na prijatie sviatosti pomazania. Rovnako sa im môže zveriť príprava veriacich na smrť a vyslúženie viatika. Takto diakon sprítomňuje veriacim lásku Cirkvi.¹⁵⁸ Tiež môže predsedáť sláveniu manželstva mimo svätej omše a udeliť novomanželské požehnanie v mene Cirkvi (porov *CIC* 1108, *DMVDP* 31,33,34).

Podľa cirkevných predpisov je diakon povinný sláviť liturgiu hodín. Touto modlitbou sa spája s celým mystickým Telom, ktoré Kristus pozdvihuje k Otcovi. Majú ju každodenne sláviť podľa schválených liturgických kníh a takým spôsobom, ako stanovila Konferencia biskupov (porov *CIC* 276). Okrem toho sa majú usilovať privádzať kresťanské spoločenstvo, k účasti na tejto liturgii, ktorá nikdy nebola považovaná za súkromnú vec, ale vždy za vlastnú činnosť celej Cirkvi¹⁵⁹, aj keď sa jednalo o jednotlivé slávenie (porov. *DMVDP* 35).

Diakon je vysluhovateľom svätenín, „ktorými sa naznačujú a na orodovanie Cirkvi i dosahujú najmä duchovné účinky. Ich prostredníctvom ľudia sa pripravujú na prijatie hlavného účinku sviatostí a posväcujú sa nimi rozličné životné okolnosti“ (*SC* 60, porov *KKC* 1667). Diakon môže udeľovať požehnanie spojené s cirkevným a sviatostným životom, podľa noriem práva (porov. *CIC* 1169), napríklad ak predsedá na pohrebe bez omše a na obrade uloženia do hrobu¹⁶⁰ (porov. *DMVDP* 36).

---

158 Porov. PAVOL VI.: *Sacrum diaconatus ordinem*. 1967. In: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19670618_sacrum-diaconatus_it.html (27. 10. 2006)

159 Porov. KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: *Všeobecný úvod Liturgie hodín*. In: *KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: Liturgia hodín I.* Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1996, č. 20, 255-256.

160 Porov. PAVOL VI.: *Sacrum diaconatus ordinem*. 1967. In: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19670618_sacrum-diaconatus_it.html (27. 10. 2006)

4.1.4 Služba charity

Mocou vysviacky je diakonom zverené ministérium charity, skrze ktoré sa osobitným spôsobom sa podieľajú na pastoračných a správcoenských povinnostiach biskupa a kňazov (porov. *CIC* 129). Diakoni slúžia Božiemu ľudu v Kristovom mene a v svojej službe sa majú pripodobňovať Kristovi služobníkovi, ktorého predstavujú. Ich autorita je teda službou lásky, ktorej cieľom je podporovať a rozvíjať všetky údy partikulárnej cirkvi, tak aby sa mohli aktívne zúčastňovať na živote a poslaní Cirkvi v duchu spoločenstva a podľa im vlastnej charizmy (porov. *DMVDP* 37,38).

Majú sa venovať predovšetkým charitatívnym a administratívnym povinnostiam (porov. *LG* 29), čo dosvedčujú biskupove slová konsekráčnej modlitby: „Nech oplývajú každou cnosťou, nech je v nich láska bez pretvácky, nech majú starosť o chudobných a chorých, nech sú skromní (...) nech vytrvajú v Kristovi pevní a stáli. Nech na zemi napodobňujú tvojho syna, ktorý nepršiel, aby sa dal obsluhovať, ale aby slúžil“.¹⁶¹

Ak, predtým spomínaná, Eucharistia je postavená do centra komunity, tak nielenže formuje srdcia veriacich prostredníctvom prijímania Krista, ale ich aj nutne tlačí k stretnutiu sa s bratmi. Pozornosť voči potrebám iných, všímanie si ich žiaľu a utrpenia, schopnosť byť darom pre blížnych – toto sú rozlišujúce znaky Pánovho učeníka, ktorý sa živí Eucharistiou.¹⁶² Diakon má teda vynikať príkladom i slovom, aby všetci veriaci napodobňovali Kristov štýl života a vždy preukazovali službu v bratstve. Má sa usilovať pomáhať všetkým bez rozdielu, najmä chorým a hriešnikom. Ako služobník Krista a Cirkvi sa má chrániť akejkoľvek ideológie a straníckosti, aby poslanie Cirkvi mohlo plne žiariť vo svojej moci, ktorou je Kristova láska. Jeho služba má pomôcť človeku, aby zakúsil Božiu lásku, ktorá by ho viedla k obráteniu, aby sa tak jeho duša sa otvorila milosti. (porov. *DMVDP* 38).

---

161 PAVOL VI.: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 87-88.

162 Porov. HOYOS, D.C.: Homily holy mass and diaconate ordination. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

4.1.4.1 Široké pole služby

Úlohy diakona v „oblasti lásky k bližným sú také početné ako formy utrpenia vo svete. Preto nemôžu byť vymenované, a tak, či tak, by sa malo vyhnúť tieto úlohy jednotlivo presne ustanoviť. Majú sa v danej situácii objaviť“¹⁶³, pretože utrpenie ľudstva vystupuje stále v inej podobe.¹⁶⁴ Diakoni majú byť znakom zmierujúcej lásky práve tam, kde je najväčšia núdza. V ich službe je veľmi dôležitá, osobná angažovanosť v bezprostrednej službe bližnému. Bez osobného nasadenia môžu totiž ľahko stratiť kontakt s realitou. Je však nevyhnutné, aby nevykonávali sami celú diakonskú prácu, ale aby túto prácu podnietili, oni sú nasadení v prvej línii.¹⁶⁵

Diakoni nemôžu byť expertmi v každej práci, ani nemajú experta nahradit', ale majú sa snažiť, aby čo najviac týchto expertov získali pre službu bližným. Pre účinnosť diakonskej práce Cirkvi, je potrebná úzka vnútorná súvislosť jednotlivých údov v ich rôznych úlohách. Úlohou diakona je udržiavať a rozvíjať túto ich úzku súvislosť. Spájať ľudí je jedna z ich dôležitých úloh. Keďže efektívna služba potrebuje aj účinnú organizáciu, je vhodné prenechať diakonom aj úlohy spravovania, ktoré však nesmú mať takú váhu, aby zatlačili ich vlastné poslanie.¹⁶⁶ Diakon je aj privilegovaným šíritel'om sociálneho učenia Cirkvi.¹⁶⁷

4.1.4.2 Charitatívne úlohy

Charitná služba obsahuje rozmanité úlohy, takže v tomto zmysle môžeme hovoriť o rôznych druhoch povolania. Každé sociálne

---

163 KOMMISSION FÜR GLAUBEN UND KIRCHENVERFASSUNG IM ÖKUMENISCHEN RAT DER KIRCHEN.: Ökumenische Erwägungen über das Amt der Diakone. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 188-189.

164 Porov. CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 205.

165 Porov. KOMMISSION FÜR GLAUBEN UND KIRCHENVERFASSUNG IM ÖKUMENISCHEN RAT DER KIRCHEN.: Ökumenische Erwägungen über das Amt der Diakone. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 189.

166 Porov. KOMMISSION FÜR GLAUBEN UND KIRCHENVERFASSUNG IM ÖKUMENISCHEN RAT DER KIRCHEN.: Ökumenische Erwägungen über das Amt der Diakone. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 189.

167 Porov. HOYOS, D.C.: Homily holy mass and diaconate ordination. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

povolanie patrí do oblasti charity, avšak výnimočnosť diakonského povolania je v tom, že je vykonávané v mene a s poslaním Cirkvi. V charitnej práci diakon, nemá byť pokladaný za konkurenciu svetských charitatívnych organizácií, ale naopak oboje majú vzájomne spolupracovať na jedinej službe Kristovi v núdzných, bez ohľadu na ich postavenie¹⁶⁸ a príčinu núdze. Congar tvrdí, že „neexistuje žiadna kresťanská koinonia bez diakona. Spoločenstvo nemôže byť uznané ako úplné a pravé, keď sa nestará o to, aby v jeho strede neboli žiadni chudobní.“¹⁶⁹ Úlohou diakonov je aj hľadať k charitnej službe dosť vhodných ľudí, a tak pomáhať charite k efektívnemu uskutočňovaniu jej poslania. Pre dobrovoľných spolupracovníkov môže náboženská motivácia a záujem zo strany diakona znamenať naozajstnú podporu.¹⁷⁰

Diakon môže svoju charitnú úlohu napĺňať v službe starým ľuďom v domove dôchodcov, či vo farnosti. Mal by poznať a zveľaďovať vzťahy starších ľudí s ostatnými farníkmi a zaujímať sa o to, či sú navštevovaní a či by sa tešili návštevám. Mohol by kázať v rôznych farnostiach starým ľuďom o vhodnej téme (vek, smrť, eschatológia, viera a láska) a pri tejto príležitosti podať členom obce konkrétne typy na návštevy a iné služby starým. V spojení s farárom, by mal potom organizovať návštevную službu, ktorá však musí byť odborne konzultovaná, aby bola skutočne plodná.¹⁷¹

Obrovský priestor volajúci po diakonskej službe nájdeme v domovoch: pre telesne či duševne postihnutých, pre chorých, pre opustených, pre ľudí bez rodičov a iných ľudsky a sociálne poškodených alebo narušených. V týchto prípadoch je jedno, či diakon je vedúci domova, ošetrovateľ, opatrovateľ atď., Jeho funkcia nie je dôležitá pre uznanie tejto služby ako cirkevnej diakonie. Nemusí sa dokonca ani bezprostredne javiť ako diakon. Stačí, ak sa cez jeho účinkovanie skutočne prináša Kristom darovaná spása. Diakon môže

---

168 Porov. OPATRŇY, M.: Otázka identity jáhenskej služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 40.

169 CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 206.

170 Porov. ERHARTER, H.:Der Diakon in der Stadt. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 256.

171 Porov. ERHARTER, H.:Der Diakon in der Stadt. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 256.

byť tiež lekár, ktorý iniciuje a ponúka cirkevnú diakóniu chorým. Vďaka svojmu kontaktu s chorými i odborným vedomostiam môže koordinovať službu chorým, zo strany dobrovoľných pomocníkov, ako napríklad: návštevy, sprevádzanie uzdravujúcich sa na prechádzkach, nočné hliadky, atď. V tejto jeho práci je dôležité porozumenie a nadhľad, takto je schopný brzdiť škodlivý prílišný záujem.¹⁷²

4.1.4.3 Správcovsko-administratívne úlohy

Korene administratívnej služby diakona musíme hľadať v starobyľom princípe nakladania s majetkom Cirkvi, ktorý tvrdil, že cirkevný majetok patrí chudobným. V praxi to znamenalo, že fungovanie Cirkvi bolo hrazené z jej majetkov a všetko nadbytočné muselo byť rozdelené medzi chudobných. V súčasnosti je však zrejmé veľmi ojedinelé, že by diakon bol tak erudovaný, aby mohol zastávať funkciu diecézneho ekonóma. „Bud' teda tento princíp prestáva platiť, alebo je nutné (...) hľadať iný spôsob realizácie“¹⁷³ diakona v administratívne, ktorého úlohou bude upriamovať pozornosť miestnej cirkvi na jej povinnosť voči svetu a zvlášť núdznym.¹⁷⁴

Ak teda diakon pracuje rôznych oblastiach cirkevnej administratívy, nielen v oblasti finančného alebo majetkového spravovania, potrebuje byť v prvom rade odborník. Má byť zvláštnym spôsobom identifikovaný so špecifickými cieľmi Cirkvi a jej spásnou službou. Takto môže prebrať od biskupa časť jeho úlohy a zodpovednosti v tejto konkrétnej oblasti. Práve „správcovsko-administratívny“ diakon by mal byť v intenzívnom kontakte s pastoračnými radami, kňazmi, inými diakonmi a laikmi, aby videl správne svoju úlohu a zodpovednosť.¹⁷⁵ Ak diakoni spĺňajú požadované predpisy, môžu v kúriach pôsobiť „v službe kancelára, sudcu, asesora,

---

172 Porov. ERHARTER, H.: Der Diakon in der Stadt. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 256-257.

173 OPATRŇÝ, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 43.

174 Porov. OPATRŇÝ, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2, s. 43.

175 Porov. ERHARTER, H.: Der Diakon in der Stadt. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 257.

audítora, promotora spravodlivosti a obhajcu zväzku, notára“ (*DMVDP* 42; porov *CIC* 482, 483, 1421-1435). V jednotlivých veľkých farnostiach by mohol diakon odľahčiť farára v správe, hoci mnoho tejto práce môže zveriť aj laikom. Tu by našiel uplatnenie ešte zdatný diakon na dôchodku, ktorý by v práci na polovičný úväzok mohol zodpovedne prevziať farskú správu. Takto by mohol byť zodpovedný za časť farských úloh.¹⁷⁶

4.1.5 „*Medius ordo*“

Stáli diakoni sú zvyčajne vysvätení pre konkrétne spoločenstvo, ktorému slúžia a črta ich ľudskej blízkosti je ešte jasnejšia, keď je diakon ženatý a vykonáva nejaké svetské zamestnanie. Často nevedomovaná veľkosť znovuoobnovenia stáleho diakonátu sa týka práve antropologického aspektu. V Cirkvi takto vzniká „originálny typus, ktorý bude obsahovať pravdepodobne viac ako jeden variant. Keď sa svätia ženatí muži zrelšieho veku, tak sa jedná o ľudí, ktorí sú ovplyvnení, formovaní cez roky rodinného a pracovného života a cez ich skúsenosti v Cirkvi“.¹⁷⁷ V liturgickej službe pri eucharistii je diakon prostredníkom medzi ľuďom a liturgom, čo sa zreteľnejšie ukazuje vo východnom rituáli. Túto diakonskú funkciu skorej Cirkvi možno nájsť už v AK, kde sa popisuje postavenie diakona ako prostredníka medzi denným životom a Cirkvou, medzi profánnym svetom a bohoslužbou. „Diakonát je označený ako úrad, ktorý sa zaväzuje spájať ľudí späť dokopy“,¹⁷⁸ ako špecifický služobný úrad pre diaspóru a roztrúsených.¹⁷⁹

Zvlášť ženatí diakoni môžu vykonávať prostredníkov medzi sakrálnymi štruktúrami Cirkvi a činnosťami, ktoré majú úzky kontakt so svetom. Abbé Denis v tomto zmysle napísal „zatiaľ čo presbyteriát

---

176 Porov. ERHARTER, H.: Der Diakon in der Stadt. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 257-258.

177 CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 205.

178 CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 209.

179 Porov. CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 205-209; Porov. ULLRICH, L.: Thesen zur Theologie des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 40.

následkom eucharistickej slávnosti patrí viac na stranu cirkevného zhromaždenia, ktoré je v princípe už uskutočnené, mal by diakon patriť viac na stranu zhromaždenia, ktoré sa ešte len buduje“.¹⁸⁰ Diakonát môže byť novým orgánom kontaktu a sprostredkovania medzi Cirkvou a svetom. Takto môže napomáhať uskutočňovať výzvy dnešných čias. „Diakonát sa nachádza v úzkom vzťahu k úlohe preevanjelizácie. Ako špecifická služba pre ešte nie veriacich a kandidátov krstu a pre ľudí na prahu Cirkvi (...) ľuďom, ktorých Cirkev síce priťahuje, ale ešte nemali silu dostať sa k plnému kresťanstvu“,¹⁸¹ ktorí sú Cirkvou priťahovaní, ale ktorí sa k totálnemu katolicizmu nemohli dostať. Ich deti k tomu pravdepodobne prídu, ale oni nie. Pre nich by mali byť vytvorené prijímacie spoločenstvá, ktoré ponúkajú možnosť modlitby, viery, bratskej služby i charity v rovine katechumenátu.¹⁸² Diakoni „sú to spájajúci ľudia a jedna z ich najdôležitejších úloh pozostáva v tom - vzťahy tvoriť a udržať živé.“¹⁸³

Toto chápanie diakona ako sprostredkovateľa alebo most medzi hierarchiou a ľuďom sa objavilo už vo výrokoch, ktoré zazneli v koncilovej aule a sú zachytené v poznámkach koncilovej komisie. Aj keď sa táto myšlienka neobjavila v záverečných textoch, určitým spôsobom sa odrazila v spôsobe vyjadrovania LG 29, keďže text sa zmieňuje o diakonoch ako o jednom zo stupňov hierarchie tesne pred tým, než sa v štvrtej kapitole zaoberá laikmi. Identický postup nájdeme aj v AG. Samotný termín “medius ordo” bol explicitne použitý pre (trvalý) diakonát iba v motu proprio *Ad Pascendum* (1972)¹⁸⁴ a bol preložený ako „článok medzi vyššími stupňami cirkevnej hierarchie a ostatným Božím ľuďom“.¹⁸⁵ Táto myšlienka, ako je z vyššie uvedeného zjavné, našla veľkú odozvu v dnešnej teológii a poskytuje „rôzne

---

180 CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 209-210.

181 ULLRICH, L.: Thesen zur Theologie des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 40.

182 Porov. CONGAR, Y.: Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 210.

183 ULLRICH, L.: Thesen zur Theologie des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 40.

184 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhensství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 90.

185 PAVOL VI.: *Ad Pascendum*. 1972. In: PAVOL VI.: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, s. 14.

náhľady na sprostredkovanie: medzi klérom a laikmi, medzi cirkvou a svetom, medzi kultom a bežným životom, medzi charitatívnou prácou a Eucharistiou, medzi stredom a okrajom kresťanského spoločenstva“.¹⁸⁶ Avšak každý z týchto príkladov vyžaduje určité teologické upresnenia.

Bolo by teologickým omylom stotožňovať diakonát ako „medius ordo“ so sviatostnou skutočnosťou, ktorá je prostredníkom medzi ľuďom a hierarchiou, pretože diakonát patrí k sviatosti posvätného stavu - toto je isté učenie. Z teologického hľadiska diakon nie je „laik“, je členom hierarchie a podľa CIC je to „sacer minister“ alebo „clericus“ (porov. CIC 266, 1008, 1009). Je jasné, že diakon má naplniť určitú úlohu sprostredkovateľa¹⁸⁷, ale nie je možné na tejto úlohe zakladať jeho teologickú prirodzenosť alebo špecifickosť. Je tu tiež stále nebezpečenstvo, že diakonát a jeho pastoračná inštitucionalizácia ako „medius ordo“ môže kvôli tej samej funkcii nakoniec skončiť utvrdením toho, čo hodlala odstrániť.¹⁸⁸

Tieto teologické upresnenia, majúce korene v dávnej tradícii, neznamenajú odmietnutie všetkých sprostredkovateľských funkcií zo strany diakona, ale odrážajú jeho ekleziologickú pozíciu medzi poslaním laikov a kňazov. Z jednej strany žijú trvalí diakoni vo svete laickým spôsobom života (aj keď existuje možnosť rehoľného trvalého diakonátu) s určitými „ústupkami“ v porovnaní s kňazmi. Na druhej strane, na mnohých činnostiach sa zúčastňujú rovnako ako kňazi a majú spolu s nimi prednosť pred laikmi. Až na niekoľko výnimiek platí pre diakonov to, čo je stanovené všeobecne pre „klerikov“ (porov. CIC 273-293).¹⁸⁹

---

186 MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 90.

187 Porov. ULLRICH, L.: Thesen zur Theologie des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 40.

188 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 90.

189 Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1, s. 91.

4.1.6 Spôsob zapojenia do pastorácie

V priebehu dejín služba diakonov nadobúdala rôzne formy, podľa potrieb kresťanskej komunity, predsa však trojitá služba diakona, i keď podľa okolností mohla pohltiť väčšiu alebo menšiu časť akejkolvek jeho činnosti, vytvárala a vytvára jednotu v celej jeho službe božiemu plánu spásy. Aj keď z troch dimenzií jeho vlastnej služby môže prevládať jedna z nich, predsa sú tieto tri služby neoddeliteľne spojené. Pri udeľovaní tohto úradu je potrebné zvážiť pastoračné požiadavky, osobné postavenie, rodinný stav (ak je ženatý) i zamestnanie kandidátov. Pre ich vlastné dobro, aby sa vyhlo nepripravenému konaniu, je potrebné, aby sa s vysviackou spojilo jasné udelenie služby. Je nevyhnutné, aby diakoni mohli plne vykonávať službu slova, liturgie a charity, aby neprešli na druhoradé činnosti, ktoré zvyčajne môžu vykonávať aj laici. Len takto sa trvalí diakoni ukážu vo svojej pravej identite Kristových služobníkov (porov. *DMVDP* 39-40). Diakonská služba môže byť uplatňovaná na rôznych poliach diecéznej alebo farskej pastorácie. Môže byť zameraná všeobecne na diakonickú pastoráciu, alebo špeciálne na diakoniu pre Cirkev.

Z hľadiska farskej pastorácie môže byť diakonovi, v prípade nedostatku kňazov, zverená starostlivosť o farnosť pod vedením kňaza, pretože jedine on je pravý pastier, ktorý môže prevziať starostlivosť o duše (porov. *CIC* 517). V tomto prípade diakon pôsobí ako spolupracovník. Diakon môže tiež v mene biskupa alebo farára spravovať roztrúsené kresťanské komunity. V misijných územiach, pri vykonávaní pastoračnej starostlivosti, kde niet kňaza, má diakon prednosť pred laikmi a jemu má byť zverená pastoračná starostlivosť. Diakon môže byť tiež ustanovený ako administrátor farnosti alebo na výpomoc do farnosti ako „kaplán“¹⁹⁰ (porov. *DMVDP* 41).

Na diecéznej úrovni môžu diakoni, ktorí spĺňajú potrebné požiadavky, pôsobiť v diecéznych organizáciach s otvorenou účasťou; najmä v pastoračnej rade (porov. *CIC* 512), v diecéznej rade pre ekonomiku, môžu sa zúčastniť na diecéznej synode (porov. *CIC* 463),

---

190 Porov. OPATRŇÝ, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci*. In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006)

nemôžu byť však členmi kňazskej rady (porov. *CIC* 495). Pri splnení požadovaných predpisov môžu pôsobiť v službe kancelára, sudcu, asesora, audítora, promotora spravodlivosti a obhajcu zväzku, notára (porov *CIC* 482, 483, 1421-1435). Nemôžu byť ustanovení za súdnych vikárov ani za ich pomocníkov, ani za dekanov. Toto sú výlučne presbyterské funkcie (porov. *CIC* 1420). Môže im byť zverená pastoračná starostlivosť o ľudí zo špecifického sociálneho prostredia, najmä starostlivosť o rodiny, tiež o robotníkov, chudobných, alebo o skupiny vyžadujúce špeciálnu starostlivosť ako napríklad katechumeni, etnické skupiny¹⁹¹ (porov. *DMVDP* 42).

Pri vykonávaní akejkoľvek činnosti, diakon musí „dbať na to, aby [jeho] vlastná služba nebola zbavená svojej sily a svojho pastoračného významu (...) je povolaný na vykonávanie týchto povinností (...) za tých podmienok, ktoré mu umožnia vykonávať vlastnú službu aj osobitnú službu diakona“ (*DMVDP* 42).

4.2 Služba manželská a služba diakonská

4.2.1 Manželstvo a diakonát

Ak chceme pochopiť jedinečnosť služby ženatého diakona, musíme zodpovedať otázku v akom vzťahu sú sviatosť manželstva a sviatosť diakonátu? Odpoveď na túto otázku podstatne závisí od našej mienky o manželstve a o sviatosti vysviacky. Ak sviatosť ordinácie považujeme za niečo veľmi vznešené a manželstvo naopak za čosi nízke, prízemné, bude pre nás veľkým problémom ju zodpovedať. Ak máme o oboch sviatostiach nízku mienku, nemá zmysel sa tým ďalej zaoberať. Ak však máme vedomie pravej a vysokej hodnoty týchto sviatostí, zistíme, že si nekonkurujú, ale navzájom sa obohacujú.¹⁹²

---

191 Porov. ULLRICH, L.: Thesen zur Theologie des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977, s. 40.

192 Porov. EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

4.2.1.1 Jedinečnosť sviatostí

Jeden diakon z Liverpoolu napísal, že len zriedkavo počul z kazateľnice vyzdvihovať manželstvo: „Nikdy jsem nikoho neslyšel z kazateľny mluvit o sjednocení mysli a ducha jako o nejvyšší a vpravdě lidské rovině, na níž se uskutečňuje spojení v těch nejlepších manželstvích.“¹⁹³ Tento nepotešujúci fakt sa môže stať impulzom k ohlasovaniu krásy tejto sviatosti.

Čo teda je manželstvo? Je to úplné spoločenstvo medzi mužom a ženou vo všetkých aspektoch ľudskej osoby – telo, city, zmysly, vôľa, duch. Ich „láska smeruje k čo najhlbšej osobnej jednote, ktorá ponad spojenie v jednom tele vedie k tomu, aby vytvorila jedno srdce a jednu dušu“ (KKC 1643).¹⁹⁴ Je to forma kresťanského učeníctva, kde sa ich vzájomná láska „stáva obrazom absolútnej a večnej lásky, ktorou Boh miluje človeka“ (KKC 1604). Manželia sú znamením hlbkej jednoty medzi Bohom a jeho ľuďom.

„Manželství je zakořeněno ve vzájemné odevzdanosti, v přátelském sebedarování, v láskyplné službě sobě navzájem i ve službě společné. Touha po rodičovství pramení z tvůrčí lásky mezi partneri. Muž a žena se stávají nositeli otcovské lásky Boží pro své děti, které jsou také syny a dcerami Božími. Manžel, manželka a děti se spojují v křesťanskou rodinu díky své vzájemné lásce a vzájemné podpoře ve všech proměnách života, ve společně prožitých zápasech a radostech.“¹⁹⁵

Aj keď sme sa jedinečnosti sviatosti ordinácie už venovali, venujme tejto téme ešte niekoľko riadkov. Svätenie na diakona teda nie je len nejakou všeobecnou sviatosťou, ale je - povedané slovami Jána Pavla II. - „sviatosťou diakonátu“.¹⁹⁶ Pre pápeža Pavla VI. bol diakonát

---

193 EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

194 Porov. POTTIER, B.: Svátostnost jáhenství. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

195 EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

196 JÁN PAVOL II.: Deacons are called to life of holiness. In:

„podnecovateľ služby (...) v miestnych kresťanských obciach (...) ako znak alebo sviatosť samého Krista Pána“. ¹⁹⁷ Michael Evans o diakonovi hovorí, že je „pomocníkom, služebníkom, asistentem - zde se nachází důvod k jeho radosti - a jáhen by neměl směřovat k něčemu jinému“. ¹⁹⁸

4.2.1.2 Asymetria a napätia

Muž a žena sa síce v manželstve zjednocujú, predsa však zostávajú rozdielnymi bytosťami. A teda manžel sám je svätený na diakona, pretože toto povolanie je osobné. Avšak jeho svätenie veľmi silno zasahuje manželku, deti ako i ostatných blízkych. Toto prináša do manželského zväzku istú neodstraniteľnú asymetriu, keďže sviatosť manželstva prijímali obaja a plne a rovnakou mierou sa ich týka, zatiaľ čo vysviacku prijíma iba muž. Ďalšou asymetriou je skutočnosť, že diakonova služba v Cirkvi je svojim spôsobom nahraditeľná, jeho úloha v rodine však nie. ¹⁹⁹

Iným zdrojom napätia, aj keď si tieto sviatosti nekonkurujú, je a bude skutočnosť, že obe si svojim spôsobom robia nárok a sú schopné pohltiť celého človeka. Takéto situácie však zažíva takmer každý človek. Napríklad muž je aj v role otca – rodiča, aj v role vedúceho pracovníka firmy. Oboje role si robia nárok na celého človeka, on však musí žiť tak, aby čo najlepšie naplnil jednu i druhú. Nemôže sa pritom jednej oddať tak, že druhú kôli nej zanedbá. ²⁰⁰

-
- http://www.deacons.net/Pope/Deacons_called_to_life_of_holiness.htm (27. 10. 2006).
- 197 PAVOL VI.: Ad Pascendum. 1972. In: PAVOL VI: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981, 14-15.
- 198 EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.
- 199 Porov. OPATRŇÝ, A.: Vztahy: jáhen a manželství, jáhen a církvev. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič; Porov. EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.
- 200 Porov. OPATRŇÝ, A.: Vztahy: jáhen a manželství, jáhen a církvev. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

4.2.1.3 Komplementarita

Práve preto, že manželský i rodinný život a tiež vykonávanie svojho zamestnania si nárokujú na celého človeka, „vyžaduje sa osobitná vynaliezavosť, aby sa dosiahla potrebná jednota života“ (DMVDP 38). Aj keď teda tieto skutočnosti bývajú zdrojom napätí v živote diakona, predsa však manželstvo i svätenie majú spoločný základ v iníciačných sviatostiach a v Ježišovej výzve k učeníctvu. To, že diakon je vysviackou „odlíšený“ od svojej manželky, neznamená, že je s manželkou menej spojený ako predtým. Diakon Steve Landregan v tejto súvislosti varuje: „Čo Boh spojil, to diakonát nesmie rozdeliť!“²⁰¹ Jeho americkí biskupi zdôrazňujú, že je veľmi dôležité vzájomné povýšenie a obohatenie medzi diakonskou službou a rodinným životom. Svätenie pretvára človeka, dáva mu nový vzťah ku Kristovi a jeho Cirkvi, aby podporoval zblíženie Krista a jeho ľudu i medzi ľuďmi navzájom. Takto sa diakon venuje kresťanskej komunite v Kristovom mene.²⁰²

„Jestliže se toto všechno týká nejdůležitějšího z laiků, kterým je pro ženatého jáhna jeho manželka, vidíme, že jeho vysvěcení žádným způsobem nesnižuje jeho manželku. Naopak jáhen je povinen jí podporovat, posilovat a napomáhat sblížení mezi svým úřadem a mezi činností své manželky. Jeho svěcením způsobená „jinakost“ má daleko k tomu, aby byla mezi nimi jako zdroj odcizení, naopak, má vést k tomu, aby se spíše ještě hlouběji realizovalo vzájemné sblížení. Jak poukazuje papež, jáhen je přítomen a včleněn do světského prostředí a struktur - jinými slovy do běžného života - mnohem důvěrněji než kněz. A tato důvěrná přítomnost a účast je nejvíce realizována ve *světském prostředí* jeho vlastní rodiny“.²⁰³

---

201 EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

202 Porov. EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

203 EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

4.2.2 Partnerstvo v službe

Obe sviatosti nájdeme v KKC v kapitole nazvanej „Sviatosti služby spoločenstvu“. Posvätný stav i manželstvo sú teda „zamerané na spásu iných. Prispievajú aj k osobnej spásu, ale prostredníctvom služby iným. Udeľujú osobitné poslanie v Cirkvi a slúžia na budovanie Božieho ľudu“ (KKC 1534). „Tí, čo prijímajú sviatosť posvätného stavu, sú *vysvätení*, aby v Kristovom mene 'živili Cirkev Božím slovom a Božou milosťou'“ (KKC 1535). A kresťanskí manželia sú tiež posilnení a akoby posvätení osobitnou sviatosťou, aby vynikali vo vzájomnej láske, v službe rodine i svetu (porov. GS 48-49). Toto je predpoklad a výzva pre jedinečné partnerstvo v službe Cirkvi domácej i všeobecnej.

4.2.2.1 Tvorcovia spoločenstva

Manželstvo i posvätný stav sú sviatosti komúnia. Ich vlastnou službou je stavanie mostov, nadväzovanie vzťahov, spájanie ľudí. Manželstvom sa skrze spojenie ženícha a nevesty spájajú tiež ich rodiny a v dnešnej dobe už oveľa častejšie i rôzne národy, rasy a kultúry. Zväzok manželov je znamením trvalého spoločenstva medzi Bohom a jeho ľuďmi. Ten kto prijal vysviacku slúži tomuto spoločenstvu a zvlášť diakon je povolaný zohrať špecifickú úlohu animátora v tejto sieti vzťahov (porov. DMVDP 38,71). Diakon sa teda delí o pastoračnú starostlivosť, jednak so svojou manželkou vo vlastnej rodine a zároveň s biskupom v miestnej cirkvi.²⁰⁴

„V manželstve sa láska medzi osobami stáva darovaním sa medzi osobami, stáva sa vzájomnou vernosťou a počiatkom nového života, v znášaní radostných i smutných udalostí, skrátka, láska sa stáva službou. Vo svetle viery táto rodinná služba sa prejavuje ostatným veriacim ako príklad lásky Krista a ženatý diakon ju má používať ako povzbudenie k svojej službe v Cirkvi. Ženatý diakon nech sa cíti byť viazaný osobitnou povinnosťou vydávať jasné svedectvo svätosti

---

204 Porov. EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

manželstva a rodiny“ (DMVDP 61, porov. RFIDP 68). Toto prehlásanie sa a vzájomné obohacovanie sa služby týchto sviatostí vystihol Ján Pavol II.: „Diakon a jeho manželka majú poskytovať príklad nerozlučiteľného kresťanského manželstva spoločnosti, ktorá veľmi pociťuje potrebu týchto znamení. So živou vierou odpovedajú na práva manželského života a na potreby každodenného života, sami upevňujú nielen rodinný život, ale aj kresťanské spoločenstvo a celú spoločnosť. Sami ukazujú ako sa môžu zosúladiť rodinné, pracovné a služobné povinnosti s misijným poslaním Cirkvi. Diakoni a ich manželky a deti môžu byť veľkým povzbudením pre všetkých tých, ktorí sa venujú rodinnému životu“.²⁰⁵

K úlohám diakona patrí podpora spoločenstva a aktivizovanie apoštolátu laikov. „V tej miere, v ktorej je diakon viac zapojený a prítomný vo svetských oblastiach a štruktúrach, má sa cítiť byť povolaný k úlohe podporovať zblíženie medzi vysvätenými nositeľmi úradu a laikmi v spoločnej službe pre Božie kráľovstvo“.²⁰⁶ Tento postoj je dôležitý pre celú diakonskú službu, avšak nadobúda ešte väčšiu naliehavosť, keď slovo laici nahradíme slovami, manželka a rodina.²⁰⁷

4.2.2.2 Prínos manželky

Ženatý muž môže byť vysvätený, len ak mu manželka dá svoj súhlas (porov. CIC 1031). Avšak manželkine „áno“ nemôže byť brané len ako nejaká formalita, či dokonca rezignácia na manželovu vedľajšiu činnosť. Jej „áno“ má byť „áno“ Duchu Svätému a Cirkvi. To oni ju žiadajú podeliť sa o svojho manžela. A tak, aj keď vysviacku prijíma len manžel, táto skutočnosť dáva nový rozmer ich manželskému a rodinnému životu. Manželka i deti sa týmto spôsobom podieľajú na milostiach i službe diakona.²⁰⁸

---

205 JÁN PAVOL II.: Príhovor k stálym diakonom (19. septembra 1987). In: DMVDP 61

206 JÁN PAVOL II.: Deacon has many pastoral functions. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

207 Porov. EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

208 Porov. EVANS, M.: Podporovat blízkost. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

V praxi si po vysviacke každá manželka musí nájsť svoje miesto. To je však prípad od prípadu rozdielne. Avšak je isté, že má dať službe manžela nádych ženskosti, práve tým, že sa ujme svojej ženskej role. Evin prínos môžeme načrtnúť v troch bodoch: primeraná pomocnica; duchovná prostrednica a prorokyňa; prínos matky života, keďže Boh jej zveruje človeka vždy a všade. Významne sa tiež podieľa na formácii manžela a má byť orodovníčkou za svojho manžela diakona. Niekedy sa bude môcť aktívne podieľať na službe manžela, inokedy sa bude musieť stiahnuť. Niekedy bude považovaná za „diakonku v zastúpení“, avšak jej úloha nebude asi nikdy presne vymedzená. Jej permanentnou úlohou však bude vždy znova a znova nachádzať rovnováhu, čo niekedy bude znamenať brzdiť svojho manžela, keď sa vášnivo, dušou i telom pustí do svojej služby.²⁰⁹

Ján Pavol II. o účasti manželky na službe diakona hovorí: „Rast a hlbšie pochopenie sviatostnej a vzájomnej lásky medzi mužom a ženou znamená možno najväčšie zúčastnenie sa manželky tohto diakona na verejnej službe vlastného manžela v rámci Cirkvi“.²¹⁰

4.2.3 Niektoré špecifická a nebezpečenstvá

Aleš Opatrný na základe svojho desaťročného stretávania sa s diakonmi ponúka niekoľko typológií sebapochopenia diakona, postojov manželiek a detí. Niektoré sa zdajú byť až v karikovanej podobe, no hoci reálne existujú asi len v náznaku, alebo sú len čiastočnou charakteristikou je dobré sa nad nimi zamýšľať.²¹¹

Sebapochopenie diakona by sa dobre dalo charakterizovať napríklad nasledujúcimi slovami: „dosiahol som svoje, uskutočnil som svoj sen; otvoril sa mi priestor pre službu; k tomu čo som väčšinou už

---

209 Porov. EVANS, M.: Podporovať blízkosť. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

210 JÁN PAVOL II.: Príhovor k stálym diakonom (19. septembra 1987). In: DMVDP 61

211 Porov. OPATRŇÝ, A.: Vztahy: jáhen a manželství, jáhen a církev. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič; Porov. OPATRŇÝ, A.: *Pastorace v postmoderní společnosti.* Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 99.

robit, som teraz vybavený (...) sviatostnou milosťou; mám legitímny dôvod k úniku z niektorých oblastí rodinného života, prípadne z iných väzieb a povinností“.²¹²

Postoje, ktoré môže zaujať manželka: „rob si čo chceš; ja si robím toto a ty zase tamto a niečo budeme žiť i spolu; praje diakonovi úspech; ona i celá rodina diakona podporujú; rešpektuje diakona, ale zotráva v určitom odstupe od jeho služby; cíti sa byť spoluvysvätená s diakonom“.²¹³

Postoje detí možno zhrnúť do nasledujúcich postojov: „je im to jedno; fandia ockovi diakonovi; hanbia sa; sú preťažené problémami, ktoré farnosť s diakonom prežíva, a ktoré dopadajú i na nich; sú preťažené očakávaním, že budú musieť byť príkladnými deťmi v príkladnej rodine“.²¹⁴

Vzhľadom na službu diakona je tu teda, okrem časových nárokov a požiadaviek sociálneho statusu, reálne nebezpečenstvo, že sa jeho služba stane „posvätnou skrýšou“, do ktorej diakon zalieza ako do jaskyne, alebo „legitimáciou“ k pohrdaniu manželstvom a manželkou v mene „vyššieho poslania“ a „beztrestnou cestou“ k zbaveniu sa zodpovednosti za riešenie problémov v manželstve.²¹⁵

Už sme spomínali službu, ktorú koná pre Cirkev ženatý diakon. Na druhej strane, o službe a starostlivosti Cirkvi o jeho rodinu *RFIDP* hovorí, že do formácie kandidátov na diakonát majú byť „zahrnuté aj manželky a deti (...) ako aj spoločenstvá, ku ktorým patria (...) Nech je jasne postarané aj o formáciu manželiek kandidátov, aby boli pripravené (...) nasledovať svojho manžela a pomáhať mu v službe“ (*RFIDP* 56). Cirkev sa má postarať, aby ženatí diakoni dostávali renumeráciu, ktorou bude môcť primerane zabezpečiť seba i svoju rodinu (porov. *CIC* 281, *DMVDP* 16). Cirkev myslí tiež na vdovy a deti zosnulých diakonov (porov. *DMVDP* 62). Aleš Opatrný však

---

212 OPATRŇÝ, A.: *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 99-100.

213 OPATRŇÝ, A.: *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 100.

214 OPATRŇÝ, A.: *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 100.

215 Porov. OPATRŇÝ, A.: *Vztahy: jáhen a manželství, jáhen a církev*. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

poznámenáva: „Zdá se, že pokud jde o pomoc rodinám jáhnů v situaci, kdy mají přijmout jáhenství svého otce a manžela, a také v otázkách duchovního uchopení této nové situace, jsme dlužni jáhnům a jejich rodinám zatím prakticky všecko“.²¹⁶

4.3 Trvalí diakoni na Slovensku

4.3.1 Metodológia výskumu

Na zistenie stavu zapojenia stálych diakonov do pastorácie na Slovensku bola zvolená metóda výskumu, na ktorom sa od 15.2. do 2.3.2007 zúčastnilo 14 diakonov. Z telefonického výskumu na biskupských kúriách bolo zistené, že v súčasnosti na Slovensku pôsobí 16 stálych diakonov.²¹⁷ Dvaja z nich sa nemohli zúčastniť výskumu. Jeden z BA-TT diecézy pre vážnu chorobu, druhý z GR-KE exarchátu kvôli súčasnej misii v Mukačevskej eparchii.

Dôležitou inšpiráciou pre naše skúmanie bol podobný výskum, ktorý realizoval Michal Opatrný v roku 2002 na vzorke 25 diakonov z Českej a Moravskej provincie.²¹⁸

Výskum prebiehal prostredníctvom rozhovorov (5 osobných, 9 telefonických) s diakonmi. Najprv sme zisťovali osobné a štatistické informácie (meno, priezvisko, rok narodenia, rok vysviacky, doterajšie pôsobiská, stupeň teologického vzdelania, stav - ženatý / celibátnik / rehoľník / vdovec / na dôchodku / mimo službu). Potom sme hovorili o niektorých základných témach, ktoré sa týkajú diakonskej služby. Jednotlivé témy sme v konkrétnych prípadoch rôzne rozvádzali.

---

216 OPATRŇÝ, A.: Vztahy: jáhen a manželství, jáhen a církev. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

217 Výskum však nezahŕňa možných rehoľných trvalých diakonov. Tu je tiež vhodné poznámenáť, že trvalý diakonát v striktnom slova zmysle v byzantskom obrade nejestvuje, teda diakon má ešte otvorenú cestu ku kňazstvu.

218 Porov. OPATRŇÝ, M.: *Zapojení stálych jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci.* In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006); Porov. KŘIŠŤAN, A. - OPATRŇÝ, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 41-52.

Okruhy otázok položených diakonom pri výskume:

1. Čo vás motivovalo, priviedlo k diakonátu?
2. Čo je náplňou vašej diakonskej služby?
3. Ak máte civilné zamestnanie, ako sa v ňom prejavuje vaša diakonská služba? V čom sa zmenila situácia po prijatí diakonátu?
4. Ktorá(é) služba(y) Vás najviac naplňuje?
5. Ktorou Vašou službou(ami) ste najviac naplňali pastoračné potreby Cirkvi?
6. Ktoré zo služieb možno podľa Vás nazvať „špecificky diakonské“, teda k naplňaniu ktorých je zvláštnym spôsobom povolaný práve diakon (teda ani nie tak biskup, kňaz, či laik, hoci ich môžu vykonávať)?
7. Ste spokojný so svojou súčasnou náplňou diakonskej služby?
8. Líšili sa vaše očakávania spred vysviacky od reality?
9. Čo by ste si priali zmeniť vo vašom konkrétnom prípade?
10. Čo by ste chceli zmeniť ohľadom diakonátu všeobecne (diecéza, Slovensko, Cirkev)? Ste spokojný so starostlivosťou Cirkvi o diakonov, ich manželky a rodiny, o diakonské povolania?
11. Čím (ako) sa Vám darí dávať do súladu službu v rodine, v zamestnaní i dobrovoľnú službu?
12. Ako ste boli prijatý veriacimi?
13. Ako ste boli prijatý kňazmi?

Samotný výskum a spolupráca s diakonmi prebiehali veľmi dobre. Dá sa povedať, že boli potešení, že o ich službu a prácu prejavil niekto hlbší záujem. Z rozhovorov s diakonmi bolo zrejmé, že tento výskum bol zatiaľ jediný svojho druhu. V ďalšom texte, po celkovom prehľade zapojenia diakonov do pastorácie na Slovensku, budú podrobnejšie rozoberané jednotlivé témy, o ktorých sme s diakonmi hovorili. Pri spracovaní údajov sme zohľadňovali skutočnosť, že často išlo o informácie dôverného charakteru. Z množstva informácií zistených výskumom sa v našej práci venujeme hlavne téme diakonskej služby v

pastorácii, ostatné by si zaslúžili hlbšiu analýzu.²¹⁹

4.3.2 Zapojenie stálych diakonov do pastorácie

Akým spôsobom v súčasnej dobe vykonávajú diakoni svoju službu ukazuje tabuľka č. 1, ktorá zhrňuje výsledky výskumu v kúriách a medzi diakonmi. Jednotlivé služby diakonov sa samozrejme rôzne prelínajú. To znamená, že celkový počet diakonov v diecéze neodpovedá jednoduchému súčtu počtu diakonov v jednotlivých druhoch služby.²²⁰

Tabuľka č. 1. Zapojenie diakonov do pastorácie v jednotlivých diecézach (stav k 2. 3. 2007).

(arci)diecéza	BA -TT	NR	BB	SP	RV	KE	GR -PO	GR- KE	cel- kom	v per- centách
počet diakonov	3	5	1	0	0	3	1	1	14	100%
ženatí	3	4	0	0	0	3	1	0	11	79%
celibátmi	0	1	1	0	0	0	0	1	3	21%
na dôchodku	1	3	0	0	0	0	0	0	4	29%
s civilným zamestnaním	0	1	1	0	0	1	0	0	3	21%
výpomoc vo farnosti – zamestnanec cirkvi	2	2	0	0	0	2	1	0	7	50%
výpomoc vo farnosti – dobrovoľník	1	2	1	0	0	1	0	0	5	36%
diakonická pastorácia	2	2	1	0	0	2	0	0	7	50%
Slov. katolícka charita	0	0	1	0	0	1	0	0	2	14%
„biskupov diakon“	0	0	1	0	0	0	1	1	3	21%
cirkevná administratíva	0	0	0	0	0	0	0	1	1	7%
učiteľ na teol. fakulte	0	0	1	0	0	0	0	0	1	7%

219 Porov. KRÍŠŤAN, A. - OPATRŇÝ, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 42.

220 Porov. KRÍŠŤAN, A. - OPATRŇÝ, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 43.

Poznámka:

„na dôchodku“ – tu sú uvedení diakoni dôchodkového veku (viac ako 62 rokov), ktorí sú ešte v aktívnej službe (1) i diakoni, ktorí sú už sčasti (2) alebo celkom mimo službu (1).

4.3.2.1 Farská pastorácia

Do farskej pastorácie môžeme zaradiť diakonov, ktorí pracujú ako „výpomoc vo farnosti – zamestnanec cirkvi“ alebo ako „výpomoc vo farnosti – dobrovoľník“. Títo pracujú vo farnostiach na plný alebo čiastočný úväzok alebo bez nároku na mzdu. Do farskej pastorácie sú teda zaradení 12 diakoni (86%), čo môže poukazovať na to, že slovenský episkopát považuje práve túto formu ich zapojenia za najvhodnejšiu, respektíve možno mu chýbajú iné predstavy o ich uplatnení.

Zmyslom ich služby je pomáhať farárovi pri správe farnosti. Jedná sa o autentickú diakonskú službu.²²¹ Konkrétna služba diakona vo farnosti sa prípad od prípadu líši, no jej hlavná náplň je vždy kompiláciou niektorých z ďalej spomenutých služieb. Vysluhovanie sviatostí (krsty, sobáše, rozdávanie a roznášanie Eucharistie), vysluhovanie bohoslužby slova, asistencia pri liturgii (najmä pri sv. omši), príprava k sviatostiam (krst, birmovanie, Eucharistia, manželstvo), vysluhovanie svätenín (požehnanie príbytkov, predmetov...), vedenie adorácii, udeľovanie požehnaní s Najsvätejšou sviatosťou, vedenie pobožností, slávenie pohrebov, ohlasovanie Božieho slova, katechézy, homílie, práca s rôznymi skupinami ľudí (deti, mládež, dospelí, farské zbory, rómovia...), starostlivosť o chorých, návštevy nemocníc, domovov dôchodcov, vyučovanie náboženstva, farská kancelária a administratíva, výpomoc iným farnostiam.

Už z vyššie spomenutých úloh je zrejmé, že služba týchto diakonov je z veľkej časti práve službou liturgickou a sčasti službou slova. Je zaujímavé, že služba charity (diakonická pastorácia) má

---

221 Porov. KŘIŠŤAN, A. - OPATRŇÝ, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 47.

najmenší podiel na službe diakonov zamestnaných na plný úväzok, zatiaľ čo v druhej skupine má táto služba oveľa výraznejšie postavenie.

Výpomoc vo farnosti – zamestnanec cirkvi

Do tejto skupiny sme zaradili 7 diakonov (50%), ktorí pracujú vo farnostiach ako výpomocní duchovní na plný úväzok. Piaty pôsobia vo väčších mestách (BA, Levice, Považská Bystrica, Prešov, Košice). Diakon rómskej národnosti je určený hlavne pre rómsku komunitu v malom mestečku Hanušovce nad Topľou a jediný celibátik z tejto skupiny (prepožičaný z NR diecézy) pracuje v Inštitúte Krista Veľkého v obci Žakovce. Ako už bolo spomenuté ich služba spočíva najmä v liturgii a ohlasovaní. Táto nerovnomernosť v účasti na trojitej službe môže mať viacero príčin: veľký dopyt po liturgickom servise vo väčších mestách, nedostatok kňazov, vnútorné podnety zo stále živej nerealizovanej mladíckej túžby po kňazstve.

Renumerácia týchto diakonov v zmysle *CIC 281* a *DMVDP 16-17*, aj keď to žiaden z nich explicitne nevyslovil, je zrejme nedostatočná, čo naznačuje skutočnosť, že niektorí majú aj iné externé zamestnania. Túto mienku podporuje aj výpoveď jedného diakona, ktorý ma 4 deti a jeho manželka bola na materskej dovolenke. Na našu otázku, či je spokojný s platom, či uživí rodinu odpovedal: „pri skromnosti sa to dá“. Obdivuhodné.

Výpomoc vo farnosti – dobrovoľník

Diakoni zaradení do tejto kategórie sú traja s civilným zamestnaním (lekár, učiteľ, programátor) a dvaja penzisti. Dvaja pracujúci diakoni sú zároveň zamestnancami cirkvi na polovičný úväzok, ostatní slúžia bez nároku na mzdu. Diakoni s civilným zamestnaním konštatovali, že diakonát vnímajú ako prínos pre ich zamestnanie, i keď jedného z nich na začiatku vnímali ako „siedmy div sveta“. Ľudia sa ich v práci pýtajú na rôzne otázky o živote, o viere. Inokedy sa prídu poradiť. Učiteľovi sa podarilo v škole zriadiť kaplnku,

kde máva so žiakmi pobožnosti, adorácie a spoločné modlitby. Lekár zase v nemocnici často pacientom nosí Eucharistiu a zabezpečuje kňaza, ak je potrebné vyslúžiť sviatosť pomazania chorých. Iní lekári v jeho prítomnosti (napr. pri operácii) nehrešia, alebo ak sa prerieknu, tak sa ospravedlnia za neslušné slová. Ani jeden z nich sa nedostal do problémov v práci kvôli tomu, že je vysväteným služobníkom Cirkvi. Naopak dvaja konštatovali, že diakonát im priniesol v zamestnaní väčšiu vážnosť.

Ich služba vo farnosti je podobná ako u diakonov pracujúcich na plný úväzok, avšak oveľa väčší priestor dostáva práve ich diakonická služba (starostlivosť o chorých, návštevy nemocníc, domovov dôchodcov, práca v Slov. kat. charite).

Táto ich služba je „veľmi autentickou diakonskou službou, pretože títo diakoni trávia väčšinu svojho času „vo svete“. To v dôsledku znamená, že jednak do sveta prinášajú Kristovo evanjelium, ale tiež, že môžu svojou prácou vo farnosti strhávať pozornosť Cirkvi k potrebám tohto sveta, ktoré sa jej týkajú“.²²² Avšak práve u diakonov s civilným zamestnaním sa výraznejšie prejavuje napätie medzi službou v rodine, ich civilným zamestnaním a dobrovoľnou službou. Diakon musí stále voliť medzi zodpovednosťou voči rodine, zodpovednosťou voči farnosti, zodpovednosťou voči diakonii a zodpovednosťou voči svojej civilnej profesii.²²³

Už zo samotného faktu, že dvaja diakoni s civilným zamestnaním, sú aj zamestnancami Cirkvi je zrejmé, že „text CIC o tom, že diakon pracujúci v civilnom zamestnaní má hradieť svoje životné náklady iba z civilného platu (porov. CIC 281), prináša v konkrétnej praxi niektoré otázky. Alebo naopak, že na diakona sú kladené nároky, ktoré tento predpis vôbec nezvažuje“.²²⁴

---

222 KŘIŠŤAN, A. - OPATRŇY, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 44.

223 Porov. KŘIŠŤAN, A. - OPATRŇY, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 48.

224 KŘIŠŤAN, A. - OPATRŇY, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2, s. 44.

4.3.2.2 Diakonická pastorácia

Všetci siedmi diakoni tejto skupiny (50%) majú na starosť pravidelnú týždennú službu chorým alebo starým, v nemocniciach, v domovoch dôchodcov alebo po domoch. Okrem toho jeden z nich je riaditeľom diecéznej charity, ďalší je určený pre pastoráciu Rómov a spolupracuje s charitou. Diakon pôsobiaci v Žakovciach sa venuje bezdomovcom a ľuďom na okraji spoločnosti a diakon z Levíc externe pracuje ako duchovný vo väznici v Želiezovciach. Vo všeobecnosti však možno konštatovať, že diakonická pastorácia zaberá len malú časť služby stálych diakonov na Slovensku.

4.3.2.3 „Biskupov diakon“

O túto službu je záujem v GR-PO diecéze i GR-KE exarcháte. V západnom obrade si túto službu želal iba diecézny biskup Rudolf Baláž. Táto služba je hlavne službou liturgickou, keď pri slávnostiach, kde predsedá biskup, je prítomný aj diakon. Takto liturgia vyjadruje svoju plnosť, kde biskup predstavuje Krista a diakon prvého anjela. V byzantskom obrade je táto služba diakona v liturgii ešte viac zjavná. O tejto službe možno tiež povedať, že je celodiecéznou službou, keďže biskup so svojim diakonom slúži na rôznych miestach svojej diecézy (odpusty, slávnosti, návštevy, rekolekcie...).

4.3.2.4 Iné služby

Diakon GR-KE exarchátu je zamestnancom kúrie vo funkcii aktuára. Náplňou jeho služby je príprava dekrétov, dišpenzov a iných tlačív, ktoré podpisuje exarcha a tiež dodatočné zapisovanie do matríc. Zastáva aj funkciu ceremonára, je teda zodpovedný za prípravu liturgie, ktorej bude predsedáť exarcha. Banskobystrický diakon vyučuje na teologickej fakulte v BB Pastorálnu medicínu. Diakon pôsobiaci v Košiciach má na starosti farské budovy a nezriedka plní úlohu údržbára, či kuriča. Často býva poverený k „vybavovačkám na

úradoch“, keďže ako starosta mal bohaté skúsenosti s komunálnou politikou.

4.3.3 Niektoré špecifické výsledky výskumu

4.3.3.1 Štatistika

Priemerný vek diakonov je 54 rokov a priemerný služobný vek je 7 rokov. Piaty diakoni majú nad 60 rokov, z toho štyria sú z NR diecézy. Vo veku od 49 do 53 rokov je päť diakonov, ostatní štyria (vrátane všetkých troch celibátikov) sú vo veku 28-39 rokov. V poslednej skupine sú obaja diakoni východného obradu, ktorí sú najmladšími diakonmi.

Od vysviacky pôsobí na tom istom mieste 11 diakonov (79%). Jedného ženatého diakona z Bratislavy po šiestich rokoch preložili do inej mestskej farnosti. Diakon (celibátik) z košickej eparchie pôsobil rok v Nemecku ešte ako študent teológie, potom bol asi pol roka vo farnosti a odvtedy slúži v kúrii. Ďalší celibátik z NR diecézy pôsobil na viacerých miestach (Žilina, Nitra, Čadca, Žakovce...).

Vzhľadom na teologickú formáciu trvalých diakonov, formou rôznych víkendových kurzov v iných krajinách, bolo prekvapujúcou skutočnosťou výskumu, že všetci diakoni majú ukončené teologické vzdelanie na teologickej fakulte.

4.3.3.2 Tri pohľady na vlastnú službu

V každom rozhovore sme sa pýtali ako diakoni vnímajú svoju službu z troch rôznych pohľadov. Prvý pohľad sa týkal samotného vnútorného prežívania služby diakona (4. otázka), druhý bol pohľadom „z vonka“ (5. otázka) a tretí sa týkal ich pochopenia diakonátu a diakonskej služby ako takej (6. otázka).

Odpovede na prvé dve otázky boli často rovnaké. Je pochopiteľné, že človek má často najväčšiu radosť z toho, čím najviac

napĺňa svoje poslanie. Avšak z odpovedí diakonov sa dá usudzovať, že otázka nebola do hĺbky pochopená. Často sme mali dojem, že diakoni odpovedali pri druhej otázke skôr na otázku: Ktorá Vaša služba je najviac žiadaná(cenená)? Aj keď najviac cenená služba môže byť zároveň službou, ktorou najviac napĺňa pastoračné potreby Cirkvi, môže tiež byť aj službou, ktorou len vo veľmi malej miere napĺňa tieto potreby Cirkvi.

V tabuľke č. 2 sú súhrnnou formou uvedené odpovede diakonov na tieto tri otázky. Vedľa každej odpovede je uvedený počet diakonov s ňou stotožnených.

Tabuľka č. 2. Tri pohľady na vlastnú službu.

Odpovede na 4. otázku.		Odpovede na 5. otázku.		Odpovede na 6. otázku.	
liturgická služba (sviatosti, sväteniny, pohreby...)	7	starostlivosť o starých a chorých (rozn. Eucharistie)	3	starostlivosť o starých a chorých (rozn. Eucharistie)	3
kázanie	7	kázanie	2	kázanie	3
starostlivosť o starých a chorých (rozn. Eucharistie)	3	priamy kontakt	2	charita	3
príprava k sviatostiam	2	celou svojou službou	2	liturgická služba (sviatosti, sväteniny, pohreby)	2
katechéza	1	pohreby	2	pomocná služba, vedieť zaujať 2. miesto	2
práca s deťmi a mládežou	1	ceremonár	1	katechéza, vyučovanie	1
asistencia pri pôrodoch (diakon – lekár z BB diecézy)	1	starostlivosť o ľudí na okraji spoločnosti	1	predmanželská príprava	1
		vysluhovanie pobožností	1	civilné zamestnanie	1

4.3.3.3 Spokojnosť v službe a návrhy na zmeny

Spokojnosť diakonov v ich službe a ich návrhy na zmeny sme zisťovali v otázkach č. 7 – č.11.

Na siedmu otázku odpovedali všetci okrem jedného kladne. Ich pozitívna odpoveď však vyjadrovala viac všeobecnú radosť z vlastnej služby a diakonátu. Toto potvrdzovali ich reakcie na ďalšie otázky. Zvyšný diakon odpovedal: „nie so všetkým“. Zaujímavá odpoveď bola: „áno, som prekvapený, že som spokojný“.

K ôsmej otázke diakoni zaujali tri typy postojov. Kladne odpovedalo 8 diakonov, záporne iba jeden. Dvaja sa vyjadrili, že nemali očakávania. Kladné odpovede obsahovali tieto dodatky: „uvidel som viac zla“, „videl som to povrchné, neskôr som to duchovnejšie pochopil“, „v pozitívnom zmysle, nenaplnili sa obavy z neprijatia ľuďmi“, „po ordinácii nastala obrovská zmena, nemal som predstavu ako pôsobí Duch Svätý, neviem si predstaviť robiť niektoré veci ako „nediakon““, „ani som si neuvedomoval, aká ťažká je diakonská služba“, „myslel som si, že Cirkev sa zasadí o ekonomickú stabilitu, aby som nemusel mať civilné zamestnanie“, „myslel som, že to bude horšie“. Záporná odpoveď znela: „nie, čakal som to, čo prišlo“.

Vo svojom konkrétnom prípade by diakoni chceli zmeniť nasledujúce (9. otázka): „môcť udeľovať pomazanie chorých“ (aj kvôli akútnym stavom, kedy z časového hľadiska nie je možné zavolať kňaza – diakon, lekár z BB diecézy), „mať viac dôvery farára, aby mu zveril časť svojej služby, aby mohol aspoň niekedy kázať, či vyslúžiť sviatosť manželstva, či krstu“, „byť viac diakon ako údržbár“, „polepšiť sa“, „mať viac času na oddych a pocítiť ocenenie“, „mať viac času na priamy kontakt s ľuďmi“.

Návrhy diakonov na všeobecné zmeny obsahovali odpovede na desiatu otázku. Dvanásť by chceli dostať diakonát viac do povedomia biskupov, kňazov i veriacich, na základe ktorého by boli ľahšie prijímaní oni sami i ich služba. Odpovede zaradené do tejto skupiny obsahovali aj tieto vyjadrenia: „diakon by nemal byť farský pisár“, „viac úcty a porozumenia od kňazov“, „diakonát je veľmi dôležitý“, „diakonát by mal byť viac rozšírený“, „škoda, že nás je tak málo“, „znížiť nedôveru

klerikov“, „malo by byť viac trvalých diakonov, aspoň vo veľkých mestách“, „zbaviť sa mentality: máme dosť kňazov, tak diakonov netreba“, „diakonát je vyplnenie medzery – most medzi laikmi a klerikmi“, „biskupi nás nechcú, majú pocit, že je dosť kňazských povolaní“. Šesť diakonov navrhlo uskutočniť celoslovenské stretnutie diakonov (tento výskum sa stal impulzom k jeho zrealizovaniu). Takéto stretnutie na Slovensku ešte nebolo. Dvaja diakoni navrhli zrealizovať duchovné cvičenia pre trvalých diakonov.

Na jedenástu otázku šesť diakonov odpovedalo, že podpora manželky je „kľúčom“ k zladeniu všetkých služieb. Samozrejme tento problém sa najviac týka diakonov s civilným zamestnaním. Niektoré odpovede obsahovali aj tieto výroky: „ide to samo; zapojiť rodinu do služby diakona“, „manželka si zvykla; sme si vzácnejší“, „sú časové problémy, snažím sa, aby to nešlo na úkor rodiny“, „voľné pondelky – čas pre rodinu“, „rodina je na 1. mieste, keď je voľný čas – patrí rodine“, „usporiadaný vnútorný, duchovný život; čas byť sám“, „manželka nechcela o tom (diakonáte) ani počuť, no teraz mi je oporou“, „na rodinu mi ostáva najmenej času“, „manželka mi je najväčšou podporou“, „mať rozumnú a ohľaduplnú manželku“.

4.3.3.4 Prijatie veriacimi a klérom

V posledných dvoch otázkach sme sa pýtali diakonov ako boli prijatí veriacimi a kňazmi. Niektorí diakoni sa spočiatku stretli s dosť kontrastnými reakciami prijatia i neprijatia.

Z analýzy odpovedí na dvanástu otázku vyplýva, že aj napriek počiatkovej nedôvere, údivu, či obavám, boli diakoni neskôr veriacimi prijatí pozitívne, čo sa časom ešte zlepšilo. Traja diakoni sa na začiatku stretli s tým, že niektorí veriaci odmietli ísť na prijímanie k „ženatému mužovi“. Niektoré vyjadrenia diakonov obsahovali tieto výpovede: „ľudia si nevedeli zladiť manželstvo s vysviackou“, „chceli kňaza, nie „iba“ diakona“. Niektorým diakonom však postupom času prejavili veriaci v istých okolnostiach ešte väčšiu náklonnosť ako kňazovi: „ľudia ma prosili, aby som ja krstil, sobášil, či pochovával, cítia, že som im akosi

bližšie“.

U kléru sa štyria diakoni stretli s výraznými negatívnymi reakciami: „dali mi pocítiť, že nie som pre nich dost' dobrý“, „žiarlili na moju intelektuálnu rozhl'adenosť“, „kňazi sa boja konkurencie“, „pokým tu ja budem, u mňa kázať nebudete“. Desať diakonov sa stretlo skôr s pozitívnym prijatím u kňazov, i keď aj oni pocítili od niektorých negatívne reakcie. Kladné prijatie kňazmi vystihovali aj nasledujúce výpovede: „kňazmi som bol prijatý skvelo, poznali ma už pred vysviackou“, „väčšina kňazov mi fandila, tešili sa“.

4.3.3.5 Povolanie

Povolanie k diakonátu u jedenástich diakonov (79%) má svoj základ v túžbe po kňazstve z mladosti. Šiestim z nich (43%) komunistický režim zabránil túto ich túžbu zrealizovať. Traja boli vo formácii v reholi Verbistov, ktorá bola násilím zlikvidovaná. Dvaja boli vylúčení zo seminára a jedného ani po dvoch pokusoch do seminára neprijali.

Dvaja diakoni realizovali svoju mladícku túžbu po kňazstve hneď nástupom do seminára, no neskôr, aj vďaka rôznym životným okolnostiam, ostali diakonmi. Dvaja diakoni sa v detstve rozhodovali medzi dvoma povolaniami, z ktorých jedno bolo kňazstvo. Najprv si zvolili „nekňazské povolanie“ (vojak a lekár). Jeden potom vojenčinu úplne zanechal, druhý ostal lekárom, lebo si zamiloval toto povolanie a spojil ho s diakonským povolaním.

U troch diakonov sa táto túžba profilovala v zrelšom veku. U jedného iniciovalo túto túžbu štúdium teológie a osobný kontakt s biskupom, u ďalších dvoch bola podnetom informácia o možnosti stať sa trvalým diakonom.

Záver

V práci sa podarilo zachytiť historické i súčasné skutočnosti vplývajúce na trvalý diakonát a jeho pastoračnú službu. Výskum medzi diakonmi na Slovensku poukazuje na marginalizáciu tejto otázky nielen v odborných kruhoch, ale aj v cirkevnej praxi.

Najväčší **prínos** práce spočíva v tom, že po prvý krát sa na Slovensku analyzoval život a služba trvalých diakonov. Výsledky výskumu sa môžu stať výzvou pre Cirkev na Slovensku, aby zhodnotila svoj postoj voči trvalému diakonátu. Autentická sebareflexia spolu s hlbokým štúdiom otázky stáleho diakonátu môžu Cirkvi na Slovensku pomôcť plnšie reprezentovať Kristovu tvár najmä voči ľuďom na prahu Cirkvi.

V teoretickej oblasti môže táto práca nájsť svoje **uplatnenie** ako príručka pre vvedenie do problematiky stáleho diakonátu a jeho pastoračnej služby. Vďaka svojmu kompilačnému i výskumnému charakteru a bibliografickým odkazom môže byť inšpiráciou pre ďalšie skúmanie jej jednotlivých elementov.

Konkrétne **uplatnenie v praxi** nájde táto práca najmä medzi diakonmi, keďže o ňu viacerí prejavili záujem už počas výskumu. Vzhľadom na absenciu podobných diel v slovenčine sa toto dielo môže stať pre nich užitočným obohatením. Praktický prínos je aj v tom, že diakoni po prvý krát dostali kompletný adresár svojich spolubratov v službe a väčšina z nich vyslovila svoje želanie stretnúť sa.

Pre ďalší rozvoj teológie na Slovensku v oblasti trvalého diakonátu je nevyhnutné publikovať aspoň preklady odbornej literatúry zaoberajúcej sa touto otázkou. Pre ďalší výskum **odporúčame** bližšie analyzovať jednotlivé teologické prúdy v oblasti stáleho diakonátu (trojuholníhový, lineárny model), porovnávať modely formácie a modely zapojenia diakonov do pastorácie v rozličných častiach sveta. Navrhujeme tiež skúmať diakonát v rôznych etapách cirkevných dejín.

Povzbudením pre všetkých, ktorí veria v trvalý diakonát, nech sú slová arcibiskupa Gonzáleza Nievesa: „Keď konciloví otcovia obnovili trvalý diakonát, boli oduševnení vierou, že cirkev tento úrad potrebuje, že diakonát je ruka, ktorá biskupovi chýbala. Na slová koncilu odpovedá diakon „Tu som, pošli mňa!“ Odpovedá, lebo verí, že sa splní, čo koncil určil. Hoci chýba definitívna teológia diakonátu, predsa nechýba viera v jeho zjavenú realitu.“

Použitá literatúra

I. Pramene

- Sväté písmo*. 1995. Rím : SÚSCM 1995.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi*. 1997. Trnava : SSV 1998.
- Kódex kanonického práva*. 1983. Trnava : SSV 2001.
- DRUHÝ VAT. KONCIL.: *Dei Verbum*, 1965. In: prekl. POLČIN, S.: *Dokumenty II. vatikánskeho koncilu I*. Rím : SÚSCM 1968.
- DRUHÝ VAT. KONCIL.: *Lumen gentium*, 1965. In: prekl. POLČIN, S.: *Dokumenty II. vatikánskeho koncilu I*. Rím : SÚSCM 1968.
- DRUHÝ VAT. KONCIL.: *Sacrosanctum Concilium*, 1965. In: prekl. POLČIN, S.: *Dokumenty II. vatikánskeho koncilu I*. Rím : SÚSCM 1968.
- DRUHÝ VAT. KONCIL.: *Gaudium et spes*, 1965. In: prekl. POLČIN, S.: *Dokumenty II. vatikánskeho koncilu I*. Rím : SÚSCM 1968.
- DRUHÝ VAT. KONCIL.: *Ad gentes*, 1965. In: prekl. POLČIN, S.: *Dokumenty II. vatikánskeho koncilu I*. Rím : SÚSCM 1968.
- DRUHÝ VAT. KONCIL.: *Christus Dominus*, 1965. In: prekl. POLČIN, S.: *Dokumenty II. vatikánskeho koncilu I*. Rím : SÚSCM 1968.
- DRUHÝ VAT. KONCIL.: *Orientalium Ecclesiarum*, 1965. In: prekl. POLČIN, S.: *Dokumenty II. vatikánskeho koncilu I*. Rím : SÚSCM 1968.
- PAVOL VI.: *Sacrum diaconatus ordinem*. 1967. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).
- PAVOL VI.: *Ad Pascendum*. 1972. In: PAVOL VI.: *Rímsky pontifikál*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981.
- PAVOL VI.: *Rímsky pontifikál*. 1968. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1981.
- PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*. 1975. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 1999.
- PAVOL VI.: Všeobecné smernice Rímskeho misála. In: PAVOL VI.: *Rímsky misál*. 1975. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1980.
- JÁN PAVOL II.: Príhovor k stálym diakonom (19. septembra 1987). In: DMVDP.
- JÁN PAVOL II.: *Ecclesia de Eucharistia*. 2003. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 2003.
- JÁN PAVOL II.: *Live your mission joyously and faithfully*. (Sunday Angelus, 20. februára 2000). In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).
- JÁN PAVOL II.: *Discorso di Giovanni Paolo II ai partecipanti al convegno dei diaconi permanenti*. 1985. In: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1985/march/documents/hf_jp-ii_spe_19850316_diaconi-permanenti_it.html (18. 01. 2007).
- JÁN PAVOL II.: *Deacon has many pastoral functions*. 1993. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).
- JÁN PAVOL II.: *Deacons are called to life of holiness*. 1993. In: http://www.deacons.net/Pope/Deacons_called_to_life_of_holiness.htm (27. 10. 2006).
- KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: *Direktórium pre službu a život trvalých diakonov*. 1998. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 2002.
- KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Základný poriadok pre formovanie trvalých diakonov*. 1998. Trnava : Spolok svätého Vojtecha 2002.
- KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: Všeobecný úvod Liurgie hodín. In:
- KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: *Liturgia hodín I*. Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1996.

II. Iné zdroje

A. Monografie

- BORSE, U.: *První a druhý list Timotejovi, List Titovi* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 13, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001.
- BOULÍK, V.: *Boží lid*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1997.
- DE CLERC, P.: *Moudrost liturgie*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002.
- Didascalia apostolorum*. In: <http://www.bombaxo.com/didascalia.html> (23.10.2006).
- FILIPI, P.: *Církev a církve*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury 2000.
- HERIBAN, J.: *Úvod do Listu Filipanom*. In: *Sväté písmo*. 1995. Rím : SÚSCM 1995.
- HERIBAN, J.: *Úvod do Prvého listu Timotejovi*. In: *Sväté písmo*. 1995. Rím : SÚSCM 1995.
- HYPOLIT RÍMSKY: *Traditio apostolica*. In: <http://teologia.iskra.sk/docs/stachovic/tradicioapostolica.htm> (23.10.2006).
- KAŇA, J.: *Jáhní a my*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2005.
- KLIESCH, K.: *Skutky apoštolů* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 5, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 1999.
- MIKLUŠČÁK, P.: *Teológia sviatostí II*. Spišské Podhradie 1996.
- OPATRNÝ, A.: *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001.
- OPATRNÝ, M.: *Zapojení stálých jáhnů českých a moravských diecézí v pastoraci*. In: http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/index.php (31. 10. 2006).
- POSPÍŠIL, C.: *Teologie služby*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002.
- SCHMAUS, M.: *Církev*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1993.
- SCHMAUS, M.: *Sviatostí*. Bratislava : Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 1992.
- THEOBALD, M.: *List Římanům* Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 6, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2002.

B. Zborníky

- BENGSCHE, A. – SCHAFFRAN, G. – HUHN, B. – AUFDERBECK, H. – THEISSING, H. – BRAUN, J.: *Pastoralbrief der Bischöfe an die Priester*. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.
- COLSON, J.: *Der Diakonat im Neuen Testament*. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.
- CONGAR, Y.: *Die Stellung des Diakonats in einer Theologie der Ämter*. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.
- CROCE, W.: *Aus der Geschichte des Diakonates*. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.
- DOLISTA, J.: *Úvaha o perspektivách jáhenské služby*. In: DOLISTA, J. - LÍSKOVÁ, P. (edit.): *Kněz strážce majáku?* České Budějovice : Sdružení sv. Jana Neumanna 1997.
- ERHARTER, H.: *Der Diakon in der Stadt*. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.
- EVANS, M.: *Podporovat blízkost*. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II*. Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.
- HOLAS, A.: *Jáhen dnes*. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II*. Praha :

Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

JUBANY, N.: Diakonat. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.

KASPER, W.: Trvalý jáhen v ekleziologickém pohledu. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

KOMMISSION FÜR GLAUBEN UND KIRCHENVERFASSUNG IM ÖKUMENISCHEN RAT DER KIRCHEN.: Ökumenische Erwägungen über das Amt der Diakone. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.

OPATRŇY, A.: Vztahy: jáhen a manželství, jáhen a církev. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

POTTIER, B.: Svátostnost jáhenství. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

Sv. IGNÁC Z ANTIOCHIE: List Tralliančanom. In: KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU: *Liturgia hodín IV.* Vatikán : Typis polyglottis vaticanis 1996.

ULLRICH, L.: Thesen zur Theologie des Diakonates. In: ULLRICH, L. (edit.): *Das Amt des Diakons*. Leipzig : St. Benno – Verlag 1977.

WINDELS, O.: Jáhenská služba při liturgii. In: PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTECHA (edit.): *Texty Pastoračního střediska sv. Vojtecha, Služba trvalých jáhnů I.,II.* Praha : Pastorační středisko sv. Vojtecha 2005, CD nosič.

C. Články

HOYOS, D.C.: Homily holy mass and diaconate ordination. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

KŘIŠŤAN, A. - OPATRŇY, M.: Jáhni v Čechách a na Moravě. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2003), č.2.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Jáhenství – vývoj a perspektivy. In: *Teologické studie*, roč. 7 (2006), č.1.

NIEVES, G.R.: Der Ständige diakon: identität, funktion und perspektiven. In: <http://www.clerus.org> (27. 10. 2006).

OPATRŇY, M.: Otázka identity jáhenské služby. In: *Teologické studie*, roč. 5 (2004), č.2.

Teambuilding. In: http://www.fiducia.sk/index.php?id=26&no_cache=1 (03. 01. 2007)

D. Zvukové

Druhý vatikánský koncil – autentický zvukový komentár neznámeho účastníka, CD nosič. In: SAMK.

E. Odborné slovníky

DOUGLAS, J.D.: *Nový biblický slovník*. Praha : Návrat domů 1996.

HUDYMAČ, P. - PRISTÁŠ, P.: *Grécko – slovenský slovník k Novému zákonu*. Košice : Verbum 2000.

Prílohy

Zoznam diakonov zapojených do výskumu

Bratislavsko-trnavská arcidiecéza:	Moravčík Emil (Bratislava) Suchanovský Štefan (Bratislava) Szabó Dezider (Levice)
Nitrianska diecéza:	Bečka Emil (Žakovce) Cahel Jozef (Považská Bystrica) Kolník Marián (Trenčín) Smatana Jozef (Púchov) Ogurčák Ján (Považská Bystrica)
Banskobystrická diecéza:	Paľúch Štefan (Žiar nad Hronom)
Košická arcidiecéza:	Andrejkovič Milan (Valaliky) Horvát Michal (Hanušovce nad Topľou) Kožuško Ján (Košice)
Prešovská diecéza:	Hreňo Rudolf (Prešov)
Exarchát Košice:	Drozd Kamil (Košice)